

8—13 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 12 mars

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Dickson ang. revision av 1920 års förordning angående expeditionsavgifter vid beskickningar och konsulat	8
herr Rimmerfors ang. realisationen av vissa partier konjak, vin och whisky	9
herr Eliasson i Moholm ang. fördelning av kostnaderna i vissa fall för korsning av järnväg och ägoväg	12
herr Andersson i Björkäng ang. byggandet av det beslutade lasarettet i Lindesberg	13
fröken Vinge ang. redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om utbildningen inom byggnadsfacket	15
herr Spångberg ang. socialförmånerna för svenska medborgare, som bo i Sverige men arbeta och betala skatt i Norge	18
Svar på interpellationer av:	
herr Olofson ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet	19
herr Jönsson i Jämtlands Sikås ang. viss ändring av föreskrifterna om resekostnader vid återbesök vid vissa specialsjukhus	22
herr Hamrin i Kalmar ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland	23
Interpellation av fröken Wallerius ang. alkoholbeskattningen	28

Onsdagen den 13 mars

Svar på frågor av:	
herr Dahlén ang. tidpunkten för avlämnandet av den aviserade propositionen om folkomröstningslagen	31

	Sid
Svar på frågor av:	
herr Bengtsson i Varberg ang. uppräknig av de livräntor, som till- erkänts personer, skadade genom trafikolyckor	34
Svar på interpellationer av:	
herr Rimås ang. vissa svårigheter för saluförandet av svenskodlade gurkor	35
herr Östlund ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor	37
Vid remiss av propositionen nr 100	48
Utgifter under riksstatens elfte huvudtitel:	
Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar	50
Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar	54
Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m.	56
Statspolisorganisationen: Underhållskostnader m. m.	58
Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten	58
Statens polisskola: Avlöningar	59
Statens polisskola: Omkostnader	61
Anordnande av viss polisbevakning m. m.	61
Polisväsendets organisationsnämnd	63
Ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m.	63
Främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt	64
Engångsanskaffning av viss materiel för civiltförsvaret	65
Ändring i förordningen om automobilskatt	78
Beskattningen av skogsinkomster i samband med vissa markkupplåtelser	84
Beräkningen av skatt för ackumulerad inkomst	88
Beskattningen av priser vid lotteribetonade tävlingar	89
Upphävande av omsättningskatten å motorfordon m. m.	90
Upphävande av elskatteförordningen	95
Fartbegränsning för motorfordon	97
Interpellation av fröken Karlsson ang. ökning av utbildningskapaci- teten av slöjdlärarinnor	101

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 mars

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 2, rörande skiljedomskonvention med Grekland	50
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 40, ang. utgifter under elfte huvudtiteln (Inrikesdepartementet m. m.)	50
— nr 41, ang. försäljning av fastigheter i Haparanda	78
— nr 42, med stat för försvarets fastighetsfond	78
— nr 43, ang. arbeten å allmän beredskapsstat	78
— nr 44, ang. fortsatt disposition av äldre anslag avseende justitie- departementet	78

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 13, ang. ändringar i tulltaxan ..	78
— nr 16, om ändring i förordningen om automobils katt	78
— nr 17, ang. investeringsfonder för elektriska distributionsföreningar	84
— nr 19, om beskattningen av skogsinkomster i samband med mark- upplåtelse	84
— nr 20, om värderingen av naturaförmåner vid taxering	87
— nr 21, om beräkningen av skatt för ackumulerad inkomst	88
— nr 22, om skatteavdrag för anslutningsavgift till elektriska distri- butionsföretag	89
— nr 23, om beskattningen av priser vid lotteribetonade tävlingar ..	89
— nr 24, om avskrivning av kostnader för ekonomibyggnader å jord- bruksfastighet	90
— nr 25, ang. upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.	90
— nr 28, om upphävande av elskatteförordningen	95
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. pensioner åt Folke Danielsson och Erik Elfner	97
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 11, ang. ändrad lagstiftning om s. k. billån	97
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 9, om fartbegränsning för motorfordon	97
— nr 10, om sänkt åldersgräns för körkort för bil	101
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. rätten att utan licensavgift innehava radiomottagningsapparat	101
— nr 5, om samordning och effektivisering av information utomlands rörande Sverige	101

Fredagen den 8 mars

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 1 innevarande mars.

§ 2

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna: nr 507, av herrar *Rydén* och *Braconier*,

nr 508, av herr *Jönsson* i Jämtlands Sikås *m. fl.*,

nr 509, av herr *Onsjö m. fl.*, och

nr 510, av herr *Jacobson* i Vilhelmina *m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 511, av herrar *Helén* och *von Friesen*.

§ 3

Föredrogs den av herr *Svenning* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet om framläggande av förslag till hyreslagstiftning i enlighet med hyresregleringskommitténs betänkande.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs den av herr *Hamrin* i Jönköping vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående tryg-

gande av journalisternas verksamhet i tryckfrihetens anda.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Till bordläggning anmälde

utrikesutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av skiljedomskonvention mellan Sverige och Grekland; statsutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1957/58 till Inrikesdepartementet m. m., Överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Civilförsvaret, Brandväsendet och Diverse jämte i ämnet väckta motioner,

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under tullverkets förvaltning stående fastigheter i Haparanda stad,

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1957/58,

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m., och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande tulltaxa,

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändring i förordningen om automobils katt,

nr 17, i anledning av väckta motioner angående bestämmelser om investeringsfonder för elektriska distributionsföreningar,

nr 19, i anledning av väckta motioner om ändrade regler för beskattning av skogsinkomster i samband med vissa markupplåtelser,

nr 20, i anledning av väckta motioner om översyn av normerna för värdering av naturaförmåner vid taxering för inkomstskatt,

nr 21, i anledning av väckta motioner om ändring av förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst,

nr 22, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering till skatt i vissa fall åtnjuta avdrag för anslutningsavgift till elektriska distributionsföretag,

nr 23, i anledning av väckta motioner om utredning rörande beskattningen av priser vid vissa lotteribetonade tävlingar,

nr 24, i anledning av väckt motion om vidgad rätt till avskrivning av kostnader för ekonomibygnader å jordbruksfastighet,

nr 25, i anledning av väckta motioner angående upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m., och

nr 28, i anledning av väckta motioner om upphävande av elskatteförordningen;

bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående dels pension åt korrekturläsaren hos riksdagen Folke Danielsson dels ock pension åt förste stenografen hos första kammaren Erik Elfner;

första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad lagstiftning angående s. k. billån;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om viss fartbegränsning för motorfordon, och

nr 10, i anledning av väckta motioner om sänkning i vissa fall av åldersgränsen för avläggande av prov för körkort till bil; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående utredning rörande förutsättningarna för rätt att utan licensavgift innehava radiomottagningsapparat, och

nr 5, i anledning av väckta motioner om utredning rörande samordning och effektivisering av information utomlands rörande Sverige och svenska förhållanden.

§ 6

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i stasverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i stasverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriebalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag ur statens järnvägars driftmedel till utbyggnad av Folkets hus i Hallsberg;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse från viss betalningskyldighet till kronan;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Matilda Elisabet Andersson m. fl.;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbäring av viss arvs- och kvarlåtenskapsskatt;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1957/58 under försvarets fonder m. m.; och

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; och

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; samt

från riksdagens kansli:

nr 125, angående omröstning över högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter.

Vidare anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 127, till Konungen i anledning av väckta motioner om lagstiftning angående användningen av våld vid utskötningsförrättning.

Slutligen anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 126, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

§ 7

Föredrogs en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående fortsatt utgivande av otryckta ståndsprotokoll.

Denna anmälan bordlades.

§ 8

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 88, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1957/58 m. m.,

nr 89, med förslag till förordning om skattefrihet för vissa ersättningar som utbetalas från Förbundsrepubliken Tyskland,

nr 90, angående fortsatt stöd åt verksamheten vid djursjukhuset i Hälsingborg,

nr 91, angående utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen, m. m., och

nr 92, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende eklelesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9

Tillkännagavs, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 512, av herr *Christenson* i Malmö, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition, nr 66, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt.

Denna motion bordlades.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.04.

In fidem

Gunnar Britth

Tisdagen den 12 mars

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande mars.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att professor Henrik Munktell på grund av övre luftvägsinfektion är förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden 11—16 mars 1957.

Uppsala den 10 mars 1957

Runar Brenning
leg. läkare

Härmed intygas, att riksdagsman Eric Nelander på grund av influensa är förhindrad att delta i riksdagens arbete under tiden 12—15 mars 1957.

Trelleborg den 11 mars 1957

Joel Jönsson
prov.-läk.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Munktell under tiden den 11—16 och herr Nelander den 12—15 innevarande månad.

§ 3

Svar på fråga ang. revision av 1920 års förordning angående expeditonsavgifter vid beskickningar och konsulat

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN** erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Dickson har frågat mig, om jag vill lämna kammaren upplysning om huruvida förslag om revision av 1920 års förordning angående expeditonsavgifter vid beskickningar och konsulat kan väntas och i så fall när.

Vid besvarande av en interpellation i denna kammare den 11 maj 1954 kunde jag meddela, att frågan var under utredning inom utrikesdepartementet samt att vid tiden i fråga även ett förslag till ny författning i ämnet förelåg. Sedan detta förslag härefter varit föremål för ytterligare granskning och överarbetning, varunder man bland annat även kunnat beakta en omarbetning av motsvarande danska författning, har ärendets beredning med närmast berörda departement numera fortskridit så långt, att man synes kunna räkna med att en ny författning skall kunna utfärdas innan årets slut.

Härpå anförde

Herr **DICKSON** (h):

Herr talman! Jag ber att till hans excellens utrikesministern få framföra mitt tack för svaret.

Det är egentligen den av utrikesministern nu anförda omständigheten, att för nära två år sedan en författning redan förelåg nästan färdig, som gjort att en del människor undrat över att det inte blivit allvar av saken. Nu har vi

Svar på fråga ang. realisation av vissa partier konjak, vin och whisky

fått ett svar, och jag tror det är bra att ett besked lämnats av vederbörande regeringsledamot. Det är också mycket tillfredsställande att kontakt tagits med Danmark i denna fråga, så att en samkörning mellan de nordiska länderna i största möjliga utsträckning kan ske även på detta område.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. realisation av vissa partier konjak, vin och whisky

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**, som yttrade:

Herr talman! Herr Rimmerfors har frågat mig, om jag anser den nu oannonserade realisationen av vissa partier konjak, vin och whisky, med en prisnedsättning av ända till femtio procent, stå i god överensstämmelse, dels med samhällets ansvar i det nuvarande nykterhetsläget, dels med den av riksdagen nyligen på mitt förslag genomförda och av nykterhetsläget motiverade höjningen av spritpriserna.

I anledning härav får jag till en början lämna följande uppgifter, som jag erhållit från Nya systemaktiebolaget rörande prisnedsättningen.

Försäljning till nedsatt pris av spritdrycker och viner har tidigare förekommit vid de gamla systembolagen. Då Nya systemaktiebolaget den 1 oktober 1955 övertog de gamla bolagens lager, innehöll dessa ett varierande sortiment av utgående och numera icke gångbara märken. Dessa varor har endast i mycket ringa utsträckning varit föremål för efterfrågan. När det gäller vin är en utförsäljning av sådana äldre varor en rent rutinmässig åtgärd, som bolaget anser nödvändig för att försäljningen av vinerna skall kunna ske innan de

blir för gamla och kvaliteten hunnit försämrats. Att även sprit medtagits beror på att det ur redovisnings- och inventeringssynpunkter ställer sig besvärligt och kostsamt att ständigt redovisa ett stort antal poster på endast några buteljer. Det ansågs därför praktiskt att samordna spritutförsäljningen med vinutförsäljningen när det, som framgår av det följande, rör sig om helt små kvantiteter.

Sammanlagt rör det sig beträffande vinerna om ca 200 märken, fördelade på 17 000 buteljer i olika flaskstorlekar, utspridda över bolagets hela butiksnät. Omräknat i volymliter motsvarar den kvantitet vin som utförsäljes till nedsatt pris ungefär en knapp fjärdedel av en dagsförsäljning.

Vad angår försäljningen av spritdrycker till nedsatt pris har denna ännu mindre omfång. Här rör det sig om ca 50 utgående märken av bättre spritdrycker — alltså ej brännvin eller eau-de-vie — med en total volym om ca 2 500 liter. Den prisnedsatta kvantiteten motsvarar genomsnittligt den försäljning som normalt sker under en tidsperiod mellan 5 till 10 minuter i bolagets butiker. Intet av de prisnedsatta spritdrycksmärkena säljes till lägre pris än vanligt brännvin.

Bolaget har avsiktligt underlåtit att informera pressen om utförsäljningen och har endast givit butikerna anvisning att påbörja försäljningen av de ifrågavarande varorna fr. o. m. måndagen den 4 mars. Att pressen, trots den försiktighet som bolaget bemödat sig att iaktta i denna fråga, gett en överdriven publicitet åt denna försäljningsåtgärd, finner bolaget beklagligt, men bolaget anser inte att det kan läggas bolaget till last.

De av bolaget lämnade uppgifterna ställer den här behandlade åtgärden i en annan dager än den framträtt i pressen. Likväl har den lett till konsekvenser — bland annat i form av rusning till systembutikerna — som i dagens läge

Svar på fråga ang. realisation av vissa partier konjak, vin och whisky

inte kan vara lämpliga. Det är därför inte överraskande att åtgärden blivit föremål för kritik. Vad som förekommit ger enligt min mening bolaget anledning att överväga, om prisnedsättningar på restpartier över huvud taget bör ifrågakomma, i varje fall på spritdrycker. Anses det ofrånkomligt att företa prisnedsättningar, bör man överväga att finna andra former än engångsrealisationer.

Vidare anförde:

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga.

Svaret är klarläggande, både när det gäller upplysningarna om den relativt begränsade omfattningen av spritrealisationen den 4 mars och när det gäller finansministerns inställning till saken som sådan. Jag tolkar finansministerns ord som ett klart avrådande från att i fortsättningen införa spritrealisationer i svensk nykterhetspolitik. Statsrådet säger: »Vad som förekommit ger enligt min mening bolaget anledning att överväga, om prisnedsättningar på restpartier över huvud taget bör ifrågakomma, i varje fall på spritdrycker.» Åtgärden har lett till konsekvenser, hörde vi nyss i statsrådets svar — »bland annat i form av rusning till systembutikerna — som i dagens läge inte kan vara lämpliga».

Ordalagen är milda — ovanligt milda för att komma från herr Sträng — men meningen lär inte kunna missförstås, och det är huvudsaken. Vad man däremot inte kan upphöra att förvåna sig över är att inte ledningen för Nya systemaktiebolaget själv begrep, hur stötande hela tillställningen skulle komma att framstå för svenska folket. Här hade vi i samma vecka matats med höga konsumtionssiffror och ganska allvarliga kommentarer till de svenska alkoholvanorna, och så kommer plötsligt

meddelandena i hela den svenska pressen, att »Systemet jätterealiserar på måndag». Jag citerar bara tre meningar ur en tidning, som på grund av sin ställning bör ha tillgång till vederhäftiga informationer:

»Alla tiders största realisation av champagne, röda och vita viner, likörer, konjak och starköl börjar på måndag i samtliga systembutiker i hela landet. Det blir en utförsäljning utan lika av 200 märken till verkliga vrakpriser — de flesta sorterna kan fås för halva priset. Ordern om utförsäljningen är daterad den 1 mars, men av praktiska skäl börjar man inte förrän på måndag, då det väl kommer att köas som aldrig förr utanför bolagsbutikerna.»

Sådana meddelanden var förstasidesnytt i stora delar av den svenska pressen, och det var mot bakgrunden av detta väldiga hallå som jag ansåg mig böra fråga finansministern, om han tyckte att åtgärden stod i god överensstämmelse, dels med samhällets ansvar i den nuvarande nykterhetssituationen, dels med vår nyss beslutade prishöjning på spritdrycker. Jag vill gärna i förbigående, herr talman, erinra om att vi efter spritkattehöjningen dock kunnat notera en nedgång av konsumtionen, och den synpunkten är ingalunda oviktig i detta sammanhang. Decembersiffrorna är 13,1 procent bättre, d. v. s. lägre, än konsumtionssiffrorna för samma månad ett år tidigare.

Att tendensen alltså står sig visar de siffror, som offentliggjordes så sent som i förrgår och som avser februari månad i år. Den volymmässiga nedgången av spritförsäljningen från februari månad förra året till februari månad i år är inte mindre än 16 procent. Det måste vara en angelägenhet av yttersta vikt inte bara för herr finansministern utan också för Nya systemaktiebolaget, som har statens uppgift att sköta dessa affärer, för riksdagens ledamöter som är ansvariga för reformen, ja, för hela vårt folk, att inte ge-

Svar på fråga ang. realisation av vissa partier konjak, vin och whisky

nom onödiga uppmjukningar eller pedagogiska felgrepp äventyra denna utveckling. Läget är tillräckligt bekymmersamt ändå.

Nå, i den situationen kom alltså meddelandet om en spritrealisation med prisnedsättningar på upp till 50 procent. Finansministern tycker själv att det inte alls var överraskande, att åtgärden blev föremål för kritik, och jag delar givetvis helt hans uppfattning i det stycket. Jag har inte anledning att på någon punkt polemisera mot vad statsrådet anförde i sitt svar, men ändå skulle jag vilja understryka ytterligare ett par synpunkter.

Kritiken har varit ovanligt enhällig och sannerligen inte heller ensidigt företrädd. Protesterna omfattar ett brett register, som vi vet, alltifrån tidningarnas ledarsidor till Topsy Lindbloms originella Nalenannonser. Jag skulle, herr talman, rent av ha lust att uppbygga kammarens ledamöter med ett citat ur Topsy Lindbloms något sönderhackade men i det här sammanhanget ganska uppfriskande prosa. Han kritiserar realisationen i sin annons söndagen den 3 mars, varpå han säger att om han själv hade fått realisera det här restpartiet skulle det ha gått till ungefär på följande sätt:

»Opp mä spriten! På lastflak. Ut till Gärdet. Stort bål! Alternativt: Till Norrebro mä smörjan. Ut i strömmen. Mä hela klabbet. Folkets jubel! Utan tvivel! Utomordentlig propaganda. Mot spriten! Kostat Staten spottstyver. Eftersom ju dess. Inköpspris. Blott ä en bagatell. Även mot 50 % reducerat. Försäljningspris. Och på lång sikt. Moralisk investering av. Betydelse! Säkerligen även i längden: Ekonomiskt. För land och folk. För kommande släkten.»

Sämre nykterhetsföredrag har jag faktiskt hört.

Nya systemaktiebolaget säger att en stor del av skulden måste läggas på pressen och menar att bolaget inte kan lastas för att åtgärden fick överdriven

publicitet. Ja, det är frågan det. Det är klart att det i pressen förekom överdrifter, men meddelandena till systembutikerna var väl inte på något sätt hemligstämplade, och pressen ansåg — enligt min mening med all rätt — att en spritrealisation på en och samma dag över hela landet egentligen var en ganska fantastisk nyhet. Nu finner bolaget det inträffade beklagligt. Javisst, men vad hade hindrat att bolaget på lördagen och söndagen helt enkelt meddelat att realisationen inställdes, eftersom man med hänsyn till den stora publicitet som saken fått kunde befara en köbildning som inte stod i rimlig proportion till de kvantiteter som utbjöds.

Som det nu blev är det naturligtvis inte underligt att en del kände sig lurade. Det lär till och med ha funnits systembutiker, där folk som stätt i kö sedan klockan 7 på morgonen och lyckats komma först inom dörrarna klockan 9 möttes av den upplysningen att ingenting fanns att realisera i butiken. På andra ställen lär det ha funnits två flaskor realisationsprit.

»Man stormskällde, och situationen var ett slag hotfull», säger Aftonbladet om ett av försäljningsställena.

I landsorten reste folk många mil in till städerna för att köpa realisationsprit. De som stod först i kön köpte för stora belopp, ofta ett par hundra kronor, och efter en kort stund var lagret slut trots att man på sina håll hade något tusental liter att ta av.

Inte ens ur affärssynpunkt var detta alltså någon särskilt lyckad start när det gäller mer omfattande spritrealisationer, men det för mig viktigaste, herr talman, var att många kunder tröstade sig med att köpa av det vanliga varulagret, eftersom man nu ändå hade stått i kö. Där skymtar det verkligt betänkliga i detta prisnedsättningsförfarande i fråga om spritdrycker. Att locka massor av folk till spritbutikerna för att man har några flaskor utsorterad whis-

Svar på fråga ang. fördelning av kostnaderna i vissa fall för korsning av järnväg och ägoväg

ky och ett parti vin att sälja till ned-satt pris är nog inte vad riksdagen tänkt sig när det gäller försäljningsbolagets verksamhet. Till och med lagen om åtgärder mot konkurrensbegränsning varnar för någonting som kallas lockvaror. Jag tror visserligen inte att bolaget hade beräknat denna effekt — man beklagar den nog uppriktigt nu efteråt — men när effekten bevisligen varit för handen, så bör det naturligtvis leda till att experimentet inte upprepas.

Jag utgår således, herr talman, ifrån att det inte blir någon mer värrealisation på systembolagen. Det finns större värden än några tusen liter mer eller mindre okuranta spritdrycker. Dit hör ansvaret för våra hem och vår ungdom.

Jag ber än en gång att få tacka herr statsrådet för svaret.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Jag vill bara göra en liten kommentar till det ganska långa anförande som herr Rimmerfors här hållit med anledning av mitt svar på hans fråga.

Jag tyckte nog att herr Rimmerfors' kritik var överdriven på åtskilliga punkter. Även om jag tillkännagivit min reserverade inställning till Nya systemaktiebolagets åtgöranden i detta avseende så anser jag att det bör finnas en viss balans mellan orsak och verkan eller mellan handling och kritik, hur man nu vill uttrycka det.

Det var inte Nya systemaktiebolaget som formulerade de klatschiga realisationsrubrikerna i dagspressen. Att det hela blev en stor fråga var självfallet pressens skuld, och när herr Rimmerfors nu är ute som skarprättare hade kanske intrycket av objektivitet blivit större, om kritiken från herr Rimmerfors' sida också hade riktats mot det håll, där man väl får ta den väsentliga skulden till att det gick som det gjorde

med denna relativt oskyldiga realisation.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Herr statsrådet hävdar, att det inte var Nya systemaktiebolaget som formulerade dessa klatschiga klyschor. Nej, det är uppenbart, men jag antydde nyss, att om bolaget hade fruktat, att det skulle bli en onödigt köbildning, hade det möjligen genom ett uttalande kunnat reducera intrycket av klyschorna.

När det gäller min inställning till pressen underströk jag bara dess självklara rätt att kungöra en nyhet, som verkar sensationell, men jag framhöll samtidigt också, att denna nyhet på sina håll blev överdriven. Den saken får man nog i sanningens intresse lov att erkänna.

Till allra sist vill jag upprepa: Den reaktion som jag kände och som tydligen många andra känt, bottnar naturligtvis inte i någon önskan att komma vissa myndigheter till livs, utan faktiskt — och jag beklagar, om inte det kommit fram tillräckligt klart — i en verkligt djup oro över att vi kommit därhän, att den reform, som vi här genomförde, på vissa punkter skulle kunna uppfattas som frihet även från ansvar. Friheten är dyrbar, och jag anser att vi skall klara genomförandet av reformen, men detta förutsätter en vaksamhet på alla håll, en vaksamhet för vilken det enligt min uppfattning inte gavs riktigt betryggande uttryck från försäljningsbolagets sida.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. fördelning av kostnaderna i vissa fall för korsning av järnväg och ägoväg

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Svar på fråga ang. byggandet av det beslutade lasarettet i Lindesberg

Herr talman! Herr Eliasson i Moholm har frågat justitieministern, om han i enlighet med de i förra årets riksdagskrivelse nr 167 uppdragna riktlinjerna under 1957 års riksdag ämnar ta upp frågan om fördelning av kostnaderna för anordningar i korsning av järnväg och ägoväg eller annan icke allmänneligen befaren väg med huvudsaklig betydelse för jordbruksfastighets driftförhållanden.

Då ärendet har överlämnats till kommunikationsdepartementet torde det närmast ankomma på mig att besvara denna fråga.

I den nämnda skrivelsen anhöll riksdagen, att frågan om fördelning av de här berörda kostnaderna antingen skulle regleras av Kungl. Maj:t i administrativ ordning, såvitt avsåge de statliga järnvägarna, eller också skulle göras till föremål för lagförslag beträffande samtliga järnvägar och spårvägar.

Vid den fortsatta behandlingen av ärendet i departementet har man i första hand ansett sig böra undersöka möjligheterna att lösa problemet utan ingrepp i den bestående lagstiftningen. Härvid har fråga uppkommit, om inte riksdagens uttalade önskemål i huvudsak skulle kunna tillgodoses genom en liberal tillämpning av kungörelsen den 11 juni 1948 angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering. Lantbruksstyrelsens yttrande över denna problemställning har begärts men ännu inte kommit kommunikationsdepartementet till handa. I avvaktan härpå har någon åtgärd, som kräver riksdagens medverkan, icke förberetts till 1957 års riksdag.

Härefter anförde

Herr ELIASSON i Moholm (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga. Jag kan därav utläsa, att utredning pågår i de-

partementet, och det är jag också mycket tacksam för. Jag vill understryka, att frågan är av betydelse och att en lösning av densamma framstår som allt angelägnare allteftersom rationaliseringen inom jordbruket fortskrider. Herr statsrådet anser enligt svaret, att möjlighet kan finnas till en lösning genom en liberal tillämpning av kungörelsen av den 11 juni 1948 angående statligt stöd för jordbrukets yttre och inre rationalisering. Jag tror inte, att det ens på kort sikt är lämpligt att lösa detta problem genom en i vid bemärkelse politisk lagstiftning. Den bästa lösningen torde enligt mitt förmenande vara en rent civilrättslig lagstiftning eller, som utskottet år 1957 också föreslagit, »vederbörliga bestämmelser i administrativ ordning för statens järnvägar». Även om statsrådet inte ger mig anledning att förmoda, att ärendet kommer under prövning av 1957 års riksdag, hoppas jag dock, att detta inte skall vara uteslutet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. byggandet av det beslutade lasarettet i Lindesberg

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Björkäng har frågat mig om jag vill ge kammaren upplysning om när byggandet av det lasarett, som enligt landstingets beslut skall uppföras i Lindesberg, kan igångsättas.

Till svar härå får jag meddela följande.

Jag förutsätter att frågan avser det byggnadstillstånd, som måste föreligga för att vederbörande länsarbetsnämnd skall kunna meddela s. k. igångsättnings-tillstånd. Byggnadstillståndsgivningen regleras av en tillståndsbudget, som för

Svar på fråga ang. byggandet av det beslutade lasarettet i Lindesberg

1957 fastställdes av Kungl. Maj:t den 14 december 1956. Hälso- och sjukvården tilldelades där en kvot av 120 miljoner kronor. Då det redovisade behovet utgjorde cirka 380 miljoner kronor, måste en mycket restriktiv prövning ske. Denna verkställs för hälso- och sjukvårdens del av inrikesdepartementet, som efter förslag av medicinalstyrelsen och visst samråd med huvudmännen upprättar planer över fördelningen, vilka tillställs byggnadsberedningen för att ligga till grund för meddelandet av byggnadstillstånd. En första fördelning, vilken i huvudsak avsåg fortsättningsbyggen samt några få angelägna byggnadsföretag på kroppssjukvårdens område, skedde genom en plan, som överlämnades den 12 februari. I denna plan, där den i medicinalstyrelsens förslag redovisade nybyggnaden för lasarettet i Lindesberg ej upptagits, reserverades ett kvotbelopp på 20,7 miljoner kronor för att fördelas senare. En sådan fördelning beräknas kunna ske inom den närmaste månaden, och härvid kommer självfallet även frågan om lasarettet i Lindesberg skall upptagas i planen att prövas. Om resultatet kan jag icke nu uttala mig. Jag vill endast framhålla, att utrymmet för nya byggnadsföretag på kroppssjukvårdens område är mycket begränsat, då den för utökningen och reformeringen av läkarutbildningen nödvändiga utbyggnaden av undervisningssjukhusen samt den angelägna planmässiga upprustningen av mental-sjukvården tar en större del av kvoten än tidigare i anspråk.

Härpå anförde

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för det snabba svaret på min enkla fråga.

Den landsända det här är fråga om har länge väntat på att få sin sjukhusfråga ordnad. Detta beror inte på lands-

tinget, vars förvaltningsutskott — efter vad jag har hört — noga har förberett saken och är färdigt att sätta i gång, så fort byggnadstillstånd beviljas.

När man nu av inrikesministerns svar hör, att det finns ett redovisat behov av 380 miljoner kronor och att det endast finns 120 miljoner kronor att fördela, kan man emellertid knappast fria sig från den misstanken, att regeringen har tagit alltför starkt intryck av de debatter, som ofta förekommer här i kammaren och i vilka det från visst håll kräves så mycket som möjligt till bostäder i storstäderna.

Jag har ju ingen möjlighet att bedöma hur regeringen har fördelat de här pengarna och kan naturligtvis inte säga att hälso- och sjukvården har fått för liten tilldelning. Men när man så ofta och med sådan intensitet här i riksdagen pläderat för att man skall bygga mer bostäder i storstäderna, än vad regeringen har kunnat åstadkomma pengar till, så kan man inte annat än tro att sådant tal gör intryck på regeringen. Därför är det kanske inte ur vägen om man vid ett tillfälle som detta tar sig friheten påpeka att det finns andra behov än bostadsbyggandet i storstäderna — hur angeläget det än kan vara — som kanske är av samma storleksordning och kanske ännu angelägnare. Jag skulle därför, herr talman, vilja säga att om min enkla fråga här i någon mån kan bidra till mera motståndskraft hos regeringen mot attacker från dem som anser att övervägande delen av byggnadsverksamheten skall koncentreras på bostäder i storstäderna har inte min fråga varit alldeles förgäves.

Nu säger herr statsrådet att det finns ju kvar ett belopp på 20,7 miljoner som skall fördelas senare och att det kanske finns en viss möjlighet att lasarettet i Lindesberg kan få del av det, så att man kan få sätta i gång med byggandet. Jag hoppas att herr statsrådet i det fallet kan visa sig välvillig mot den

Svar på fråga ang. redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om utbildningen inom byggnadsfacket

delen av Örebro län som dock har varit misshandlad på detta område.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7**Svar på fråga ang. redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om utbildningen inom byggnadsfacket**

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara fröken Vinges fråga angående redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om utbildningen inom byggnadsfacket.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter och upplästes nu av herr statsrådet Ericsson. Svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Fröken Vinge har till mig riktat följande fråga:

Vill herr statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om omfattningen av utbildningen av olika kategorier arbetskraft inom byggnadsfacket?

Utbildning av bl. a. byggnadssträrbetare, murare och målare förekommer vid centrala och lokala verkstadsskolor. Utbildningen är i flera fall organiserad såsom växelutbildning, d. v. s. eleverna tillbringar en del av lärotiden i skolan och en del på ett bygge. Detta bygge kan endera vara ett vanligt arbete i öppna marknaden eller ett särskilt elevbygge.

I enlighet med särskilt avtal mellan parterna på byggnadsarbetsmarknaden är lärlingsutbildning också organiserad på arbetsplatserna utan direkt anknytning till yrkesskola.

Efter anmodan från arbetsmarknadsstyrelsen anordnar vidare överstyrelsen

för yrkesutbildning kortare kurser i cementslipning, armering, plattsättning och på sistone även sprutputsning för arbetslösa byggnadsarbetare.

Arbetsmarknadsstyrelsen följer utvecklingen på arbetsmarknaden och utför i viss omfattning beräkningar över behovet av yrkesutbildad arbetskraft. I anslutning härtill aktualiseras vid överläggningar med skolmyndigheter och organisationer frågor om utbyggnad eller förändringar av yrkesutbildningen.

Mellan arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och skolöverstyrelsen finns ett samarbetsorgan, Samarbetsnämnden för yrkesutbildning och arbetsförmedling. Nämnden har bl. a. utrett frågan om de stora ungdomskullarnas inpassning i arbetslivet. En av nämndens viktigare uppgifter har varit att stimulera lokala myndigheters och organisationers intresse för en utbyggnad av utbildningsväsendet. I så gott som samtliga län har särskilda planeringskommittéer bildats med uppgift bl. a. att utreda frågan om yrkesutbildningens omfattning och inriktning.

Förslag om inrättandet av nya verkstadsskolor eller avdelningar vid befintliga skolor remitteras till arbetsmarknadsstyrelsen för yttrande. Styrelsens uppgift är härvid i första hand att bedöma behovet av den yrkesutbildning, som skolan skall meddela.

För närvarande pågår överläggningar mellan parterna på byggnadsarbetsmarknaden om rekryterings- och utbildningsbehovet på längre sikt inom de olika byggnadsfacken, varvid arbetsmarknadsstyrelsen medverkar med vissa undersökningar.

I de fall utvecklingen *klart* har pekat på ett växande behov av vissa byggnadsarbetare, har styrelsen — utan att avvakta resultatet av en mera omfattande utredning av rekryteringsbehovet — ansett sig böra stimulera tillkomsten av nya utbildningsmöjligheter.

Svar på fråga ang. redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om utbildningen inom byggnadsfacket

Länsarbetsnämnderna har sålunda hos skolmyndigheterna föreslagit inrättandet av nya yrkesavdelningar och intresserat arbetsgivarna för att anställa fler lärlingar. Delvis som ett resultat härav har antalet elever och lärlingar inom träarbetarfacket ökat betydligt under de senaste åren. Med hänsyn till de förändrade byggnadsmetoderna och kårens ålderssammansättning anser arbetsmarknadsstyrelsen det angeläget att stimulera tillkomsten av ytterligare utbildningsmöjligheter för träarbetare.

Av det sagda torde framgå, att ett fortlöpande samarbete äger rum mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningens organ i fråga om behovet av arbetskraft inom byggnadsfacket. Alla berörda parter torde emellertid vara på det klara med att stora svårigheter råder, då det gäller att göra prognoser på detta fält.

Härpå anförde:

Fröken VINGE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för det snabba svaret på min enkla fråga, och särskilt ber jag att få tacka för att jag fått ta del av svaret på förhand.

Det är från två helt olika utgångspunkter jag nalkats detta problem. Det ena är byggnadsverksamhetens behov av arbetskraft med olika yrkesspecialiteter. Bristen på arbetskraft har ju brukat anges som ett av skälen till att vi inte kan häva bostadsbristen. Den andra utgångspunkten har varit behovet för ungdom som skall välja yrke att kunna bedöma framtidsutsikterna inom yrket. Ett specialfall kan man säga, eller nära sammanhängande med detta, är behovet för kommunerna att kunna bedöma i vilken utsträckning de skall sätta i gång yrkesutbildning. Våra yrkesvägledare försöker ju när de skall ge ungdomen råd i deras yrkesval att inte bara undersöka vad den pojken eller

flickan har anlag för utan också ge råd och upplysningar beträffande framtidsutsikterna inom yrket. Jag vet ju att det råder nära kontakt mellan skolmyndigheterna och arbetsmarknadsmyndigheterna, men frågan är om arbetsmarknadsstyrelsen har tillräckligt stora möjligheter att svara på alla de frågor som yrkesskolfolket ställer.

För några år sedan sade man ju: »Vi bygger till siste muraren.» Det var många kommuner som hade den erfarenheten när de skulle sätta i gång byggen att det rådde stor brist på yrkeskickliga murare, och den ena kommunen efter den andra planerade att sätta i gång murarskola. Man räknade då ut att man inte bara skulle hjälpa ungdomarna till utbildning inom ett yrke, som man trodde skulle vara intressant och dessutom ge god utkomst, man skulle också skaffa fram den nödiga arbetskraften, och man hade kanske den lilla baktanken, att pojkarna skulle praktisera på ett bygge, som kanske inte annars skulle komma till stånd, t. ex. bygga kommunens egen yrkesskola. I den kommun jag tillhör tyckte vi det lät intressant och funderade på samma sak, men vi fick höra att det var så många andra kommuner som hade liknande planer så vi vågade oss inte på det. Vi var rädda för att medverka till att få fram för mycket arbetskraft så att det skulle bli arbetslöshet. Nu ser det tyvärr ut som om det skulle bli arbetslöshet — inte bara säsongbetonad — bland murarna. I varje fall hörde man ganska bekymrade tonfall i ett radioeko häromdagen. Det var dagen efter det ekot som jag tillät mig att ställa min enkla fråga till statsrådet.

Man frågar sig nu: Bör man avråda ungdomar från att välja muryrket? Arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna kan tala om var det är brist i dag men knappast i morgon. Vi vänder oss till dem, naturligtvis inte bara beträffande muryrket, och får

Svar på fråga ang. redogörelse för samarbetet mellan arbetsmarknadens och yrkesutbildningsväsendets organ i fråga om utbildningen inom byggnadsfacket

veta om det är brist eller överskott i vår trakt och möjligen hur det är i landet i dess helhet. Men arbetsmarknadsstyrelsen har mycket svårt att säga någonting om utsikterna på litet längre sikt. I förfjol var det brist på murare, i fjol timmermän, enligt vad som framkom i den debatt statsrådet hade med herr Dahlén här i kammaren. Vilka är det brist på i dag och i morgon? Jag förstår att det är svårt att svara på den frågan, ty svaret blir beroende på vad byggforskningen och byggrationaliseringen kommer med. Vi önskar väl alla framgång åt byggrationaliseringen, men man frågar sig ändå: Vilka möjligheter har vi att bedöma konsekvenserna av rationaliseringen för de människor, som arbetar inom olika grenar av byggnadsfacket? Det blir säkerligen nödvändigt med omskolning i viss utsträckning och sådan pågår redan nu; det berörde ju statsrådet i sitt svar.

Man frågar sig: Skall vi i fortsättningen ge ungdomarna en så specialiserad yrkesutbildning som vi nu gör? Är det inte bättre, eftersom de kanske om några år måste omskolas till ett annat yrke, att ge dem en grundutbildning, som är mera all round.

Det har ibland sagts, att åldersfördelningen är sådan att en hel del av de nuvarande arbetarna i byggnadsfacket hinner bli överåriga innan rationaliseringen sätter in på allvar. Men jag tänker fortfarande på ungdomarna, de som skall utbilda sig och står inför valet av levnadsbana.

Det var mycket intressant att i statsrådets svar höra talas om de överläggningar, som ägt rum med parterna på byggarbetsmarknaden. Det var antagligen resultatet av en sådan överläggning, som jag fick höra talas om häromdagen. Jag fick då veta, att en av pojkarna i min hemkommun, vilken börjat utbilda sig till målare, blivit avrådd att fortsätta, eftersom han aldrig kunde räkna med att bli medlem av fackföreningen. Det

var tydligen båda parterna i facket som hade förklarat, att det inte fanns utkomstmöjligheter för fler. Nu vet jag inte, om just den pojken fortsätter med yrket på annat håll. Men vad man skulle önska är, att de i och för sig mycket värdefulla överläggningar som ägt rum skall kunna ge resultat, så att ungdomarna kan få veta litet mer om framtidsutsikterna innan de *påbörjar* sin utbildning.

Jag håller med statsrådet om att det är svårt att göra prognoser, att över huvud taget göra beräkningar, som gör skäl för namnet »prognoser». Men vad vi i alla fall måste söka få fram är en vägledning som hjälp vid bedömningen av utsikterna. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Hur snart kan man vänta sådana resultat av byggnadsforskningen, som kan ge oss vägledning rörande behovet av olika slag av specialutbildade yrkesutövare inom byggnadsfacket? De som väntar i bostadskön är intresserade av att få svar på den frågan, och de ungdomar som står inför valet av levnadsbana är lika intresserade.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Det skulle vara av värde, om jag kunnat tillmötesgå fröken Vinge genom att svara på hennes fråga hur det kommer att bli inom byggnadsfacket under den närmaste framtiden.

Jag vet bara en enda sak, och det är, att det inom byggnadsindustrien och byggnadsverksamheten över huvud taget sker mycket snabba förändringar. Just det förhållandet att man experimenterar och forskar leder till förändringar, och sådana förändringar har skett i relativt snabb takt under de senaste åren.

Jag har mig väl bekant, att Svenska murareförbundet inte tycker om dessa experimentbyggen, som det menar går ut över murarkåren. Murarna säger som så, att de tror det är bättre att

Svar på fråga ang. socialförmånerna för svenska medborgare, som bo i Sverige men arbeta och betala skatt i Norge

bygga på det gamla beprövade sättet. Jag förstår murarna och Murareförbundet när de säger så, sett ur rena kär-synpunkter. Men i flertalet fall är det på det sättet, att människor i allmänhet anser experimentverksamhet, försöksverksamhet och forskning vara så värdefull, att man inte kan avstå ifrån den. Då får vi tyvärr vidkännas en del av de rubbningar som åstadkommes mellan olika grupper av yrkesutövare.

Det är klart att det vore bäst, om man kunde ställa prognoser, som vore exakta. Jag betvivlar emellertid att vi har några möjligheter i det avseendet, såvida vi försöker ändra på byggmetoderna.

Fröken VINGE (fp):

Herr talman! Jag skulle till detta bara vilja säga, att jag hoppas att socialministern — jag skulle kanske säga den socialminister som då sitter — vid behandlingen av dessa frågor även tänker på aspekten hur ungdomarna i rimlig tid skall få någon vägledning beträffande framtidsutsikterna inom de yrken, vi har talat om i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. socialförmånerna för svenska medborgare, som bo i Sverige men arbeta och betala skatt i Norge

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Spångberg har frågat, om jag vill lämna en redogörelse över socialförmånerna och därmed förenade villkor för svenska medborgare, som bor i Sverige men helt eller delvis arbetar och betalar skatt i Norge. Eftersom herr Spångberg har framställt spörsmålet i form av en enkel fråga, förutsätter jag att redogörelsen kan be-

gränsas till en allmänt hållen översikt av förhållandena på området.

Som allmän regel gäller, att en svensk medborgare åtnjuter de svenska sociala förmånerna för sig och de sina så länge han bor i Sverige och detta även om han helt eller delvis arbetar och betalar skatt utomlands, t. ex. i Norge. Han får sålunda folkpensioneringens förmåner, om han är mantalsskriven här i landet. Likaså äger han rätt till sjukförsäkringens förmåner, eftersom han är bosatt här. Vid beräkningen av sjukpenningens storlek tar man därvid hänsyn till hans totala arbetsförtjänst, alltså även till vad han tjänar utomlands. Motsvarande gäller i fråga om rätten till moderskapsförsäkringens förmåner. Om vederbörande har barn, som också är svenska medborgare och är bosatta i Sverige, får han barnbidrag för dessa o. s. v.

Yrkesskadeförsäkringen utgör ett undantag från regeln att den svenske medborgaren i de här åsyftade fallen omfattas av svensk socialförsäkring. En svensk som arbetar i ett norskt företag skyddas nämligen i regel av den norska yrkesskadeförsäkringen och inte av den svenska. Även den svenska arbetslöshetsförsäkringen är i princip endast avsedd för personer som är anställda vid svenska företag, vilka bedriver sin verksamhet i Sverige. Det har dock bl. a. inträffat, att arbetsmarknadsstyrelsen har medgivit en svensk arbetslöshetskassa att vid arbetslöshet lämna daghjälp åt personer, som varit bosatta i Sverige men arbetat i Norge, givetvis under förutsättning att föreskrivna avgiftsvillkor uppfyllts och att vederbörande stått till den svenska arbetsmarknadens förfogande.

Skulle en person som är bosatt i Sverige komma i det läget att han behöver socialhjälp, kan han naturligtvis alltid vända sig till socialnämnden i kommunen där han bor, eftersom socialnämnden är skyldig att lämna erforderlig hjälp till alla som vistas i kommunen.

Svar på interpellation ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet

Den översikt som jag nu har lämnat ger vid handen, att vederbörande i de av herr Spångberg angivna fallen — vilka torde vara tämligen fåtaliga — i allmänhet har tillgång till de svenska socialförmånerna, men, då dessa inte står till förfogande, vanligen åtnjuter skydd på den norska sidan.

Vidare anförde

Herr SPÅNGBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till socialministern för svaret.

Anledningen till min fråga är, att jag själv har fått brev med förfrågningar om dessa saker. Det finns ju inga författningar, som man — i varje fall inte som lekman — absolut kan gå efter. Jag har fått sådana här förfrågningar också från någon kommunal myndighet, varför jag tror att det har en viss och ganska stor betydelse, att den här redogörelsen har lämnats.

Från den 1 januari i år gäller den ändrade bestämmelsen, att en person, som arbetar i Norge men är bosatt i Sverige, betalar skatt i Norge. Dessa personer har då frågat sig, hur det ställer sig med sjukförsäkringsförmåner och dylikt, för vilka avgifterna uppföres på debetsedlarna. Det svar som jag fått ger ju ett ganska tydligt besked på den punkten. Personligen vill jag anknyta den reflexionen, att dessa ordnade förhållanden ger bättre möjligheter att åstadkomma en fri arbetsmarknad i gränstrakterna, vilket är av en viss betydelse. Jag tror alltså, herr talman, att det svar som lämnats är av stort värde för de personer i gränstrakterna som berörs av detta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9**Svar på interpellation ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Olofson har frågat, om jag har för avsikt att på grundval av det av bostadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen år 1954 framlagda betänkandet i saneringsfrågan fortsätta arbetet på åtgärder, som är ägnade att underlätta det kommunala saneringsarbetet, och när i så fall förslag till riksdagen i saken kan väntas.

Jag vill erinra om att en saneringsverksamhet av inte ringa omfattning pågår på många orter. Statens finansiella stöd åt saneringsföretag är också generöst. Statliga tertiärlån på förmånliga villkor kan sålunda beviljas inte endast till rena bostadshus utan också till hus som innehåller lokaler för kommersiella ändamål intill 50 procent av husens lägenhetsyta. I särskilda fall kan därjämte, enligt beslut av 1956 års riksdag, efter Kungl. Maj:ts prövning tertiärlån beviljas till hus, som i sin helhet eller till övervägande del inrymmer andra lokaler än bostäder. Dessa lånebestämmelser innebär ett viktigt stöd åt saneringen av stadssambällenas äldre bebyggelse.

En utbyggnad av detta statens finansiella stöd åt saneringsföretag synes i nuvarande läge, som kännetecknas av brist på bostäder främst i de större och medelstora städerna, inte vara aktuell. Det bör även beaktas, att frågan om åtgärder för ombyggnad och förnyelse av städernas centrala delar, där huvuddelen av gammal saneringsmogen bebyggelse är belägen, måste förbli en kommunal uppgift.

Vad angår de av interpellanten nämnda förslagen i saneringsbetänkandet, som avser ändringar i hyggnadslagen, har jag inhämtat, att betänkandet av kommunikationsdepartementet överlämnats till 1951 års byggnadsutredning. Utredningen torde inom kort överlämna ett betänkande berörande byggnadslagstiftningen. Enligt vad jag erfarit kommer utredningen att föreslå vissa

Svar på interpellation ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet

ändringar i byggnadslagen och annan därmed sammanhängande lagstiftning i syfte att underlätta stadssamhällenas sanering.

Härefter anförde:

Herr OLOFSON (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för svaret på denna interpellation, som berör den för många kommuner viktiga saneringsfrågan. Den starka expansion av stadssamhällena, som har ägt rum under de senaste decennierna, har ju skapat många besvärliga problem. Bebyggelsen har tenderat att samlas i moderna enheter utanför de gamla stadskärnorna, och dessa stadskärnor har i större eller mindre utsträckning förslummats. Bakom affärshusens fasader vid de centrala gatorna finner man interiörer, som man knappast hade väntat att finna i en svensk stad, och värdefull tomtmark tas här upp av verkstadslokaler och lagerlokaler, som absolut inte hör hemma i en stads centrum. Det är sant, som socialministern säger, att saneringen i första hand är ett kommunalt problem, men det är ett så stort problem att det inte kan lösas utan statlig medverkan, i all synnerhet som byggnationen här i landet är beroende av statsmakternas beslut i fråga om kreditgivning och byggnadstillstånd. Från kommunal synpunkt väckte det därför stor tillfredsställelse då saneringsutredningen tillsattes och då den i slutet av år 1954 framlade sitt betänkande. På förvåren 1955 var ett av de stående debattämnen ute i kommunerna just detta saneringsbetänkande. Den 22—25 mars 1955 anordnade Svenska kommunaltekniska föreningen en stadsbyggnadsvecka här i Stockholm, där experter från bostadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen och flera andra medverkade med olika synpunkter på saneringsfrågan.

Att denna stadsbyggnadsvecka samlade inte mindre än 677 anmälda deltagare säger en hel del om kommunernas intresse för saneringsfrågan.

Den fortsatta handläggningen av saneringsfrågan har kanske inte fullt motsvarat de förväntningar man den gången trodde sig ha anledning att ställa. Den utvidgade långivningen också till hus, som innehåller lokaler för andra ändamål än bostadsändamål, betecknar socialministern i sitt interpellationssvar som generös, och den är ur sanerings synpunkt ytterst tillfredsställande. Lika tillfredsställande är det att socialministern i dag har bebådadt ändringar i byggnadslagstiftningen, som är avsedda att underlätta stadssamhällenas sanering. Man saknar emellertid fortfarande vissa av saneringsutredningen ifrågasatta åtgärder, som förefaller ha kunnat vidtagas och förenas med den gällande restriktiviteten på kreditmarknaden. Som ett exempel kan nämnas tertiärlån till gårdssaneringar. Sådana saneringar skulle göra det möjligt att ordna det betydligt trevligare i åtskilliga slutna kvarter från sekelskiftet eller decennierna närmast därefter. Man kan också tänka på de av saneringsutredningen föreslagna modererade amorteringsbestämmelserna för lån, som kommuner upptar för saneringsändamål.

Det är ytterligare en synpunkt som jag skulle vilja understryka i detta sammanhang, eftersom den så ofta möter ute i det praktiska livet, en synpunkt som kan bli av utslagsgivande betydelse för tillkomsten av en sanering, nämligen önskvärldheten av att saneringssynpunkten även beaktas vid meddelande av byggnadstillstånd. Fastigheterna i centrum av en stad disponeras kanske bara i ringa mån för bostadsändamål, de är i första hand avsedda för affärs- och kontorslokaler. Detta gör det ju svårare att få byggnadstillstånd för dem. Jag skall be att få ta ett exempel som belyser vad jag menar.

Svar på interpellation ang. åtgärder för underlättande av det kommunala saneringsarbetet

Ett företag inköpte en fastighet, som kunde betecknas som saneringsövermogen och som låg i en landsortsstads centrum. Hyresgästerna evakuerades, delvis med kommunal medverkan, rivningstillstånd erhöles och kåken skattade åt förgängelsen, saknad av ingen. Men sedan hängde det upp sig med byggnadstillståndet. Det drog ut på tiden, företaget tröttnade till slut, och så uppfördes på den avröjda tomten en affärsbarack. I stället för en sanerad fastighet har man sålunda vid stadens huvudgata fått en affärsbarack, och det är knappast något bidrag till stadssaneringen. Man undrar nu om det inte skulle vara möjligt att åstadkomma en sådan samverkan mellan de byggnadstillståndsgivande myndigheterna och de kommunala saneringsorganen, att något sådant inte behövde hända. I de fall, då kommunen med hänsyn till saneringssynpunkten aktivt engageras för hyresgästernas bortflyttning och möjligheter därigenom skapas för sanering, bör också en sådan sanering få komma till stånd inom rimlig tid om det över huvud taget skall vara möjligt att intressera enskilda för en sanering.

Till sist bör det än en gång understrykas, att saneringen givetvis är ett kommunalt problem men att det i detta sammanhang kanske får sägas vara statsmakternas uppgift att tillhandahålla kommunerna de redskap kommunerna måste ha för att kunna genomföra saneringen. Kommunerna kan i detta avseende till statsmakterna rikta ett från det andra världskriget klassiskt ord: Ge oss redskapen, och vi skall avsluta arbetet.

Under detta yttrande övertog herr andre vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Vi kan väl alla vara

ense om att det vore bra, om man kunde förverkliga de önskemål som här har framförts, men om man formulerar dessa önskemål på det sättet, att tillstånd skall ges till alla de byggnadsföretag av saneringskaraktär som kommun och ägare har kommit överens om, så tror jag man har kommit ut på alldeles för fritt vatten. När den dagen kommer, då vi kan tillmötesgå dessa önskemål i sådan omfattning, föreställer jag mig att vi helt enkelt kan avskaffa byggnadstillståndslagstiftningen. Det är just därför att vi inte vågar släppa fram alla dessa projekt som vi måste ha byggnadstillståndslagstiftning.

Vi är alla överens om att det vore av värde om saneringsarbetet kunde bedrivas i ännu större omfattning, men det kostar mycket att sanera i stora och medelstora städer. Ett praktiskt exempel på det kan vi få genom att se på vad som nu sker i Stockholms centrum, där man lägger ned hundratals miljoner kronor för att ta konsekvenserna av tunnelbanebygget. Även om saneringsverksamheten bedrivs i mindre format i de medelstora och mindre städerna, så är det ett faktum, att vi måste se till att i första hand få fram sådan produktion som ger det vi anser nödvändigast, d. v. s. bostäder, skolor och sjukhus. Att det är önskvärt i och för sig att saneringsverksamheten bedrivs snabbare kan vi som sagt vara ense om.

Herr OLOFSON (fp):

Herr talman! Statsrådet säger att om man släppte saneringsverksamheten fri, skulle man lika väl kunna avskaffa byggnadsregleringen. Jag tror det är en rätt stor överdrift. Med de starka restriktioner som för närvarande råder på byggnadsområdet och med nuvarande svårigheter för kapitalanskaffningen tror jag inte det skulle bli byggt och sanerat i så värst många fall om saken aktualiserades. I varje stadskommun förekommer det säkert endast i något

Svar på interpellation ang. viss ändring av föreskrifterna om resekostnader vid återbesök vid vissa specialistsjukhus

fåtal fall att det hänger upp sig i fråga om saneringen, och jag har bara framställt det önskemålet att man kunde tänka sig någon kontakt mellan de kommunala myndigheterna och de byggnadstillståndsgivande myndigheterna när det gäller sanering. Det är t. ex. rätt onödigt att en kommun lägger ner stort arbete på att evakuera en fastighet och placera hyresgästerna på andra ställen, om fastigheten sedan kommer att stå tom på grund av att det inte lämnas byggnadstillstånd för sanering.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**:

Herr talman! Det är mig inte bekant, varpå herr Olofson bygger sitt uttalande. Jag har mina erfarenheter från arbetet med byggnadstillståndsgivningen, och jag vet att vi vid varje sammanträde nödgas avslå mängder av ansökningar om byggnadstillstånd, som rör sig om hundratals miljoner kronor. Jag är därför inte i stånd att säga, att även om vi slopar tillståndslagstiftningen kommer det inte fram så många byggen. Jag tror det är tvärtom. I varje fall har erfarenheten lärt mig, att dessa speciella byggen i centrum av en stad, där man ofta räknar med en relativt god räntabilitet hos fastigheterna, kommer fram före andra fastigheter, t. ex. bostadsfastigheter. Jag menar att vi näppeligen kan komma till någon annan slutsats nu än att vi bör ha denna lagstiftning, när vi alla är överens om att i första hand öka bostadsproduktionen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10

Svar på interpellation ang. viss ändring av föreskrifterna om resekostnader vid återbesök vid vissa specialistsjukhus

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Jönsson i Jämtlands Sikås har i en till mig ställd interpellation frågat, om jag vill medverka till att riks försäkringsanstalten ändrar sina till de allmänna sjukhusen utfärdade föreskrifter på så sätt, att ersättning för resekostnaderna vid återbesök vid vissa specialistsjukhus skall kunna utgå utan att ny remiss utfärdats av hemortsläkare. Interpellanten pekar särskilt på den behandling av cancersjuka, som äger rum vid radiumhemmet i Stockholm.

Med anledning härav har jag inhämtat, att man inom riks försäkringsanstalten sedan ett par månader har haft sin uppmärksamhet riktad på bl. a. de av interpellanten berörda förhållandena och att ämbetsverket redan till behandling upptagit frågan om ändring av de av anstalten utfärdade föreskrifterna.

Det finns anledning att antaga, att ändringen av föreskrifterna kommer att helt tillgodose de önskemål som föranlett interpellationen.

Vidare anförde

Herr **JÖNSSON** i Jämtlands Sikås (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det snabba och välvilliga svaret på min interpellation. Svaret kommer att hälsas med tillfredsställelse av vårdbehövande, läkare och sjukkasfolk runt om i vårt land. De nuvarande förhållandena har varit svåra framför allt för glesbygdens folk, som har långa avstånd till läkare och sjukhus. Dessutom tillkommer den i många trakter svåra läkarbristen.

När en vårdtagare får order från sjukhuset om inställelse, måste han för erhållande av ny remiss besöka hemortsläkaren. Detta har för många i mina trakter betytt resor på upp till fem, tio mil och längre. Det medför dessutom onödiga resekostnader och onödigt be-

Svar på interpellation ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland
svär, och därtill kommer kostnader för läkararvode och uppehälle. Denna ordning har framkallat irritation och avoghet mot de statliga åtgärderna på sjukkasseområdet.

Jag ber att än en gång få tacka statsrådet och chefen för socialdepartementet för det positiva svaret och uttalar den förhoppningen, att de avsedda förändringarna kommer att företas utan onödigt dröjsmål.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Svar på interpellation ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Hamrins i Kalmar interpellation angående åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Ericsson lämnade nu en kort redogörelse för dess innehåll.

Det inom kammaren utdelade svaret hade följande lydelse:

Herr talman! Herr Hamrin i Kalmar har till mig ställt följande fråga:

Vill herr statsrådet lämna en redogörelse för de åtgärder, som från statens sida är vidtagna eller är avsedda att vidtagas för att främja sysselsättningen på Öland och motverka den pågående utflyttningen från ön?

I anledning härav får jag anföra följande.

Sedan flera år tillbaka har uppmärksamats, att sysselsättningen på en del av våra öar inte visat sig kunna hålla jämna steg med sysselsättningen inom andra områden i vårt land. Detta föranledde min företrädare i ämbetet att på våren 1954 tillsätta en utredning angående dessa öars arbetsmarknadspro-

blem. Under fjolåret avgav ö-utredningen sitt betänkande rörande Öland.

Ö-utredningen har hela tiden samarbetat intimt med socialdepartementet och övriga berörda departement och verk i avsikt att så snabbt som möjligt kunna lösa uppkommande frågor, som kunde medverka till en bättre sysselsättning på Öland. På så sätt har statlig kreditgaranti kunnat lämnas åt flera företag inom konserv- och stenindustrin, vilket lett till en stabilisering och sysselsättningsökning i den industri som redan finnes på Öland. Detta samarbete pågår fortfarande.

Vad gäller ö-utredningens olika förslag, som nu är under behandling hos olika myndigheter, vill jag meddela följande.

En översyn av fiskehamnsplanerna verkställes inom sjöfartsstyrelsen. Enligt vad jag inhämtat torde denna översyn bli färdig inom en snar framtid.

Ö-utredningens förslag om vidgade resurser för Kalmar läns företagarförening åsyftade dels en förstärkning av lånemedlen, dels en personell förstärkning. Vad angår den första frågan vill jag meddela att företagarföreningen, som förra budgetåret fick 125 000 kronor för låneverksamheten, för innevarande budgetår har erhållit 735 000 kronor. Frågan om en förstärkning av administrationen överväges för närvarande inom kommerskollegium, och enligt vad jag inhämtat finns det förutsättningar för en positiv lösning mycket snart.

Förbättrade kommunikationer är givetvis av stor betydelse för Ölands framtid. Inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen pågår en näringsgeografisk undersökning rörande brofrågan. Denna måste avvaktas innan beslut i frågan kan fattas.

Ö-utredningen har vidare föreslagit borttagande av vintertilläggen och övergångsavgifterna för frakt och gods till och från Öland. Vad gäller vintertilläggen har jag underrättats om att dessa

Svar på interpellation ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland

slopats sedan 1 december förra året. I fråga om övergångsavgifterna synes ytterligare undersökningar erforderliga.

En annan väsentlig fråga för Ölands framtid är en grundlig undersökning rörande öns vattenförsörjning. Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t på ö-utredningens framställning har anvisat särskilda medel från arbetslöshetsanslaget för en noggrannare undersökning här-om, då frågan har ansetts väsentlig för den framtida sysselsättningen på ön. Undersökningar pågår fortfarande.

Ö-utredningen har vidare föreslagit personalförstärkning inom hushållningssällskapet i avsikt att främja det öländska jordbruket. En utredning om hushållningssällskapets personal och verksamhet pågår, och inom denna torde ö-utredningens förslag beaktas.

Vad gäller fiskerilånen har enligt utredningen de lån som utdelats till öländska fiskare i stort sett motsvarat behovet sådant det kommit till uttryck i inkomna ansökningar. Fisket på Öland torde emellertid i framtiden komma att kräva större båtar och därmed mera behov av lånemedel. Jag utgår från att det skall bli möjligt att även i framtiden i rimlig utsträckning tillgodose öländsfiskarnas behov av lån.

Ö-utredningen har också pekat på de möjligheter till turistlivets utveckling, som Öland torde ha, och har framhållit att ansökningar om anslag från fonden för friluftslivets främjande bör bedömas särskilt välvilligt när det gäller Öland. Jag vill erinra om att vid behandlingen av ansökningar om bidrag från denna fond största möjliga hänsyn tages till att turistnäringen utbygges på sådana orter, som det ur lokaliseringssynpunkt är angeläget att stödja. Därvid kommer inte minst öarna i förgrunden. Vad gäller övrig lokalisering vill jag också erinra om att lokaliseringsmyndigheterna — med utnyttjande av det bemyndigande riksdagen under fjol-året lämnade Kungl. Maj:t rörande lokaliseringspolitikerna — söker styra för-

läggningen av företagsamhet till sådana områden som har en vikande sysselsättning. Ur denna synpunkt räknas Öland till de främsta lokaliseringsområdena, dit blickarna ständigt riktas. Den av ö-utredningen förordade regionala lokaliseringsplaneringen av hela Kalmar län har igångsatts av arbetsmarknadsstyrelsen.

Interpellanten har slutligen tagit upp frågan om ett återupplivande av Ölands fåravel och i samband därmed uppförandet av ett ullspinneri. Ö-utredningen har inte redovisat detta uppslag i sitt betänkande. Jag har emellertid inhämtat att frågan om fåraveln varit föremål för diskussion i utredningen men att denna ställt sig skeptisk. Personligen delar jag utredningens tveksamhet på denna punkt. I denna tveksamhet styrkes jag även med tanke på den svenska spinneriindustriens nuvarande läge. Jag tror därför icke på detta projekt som ett bidrag till lösandet av Ölands sysselsättningsfrågor. Skulle till äventyrs en större optimism beträffande detta förslag föreligga på annat håll, torde det närmast ankomma på hushållningssällskapet och Ölands jordbrukare att föra frågan vidare.

Jag kan tillägga, att nykterhetsvårdsutredningen för närvarande undersöker möjligheterna att förlägga en anstalt inom nykterhetsvården till norra Öland.

Härefter yttrade:

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för socialdepartementet för svaret på min Ölandsfråga. Av svaret framgår, att statsrådet i stort sett ställer sig positiv till de förslag, som ö-utredningen har framlagt. En hel del av förslagen är under behandling, och man kan väl bara hoppas att arbetet fullföljs och att positiva resultat uppnås.

Om jag tillåter mig att säga, att svaret och utredningen kanske är i mag-

Svar på interpellation ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland

raste laget, så är det egentligen inte någon kritik i någondera riktningen. Det är nog så, att sådana frågor är besvärliga saker att ge sig i kast med, och jag delar utredningens uppfattning att man bör stå med båda benen på jorden när man försöker lösa sysselsättningsproblemet. Jag delar den uppfattningen, som kommer fram i utredningen på flera ställen, att det är på de naturliga betingelserna man skall bygga då det gäller att ge en stimulans för näringslivet, vilken del av landet det än är fråga om.

Om jag något skall kommentera det svar som statsrådet har givit, så vill jag börja med den fråga som man aldrig kommer förbi när man talar om Öland, och det är kommunikationsproblemet. Det beror på i stort sett två saker. Den ena är att Öland ligger i sydöstra Sverige, där det är känt och väl omvittnat att kommunikationerna inte är som de borde vara. Den andra saken är att Öland allt fortfarande är en ö, och man kan inte tala med ölänningarna utan att komma in på brofrågan. Av svaret framgår, att den är under utredning, i varje fall på ett förberedande stadium, och jag uttalar, som jag nyss sade, den förhoppningen, att utredningen kommer att leda till ett positivt resultat.

När man sedan ser på vilka möjligheter man har att stimulera näringslivet, så blir det nog i stort sett jordbruket som man får satsa på. Det är dock så, att det stora flertalet av ölänningarna är sysselsatta i eller knutna till jordbruket. Den industri vi har är också knuten till de råvarutillgångar vi har på Öland, sten och livsmedel. Vi har också fisket och turismen som inte får glömmas, men jordbruket är dock det väsentliga.

När man något undersöker hur det ligger till, finner man att vi har närmare 2 600 brukningsenheter, och av dem är knappt hälften försedda med någon som helst skog. Vi har inte mer än 13 500 hektar skog på Öland i en-

skild ägo. Den är för övrigt i stort sett koncentrerad norrut. Hur man än löser det mycket svåra problem som skogs-rationaliseringen innebär, tror jag att det inte kommer att få någon större betydelse för Öland och Ölands-frågorna. Trots detta kanske jag skall säga att det initiativ, som länsarbetsnämnden och landshövdingen har tagit för att ordna kurser i verktygsvård och skogsskötsel på Öland för de arbetslösa lantarbetarna, givetvis är värt allt beaktande, men jag tror ändå att det är andra vägar som man får försöka slå in på. Därvid har jag själv tillåtit mig att peka på fåraveln. Jag delar nog inte den pessimism, som kommer fram i svaret från statsrådet, och jag vet inte, från vilket håll han har fått den. Det är möjligt, att ö-utredningen själv funderat över den frågan och kommit fram till en negativ ståndpunkt. Jag var i tillfälle senast i lördags att vara med vid en sammankomst, där jordbrukare både från Öland och fastlandet, som ägnar sig åt fåravel, var närvarande. De betygade enstämmigt, att det är en näringsgren, som bär sig, men det behövs propaganda och att man får den hjälp från det allmänna i form av forskning rörande stängsel, lämpliga fårstall och andra sådana saker, som kanske behövs.

Beträffande en punkt i statsrådets svar vill jag i detta sammanhang göra ett påpekande, nämligen att den jordbrukskonsulent, som enligt ö-utredningen är avsedd att tilldelas Öland, lämpligen borde sysselsätta sig med just dessa frågor. På den punkten kan för övrigt redan årets riksdag rätta till en försummelse i den nådiga luntan, där man inte tagit med denne jordbrukskonsulent. Det föreligger nämligen en motion vid årets riksdag med yrkande om ytterligare en jordbrukskonsulent avsedd för Öland.

Jag kan säga, att det inte är någon hjärtesak för ölänningarna att få ett ullspinneri på Öland, om det är den frågan man hänger upp sig på. Man kan

Svar på interpellation ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland
nämligen konstatera, att fårskötseln till 80 procent är baserad på köttet och endast till 20 procent på ull. Om det nu i varje fall från praktiska jordbrukare, som ägnar sig åt dessa frågor, sägs att det går, tycker jag det är en sak att ta fasta på.

Om jag sedan från fårskötsel och fårstängsel gör ett raskt hopp över till skolfrågorna, hoppas jag att det inte verkar alltför halsbrytande. Ö-utredningen har också varit inne på skolfrågorna men konstaterat, att dessa icke hör till utredningsuppdraget. Jag vet också, att en kommitté i Kalmar län under landshövdingens ordförandeskap och på länsarbetsnämndens initiativ är tillsatt för att utreda dessa frågor. Jag hoppas att denna utredning snart skall komma fram till positiva resultat för Ölands vidkommande. Jag vill bara påpeka, att från ölandshåll föreligger ett starkt önskemål om att få ett gymnasium förlagt till Borgholm. Man är visserligen väl medveten om att upptagningsområdet är för litet för att gymnasiet skall vara till enbart för Öland, men tanken är, att man skall kunna ordna ett internatgymnasium på ett eller annat sätt. Man anser förutsättningarna härför synnerligen gynnsamma just i Borgholm beroende på att samma lokaler kan användas som på sommaren används för turiständamål.

Min egen förhoppning är också, att vi skall få en verkstadsskola förlagd till Öland. Det är dock skolfrågorna, som i stor utsträckning betyder någonting, då det gäller att få ungdomen att stanna kvar i de trakter, där den vuxit upp.

Herr talman! Det är ju så, att chefen för socialdepartementet har stora och viktiga frågor att handlägga, frågor, som berör hela vårt folk och varje enskild medborgare i vårt land — jag behöver bara peka på pensionsfrågan och bostadsfrågan för att understryka den saken. Den fråga socialministern svarat på i dag berör bara en liten bråkdel av vårt land och av vårt lands invånare,

men för dem som frågan berör är det en fråga av största betydelse. Med min fråga har jag velat påminna om Ölands existens och jag hoppas, att ön för oss inte bara skall bli det fagra sommarlandet, vindarnas och solens ö, utan att vi också skall komma ihåg, att det för många även är det bistra vinterlandets, stormarnas och fåkens ö, för att citera Ölandssången.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag skall bara be att få understryka den oro man på Öland och i hela Kalmar län känner beträffande näringslivets svårigheter att bereda sysselsättning på Öland och den avfolkning som blivit resultatet av sysselsättningssvårigheterna. Jag noterar också med tillfredsställelse statsmakternas intresse att snarast möjligt vidta åtgärder, som kan vara nödvändiga för att hjälpa ölänningarna ur de värsta svårigheterna.

Jag skulle bara vilja uttala önskemål på två punkter. Det ena önskemålet är att den utredning, som handhar kommunikationsfrågorna för Öland, skall bli färdig så snart som möjligt, så att man på Öland och i länet vet vad man har att rätta sig efter i framtiden. Nu råder det stor osäkerhet och stor tvekan på många punkter, och det vore värdefullt om man genom ett snabbt resultat av utredningen kunde få bort denna tveksamhet.

Mitt andra önskemål är att hushållningssällskapet skall få den personalförstärkning som man önskat, så att man genom en särskild tjänsteman för Öland kan ta itu med det öländska näringslivets problem.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag har behov av att på en enda punkt säga några ord.

Herr Hamrin tyckte att svaret var alldeles för negativt, när det gällde att skaffa fram ett ullspinneri på Öland,

Svar på interpellation ang. åtgärder för främjande av sysselsättningen på Öland

och han frågade, huruvida jag hade hämtat mina kunskaper från ö-utredningen, ty denna utrednings resultat tyckte herr Hamrin var ganska magert.

Nej, det är nog inte så, utan jag har av omständigheterna fått syssla med en del saker som är närbesläktade med ullspinneri. Jag håller för närvarande på att diskutera med två parter, om det skall vara möjligt att få i gång ett spinneri för att bearbeta en svensk råvara, inte ull men väl lin. Jag kan betyga att även om båda parter vid dessa förhandlingar visat god vilja, så är det väldigt svårt att få fram ett positivt resultat, helt enkelt därför att man räknar med så dålig lönsamhet. Skall man göra en investering på Öland med nya maskiner och allt vad därmed följer, tror jag det blir en icke alltför lysande affär, om man uttrycker sig försiktigt.

Nu sade herr Hamrin själv, att denna sak inte är avgörande för frågan om sysselsättningen där nere, ty det är så beträffande fåraveln, att köttet ger 80 procent av inkomsten. När så är förhållandet och herr Hamrin själv tror att fåraveln redan nu är lönande — i varje fall har enskilda företagare sagt, att det är lönande att driva fåravel — kanske jag kan få dra den konklusionen, att det går måhända att klara detta problem utan stödåtgärder från statsmakternas sida.

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Till det sista vill jag bara säga, att jag hoppas det framgick av mitt anförande, att jag själv anser att en näringsgren skall baseras på sunda ekonomiska kalkyler. Här skulle emellertid behövas en stimulans i form av propaganda, för att på nytt införa denna näringsgren inom jordbruket på Öland.

Beträffande ullspinneriet gällde min anmärkning om magerheten kanske inte bara själva spinneriet utan att statsrådet ansett att fåraveln över huvud taget inte är mycket att komma med. Jag hop-

pas dock att de förslag som ö-utredningen kommit med och som nu är under behandling, skall fullföljas och att man får den hjälp i form av propaganda och en lantbruksinstruktör som behövs för att ge stöd åt en förnyad fåravel.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner. Därvid remitterades

till jordbruksutskottet propositionen nr 88, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1957/58 m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 89, med förslag till förordning om skattefrihet för vissa ersättningar som utbetalas från Förbundsrepubliken Tyskland;

till jordbruksutskottet propositionen nr 90, angående fortsatt stöd åt verksamheten vid djursjukhuset i Hälsingborg; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 91, angående utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen, m. m., och

nr 92, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende eklestistikdepartementets verksamhetsområde.

§ 13

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående fortsatt utgivande av otryckta ständsprotokoll.

§ 14

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den på bordet liggande motionen nr 512 av herr *Christenson* i Malmö.

Interpellation ang. alkoholbeskattningen

§ 15

Föredrogos, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 40—44, bevillningsutskottets betänkanden nr 13, 16, 17, 19—25 och 28, bankoutskottets utlåtande nr 4, första lagutskottets utlåtande nr 11, andra lagutskottets utlåtanden nr 8 och 10 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 4 och 5.

§ 16

Interpellation ang. alkoholbeskattningen

Ordet lämnades på begäran till

Fröken WALLERIUS (h), som anförde:

Herr talman! Problemet hur spritbeskattningen utan att pressas upp till en alltför orimlig höjd skall kunna bringas att göra bästa möjliga effekt i folknykterhetens tjänst har självfallet fått ökad aktualitet sedan riksdagen 1954 beslöt upphäva motbokstvånget. Det är emellertid ett problem som länge intresserat dem som sysslat med alkoholfrågan. Jag vill erinra om vad dåvarande chefen för finansdepartementet statsrådet Sköld i juni 1953 uttalade i sina direktiv till den utredningsman, som skulle verkställa översyn av den inbördes avvägningen av beskattningen av spritdrycker, vin, maltdrycker och läskedrycker. Det heter där bl. a.:

»Av den lämnade redogörelsen framgår att den nuvarande beskattningen av alkoholhaltiga och alkoholfria drycker är resultatet av ett flertal olika beslut. Någon mera ingående inbördes avvägning av de skilda skattesatserna har icke ägt rum vare sig vid skatternas tillkomst eller senare i samband med vidtagna ändringar av skattesatserna. Skattesystemet har därför kommit att lida av en betydande ojämnhet och något samlat bedömande av skatteavvägningens betydelse ur nykterhetspolitisk synpunkt har icke skett. — — — Det

synes sannolikt att vid en lämplig avvägning av skattesystemet beskattningen kan bli ett värdefullt komplement till de åtgärder, som eljest vidtogs från det allmännas sida för att inrikta konsumtionen på alkoholfria eller alkoholsvagare drycker.»

Den prövning, som sedermera verkställdes med ledning av dessa direktiv, blev emellertid ytterligt försiktig. I direktiven ingick nämligen också den förutsättningen, att det totala skatteuttaget på de berörda dryckerna icke skulle undergå någon förändring. Då kunskaperna om den effekt en skatteförskjutning mellan olika slags drycker kan få på efterfrågan naturligt nog är högst ofullständiga, visade det sig ogörligt att nå fram till en verkligt förutsättningslös prövning. Utredningsresultatet kan dock betraktas som ett steg i rätt riktning, alltså ett bidrag till att utforma spritbeskattningen till ett värdefullt nykterhetspolitiskt redskap.

Även den skattehöjning som genomfördes 6 november 1956 får så till vida betecknas som ett steg i rätt riktning, som den icke ledde till ökad beskattning av drycker med lägre alkoholhalt utan koncentrerades på de drycker, som otvivelaktigt kommit att få de allvarligaste verkningarna på nykterhetstillståndet i landet. Denna skattehöjning ledde dock samtidigt till ett höjt samlat uttag, och likaså har motboksreformen medverkat till att statsverkets inkomster av rusdrycksförsäljningen kraftigt ökat. Totalt torde dessa båda riksdagsbeslut ha lett till att statsinkomsterna ökat med omkring 350 miljoner kronor.

I detta sammanhang kan det vara av speciellt intresse att ta del av vad socialstyrelsen framhåller i sitt yttrande över 1956 års rusdrycksförsäljningsutrednings betänkande. Jag återger ett avsnitt:

»Socialstyrelsen håller emellertid före att det medel som erbjuder den bästa möjligheten att ge de alkoholsvagare

dryckerna verklig konkurrenskraft gentemot brännvinet ligger på det ekonomiska planet. Riktpunkten härvid är att ge dessa svagare alkoholdrycker ett gynnsammare prisläge för konsumenterna än de starkare alkoholdryckerna, framför allt det okryddade brännvinet. Eftersom vi har att räkna med ett missbruk av alkoholdryckerna, så måste fastställandet av detta gynnsammare prisläge för de svagare alkoholdryckerna ske med beaktande av deras egenkap av rusdrycker. De svagare alkoholdryckerna av normal kvalitet bör alltså vara avsevärt billigare per ingående kvantitet alkohol än den billigaste brännvinsorten. Kravet på att skillnaden i detta hänseende till de svagare alkoholdryckernas fördel skall vara avsevärd och verkligt påtaglig för konsumenterna, härrör därav, att brännvinet såsom rusdryck i vårt land har traditionens mycket starka företräde, vilket tarvar en stark motvikt.»

De båda uttalanden jag här återgivit torde tillsammans utgöra en klar och uttömmande motivering för att en nykterhetspolitiskt konstruerad avvägning av spritskatten kan vara lämplig men ännu icke varit möjlig att konsekvent genomföra. Måhända har därvid även medverkat det faktum, att man icke ansett sig kunna klart bedöma hur en terhetpolitiskt konstruerad avvägning skulle utformas. Likväl har de åtgärder som vidtagits gått i rätt riktning — man har haft på känn hur förskjutningen av skatterna bör ske.

I dagarna har emellertid material framlagts, som torde ställa frågan i en delvis ny belysning. Jag syftar här på den artikel i Centralförbundet för nykterhetsundervisning tidskrift Alkoholfrågan, som publicerats av Svenska Nykterhetsfrämjandets arbetsutskottsordförande direktör David Isaksson och som innehåller ett förslag till progressivt beskattningssystem för alkoholhaltiga drycker.

Herr Isakssons förslag är baserat på

Interpellation ang. alkoholbeskattningen

dryckernas relativa intoxikationseffekt (berusningsverkan). Han bygger härvidlag på det konstaterandet, att en viss mängd alkohol verkar mera berusande om den förtärs i form av starksprit, t. ex. brännvin, än om den förtärs i form av en dryck med lägre alkoholhalt, t. ex. vin och öl. Som ett exempel kan nämnas, att konsumtion av 13 cl brännvin torde ha ungefär fyra gånger så stor berusningseffekt som konsumtion av 5 flaskor vanligt öl (klass II), trots att mängden ren alkohol är i det närmaste densamma i båda fallen.

På denna grundval föreslår herr Isaksson en progressiv beskattning. Han finner det naturligt, att beskattningen på starkspriten blir så avpassad, att den icke blott motsvarar beskattningen på den mängd svagare dryck som ger samma berusningseffekt. Först om man gör beskattningen av den starkare och därmed nykterhetspolitiskt skadligare drycken ännu hårdare relativt sett, bör den kunna medverka till vad som åsyftades i de förut citerade utredningsdirektiven: att medvetet inrikta konsumtionen på alkoholsvagare drycker.

Artikeln i Alkoholfrågan innehåller dessutom exempel på hur en beskattning efter dessa linjer skulle kunna utfalla. Det synes som om man på denna väg skulle kunna skapa ett system, som är enklare och mera överskådligt att handskas med för såväl den beslutande som den verkställande myndigheten än det nuvarande skattesystemet. Även om man gör den reservationen, att en förskjutning i konsumtionen skulle kunna bli sådan, att det totala skatteutfallet förändras, torde det mot bakgrunden av de omkring 350 miljoner kronor, varmed statens inkomster av alkoholdrycksbeskattningen ökat under de senaste åren, inte vara orimligt att i praktiken pröva vilka resultat en omlagd spritbeskattning kan få. Därtill kommer, att det förslag som läggs fram av herr Isaksson ger goda möjligheter till en med hänsyn till skatteutfallet

Interpellation ang. alkoholbeskattningen

lämplig avvägning av uttagningsprocenten.

Med tanke på att ett rikhaltigt utredningsmaterial på dessa områden redan står till förfogande tack vare tidigare undersökningar förefaller det också tänkbart, att en utredning av möjligheterna att införa ett progressivt beskattningssystem skulle kunna genomföras med relativt ringa tidsutdräkt.

Med stöd av vad här anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande frågor:

1) Har herr statsrådet beaktat det förslag om progressiv alkoholbeskattning som här omnämnts?

2) Har herr statsrådet för avsikt att låta utreda möjligheterna att inom en snar framtid ge alkoholbeskattningen en nykterhetspolitiskt mera positiv inriktning än den för närvarande har?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från andra lagutskottet:

nr 129, i anledning av väckta motioner om ändringar i familjebidragsförordningen m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan m. m.

§ 18

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 95, med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution av skatt å bensin, som användes vid drift av skördetröskor,

nr 96, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

nr 97, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.,

nr 98, angående anordnande av en ny statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m.,

nr 99, angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid de tekniska högskolorna, m. m.,

nr 100, angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m., och

nr 101, angående avstående i visst fall av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap.

Dessa propositioner bordlades.

§ 19

Tillkännagavs, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjes-skatt motionerna:

nr 513, av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Braconier*,

nr 514, av herr *Wachtmeister*,

nr 515, av herr *Hamrin* i Jönköping, nr 516 och 517, av herr *Lundberg m. fl.*, samt

nr 518, av herr *Gezelius m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 71, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. motionerna:

nr 519, av herr *Strandh m. fl.*,

nr 520, av herr *Ahlsten m. fl.*,

nr 521, av herr *Bengtsson* i Göteborg *m. fl.*,

nr 522 och 523, av herr *Sjölin m. fl.*,

nr 524, av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund, samt

nr 525, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*

Vidare anmäldes följande motioner: nr 526, av herr *Hamrin* i Jönköping

m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 77, angående fångvårdsanstalt i Ulriksfors, m. m.;

nr 527, av herr *Blidfors m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 79, med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.;

nr 528, av herrar *Rubbestad* och *Onsjö*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 318) om arbetstidens begränsning, m. m.;

nr 529, av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Gustafsson* i Mem, likaledes i

anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 80; samt

nr 530, av herr *Holmberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående vissa anslag till epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.29.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 13 mars

Kl. 10.00

§ 1

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med talmannen i första kammaren och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande.

De sista arbetsplena före påsk beräknas äga rum fredagen den 12 instundande april och, om så erfordras, lördagen den 13 april. Kamrarna sammanträder åter onsdagen den 24 april klockan 14.00 för anställande av gemensamma omröstningar, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål blivit dessförinnan godkända. I motsatt fall avses, att utskottsarbetet återupptages sagda onsdag den 24 april, varefter kamrarnas sammanträden kommer att hållas i sedvanlig ordning. Allt detta gäller under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

I detta sammanhang vill jag meddela, att arbetsplena om fredagarna torde komma att bli erforderliga från och

med fredagen den 29 innevarande mars under återstoden av vårsessionen. Från och med tisdagen den 26 mars mottages därför utskottsbetänkanden till bordläggning i kamrarna ej blott fredagar utan även tisdagar. Vad jag nu sagt gäller givetvis icke under tiden för påskferierna.

§ 2

Svar på fråga ang. tidpunkten för avlämnandet av den aviserade propositionen om folkomröstningslagen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Dahlén har frågat mig, när den till den 28 februari aviserade propositionen om folkomröstningslagen kommer att avlämnas.

Till svar på herr Dahléns fråga får jag anföra följande.

Svar på fråga ang. tidpunkten för avlämnandet av den aviserade propositionen om folkomröstningslagen

Färdigställandet av propositionen har visat sig kräva något längre tid än som beräknades, när propositionsförteckningen gjordes upp. Arbetet inom departementet är emellertid nu så långt framskridet att propositionen, såvitt nu kan bedömas, skall kunna lämnas under den närmaste tiden.

Härefter yttrade:

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga.

Svaret är emellertid ganska svävande. Statsrådet säger, att såvitt nu kan bedömas skall propositionen kunna lämnas under den närmaste tiden, vilket väl måste betyda en försening på tre veckor jämfört med vad som utlovats i propositionsförteckningen. En sådan försening är beklaglig, inte minst mot bakgrunden av herr talmannens meddelande om påskferierna för några minuter sedan. Konstitutionsutskottet kan nämligen knappast arbeta med den riksdagsstadga, som måste komma till i samband med införandet av det utvidgade folkomröstningsinstitutet. Det hade självfallet varit önskvärt att propositionen hade lämnats under februari månad.

Det har i pressen inte saknats antydningar om anledningen till detta dröjsmål. Jag vägrar dock att tro att dessa antydningar har någon grund, men jag tycker att justitieministern borde ha försökt påskynda arbetet med propositionen så mycket som möjligt, så att någon diskussion på den punkten inte hade behövt uppstå.

Det gäller här ett helt nytt inslag i vårt författningsliv, en fråga där den politiska minoriteten får möjligheter att själv besluta om en folkomröstning. Det är sålunda något ganska ingripande, inte någon fråga av vilket slag som helst. Något måste väl därför ha inträffat i departementet. Det är väl inte så, herr statsråd, att experterna inom och

utom departementet har så fascinerats av alla de fröknar, som nu skall bli fruar, att det kan ha varit anledningen till dröjsmålet i detta fall? Jag förmodar att det inte är så! Följaktligen måste det väl vara fråga om en allmän försening.

Jag hoppas att jag tolkar herr statsrådets ord rätt, om jag här räknar med tre veckors försening av propositionen, och i så fall förefaller det som om det i år ändå kan bli möjligt för riksdagen att för sin del besluta i ärendet. Då är ju alltid något vunnet. Jag tycker emellertid att förseningen är ganska beklaglig.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! När herr Dahlén talade nu, framgick det tydligt att han inte har någon som helst kännedom om hur lagstiftningsarbetet bedrivs. Han inbillar sig att utskrivningen av en promemoria på några få sidor — som visserligen berör en för många människor, särskilt ogifta mödrar, i och för sig viktig tituleringsfråga — skulle spela någon roll i detta sammanhang.

Herr Dahlén tycks inte ha någon aning om vilket tidsödande arbete som i övrigt är förknippat med vår lagstiftning. Allt är inte så politiskt intressant, men det kan ändå vara mycket betydelsefullt, herr Dahlén! Vi sysslar i justitiedepartementet också med många andra för samhällslivet viktiga ting. Vi har t. ex. arbetat med den stora luftfartslagen. Till riksdagen har nyligen avlämnats en kodifiering av hela luft-rätten på grundval av internationella överenskommelser. Det är resultatet av ett mångårigt arbete, en stor volym, som har krävt mycken möda även i justitiedepartementet. Vi arbetar också med en hel rad andra lagar på den mänskliga sammanlevnadens olika områden, och det är sådant som kan vålla tidsnöd, inte någon liten promemoria

Svar på fråga ang. tidpunkten för avlämnandet av den aviserade propositionen om folkomröstningslagen

av det slag som herr Dahln i sin tydliga obekantskap med hela lagstiftningsarbetet här drog fram.

Vad nu gäller den speciella frågan om folkomröstningen, är det synd, att det har inträffat en liten försening. Det har för riksdagen gjorts upp en förteckning över när vi antagit, att vi skulle kunna avlämna propositioner från alla departement. Det är klart, att alla de duktiga och energiska medhjälparna i departementen, som var och en sysslar med sin sak, hoppas och tror att propositionerna skall kunna bli färdiga inom de utsatta tiderna. Men alla dessa data är inte angivna i någon lag; det är bara ett arbetsprogram man sätter upp.

Herr Dahln vet säkerligen, att lagpropositionerna enligt grundlagen inte behöver avlämnas före den 10 april. Här är det alltså inte fråga om någon legal försening utan om överskridande av ett datum, som man av arbetstekniska skäl sätter upp inom kansliet för att alla som arbetar med olika förslag skall ha något att gå efter. Dessa data är ofta litet optimistiskt beräknade; det är ingenting märkvärdigt med det.

Slutligen vill jag tillägga, att detta lagförslag inte är så förfärligt enkelt rent tekniskt sett. Det är en lagstiftning på 19 paragrafer, vilken har föregåtts av långvariga överväganden av olika slag, något som herr Dahln väl känner till. Bakom en enda av dessa paragrafer — den som handlar om hur omröstningsförfarandet skall finansieras och hur upplysningen skall äga rum — ligger ett helt betänkande, som sedan i vanlig ordning har bearbetats. Först skrives ju ett betänkande, sedan kommer remissyttrandena, som skall bearbetas av tjänstemän inom departementet, och sedan skall det göras eventuella ändringar i lagtexten. Det skall vidare skrivas departementschefsanföranden, och det skall hållas överläggningar inom regeringen. Allt detta tar med

nödvändighet en viss tid, som inte kan exakt fixeras på förhand. Om det ibland händer, att den förteckning som tjänstemännen gör upp över data, inte håller streck, utan att förslag kan komma några dagar eller ett par veckor före och en annan gång ett par dagar eller några veckor efter den tilltänkta tiden, så är detta intet att förvåna sig över. Att herr Dahln gör det, kan inte bero på något annat än herr Dahlens tydliga okunnighet om lagstiftningsarbetet.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Min okunnighet behöver ju inte ytterligare understrykas, sedan statsrådet här har uttalat sig om den tre gånger. Men jag har inte någon känsla av att det var det som var det väsentliga i denna debatt.

För statsrådet och chefen för justitiedepartementet är det en högst naturlig sak, att en proposition kan komma tre eller fyra veckor senare än utlovat, och det spelar ingen roll vad det är för sorts proposition. Lagpropositioner behöver inte lämnas före den 10 april, upplyser han mig om.

Jag vill erinra statsrådet om att regeringschefen senast i fjol ånyo bekräftade, att han vill medverka till att lagpropositioner inte lämnas senare än den 1 april. Men justitiedepartementet har ju när det gäller att avlämna propositioner, ofta gått sina egna vägar! I år var det dock så, att huvudtiteln faktiskt kom så pass tidigt, att TT kunde skicka ut referatet av den samtidigt med de andra huvudtitlarna, och det är ett framsteg såvitt jag kan bedöma.

Sedan är det inte så, herr statsråd, att denna proposition kan komma när som helst. Alla propositioner skall behandlas av utskotten, men här är det också så, att det riksdagsutskott som skall sköta dessa saker dessutom med utgångspunkt från Kungl. Maj:ts proposition skall göra upp ett förslag till stadga för riksdagen i detta ärende. Det

Svar på fråga ang. uppräknig av de livräntor, som tillerkänts personer, skadade genom trafikolyckor

är alltså inte bara en proposition bland alla andra, vilken kan komma tre eller fyra veckor tidigare eller senare.

Jag beklagar att statsrådet tar så pass lättvindigt på frågan om konstitutionsutskottet får litet kortare eller längre tid och menar att det inte spelar någon större roll. Så där fullständigt utan kunskap om vad frågan gäller är jag inte — framför allt inte i den punkt som statsrådet drog fram, nämligen hur upplysning i folkomröstningsfrågor skall spridas. Jag har haft äran att sitta som ledamot i en av de remissinstanser, som har uttalat sig i detta ärende. Vi fick mycket kort remisstid, och då trodde vi också, att justitiedepartementet skulle arbeta relativt snabbt med detta ärende. Jag tvivlar inte alls på att statsrådets medhjälpare är flitiga människor. Det är inte det frågan gäller utan det är en redovisning för anledningen till att statsrådet inte kunnat få fram en proposition, som ur riksdagens synpunkt skulle varit lämplig att få, då den var utlovad. Jag tvivlar inte heller på att statsrådet är flitig; det är allmänt omvittnat. Men fliten är inte den högsta dygden. Med den måste kombinerats förmågan att gradera angelägenheten av de ärenden man har att handlägga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. uppräknig av de livräntor, som tillerkänts personer, skadade genom trafikolyckor

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, erhöill på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Bengtsson i Varberg har frågat mig, om jag överväger att för riksdagen framlägga förslag till sådan uppräknig av de livräntor som tillerkänts personer skadade genom trafikolyckor, att de skadade erhåller kom-

pensation för penningvärdeförsämringen.

Till svar på denna fråga får jag anföra följande.

Det kan självfallet anföras vägande skäl för en sådan uppräknig som herr Bengtsson talar om. Ur den skadelidandes synpunkt innebär ju penningvärdets fall att han icke längre får den ersättning för sin skada som domstolen från början tillerkänt honom. Särskilt när det gäller barn eller invalidiserade personer kan ömmande omständigheter föreligga.

Problemet är dock ytterst komplicerat, eftersom ersättningarna i allmänhet utgår på grund av försäkring. Man kan inte höja sådana livräntor utan att detta får till följd att kostnaderna härför kommer att drabba andra försäkringsstagare än de från början ansvariga eller ersättes av statsmedel.

Då alltså hithörande frågor är svårlösta och kan ha samband med andra likartade problem vill jag inte nu ta någon bestämd ställning till själva saken. Jag vill begränsa mig till att säga att problemet uppmärksamrats men att det för närvarande icke är att vänta något förslag till riksdagen i detta ämne.

Vidare yttrade

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för justitiedepartementet så hjärtligt för svaret på min fråga.

Jag är fullt på det klara med att det här rör sig om ett komplicerat problem och att det är en svår fråga att lösa. Men jag menar, att det är angeläget finna en lösning på problemet. Det gäller här personer, som utan egen förskyllan eller skuld har råkat ut för olyckor i trafiken och blivit invalidiserade, i vissa fall mycket högggradigt invalidiserade. Deras nedsatta arbetsförmåga har liksom officiellt bekräftats genom utslag, och de har tillerkänts ersättning som kompensation för den

Svar på interpellation ang. vissa svårigheter för saluförandet av svenskodlade gurkor

nedsatta arbetsförmågan. Trots att det här rör sig om en obligatorisk försäkring, har inte ersättningarna gjorts värdebeständiga. Det är ju detta, som har lett till de orimliga resultat, som har föranlett min fråga.

Jag undrar om inte värdebeständigheten i framtiden borde övervägas då det gäller denna obligatoriska försäkring. Det förekommer en hel del fall då livräntor tillerkänts en skadad person under 1930-talet, och vid denna tid utgjorde livräntan en rimlig kompensations för den uteblivna inkomsten, men summan ger i dag på intet sätt kompensations för den nedsatta arbetsförmågan.

Det är alldeles riktigt att finansieringen av en sådan här tänkt reform är det stora problemet, men det är naturligtvis inte olösligt. Riksdagen har genom beslut 1955 uppräknat de livräntor som utgår till personer, vilka skadat sig vid olycksfall i arbetet, och beslutade samtidigt, att det nuvarande försäkringskollektivet d. v. s. arbetsgivarna skulle bära kostnaderna därför. Man kan givetvis tänka sig att det nuvarande försäkringskollektivet, d. v. s. bilägarna, får finansiera de förbättrade livräntorna. Enligt uppgift lär man ha justerat motsvarande ersättningar i Finland, och det måste anses rimligt att detta sker även hos oss; det rör sig ändå om en obligatorisk försäkring.

Jag är emellertid tacksam för svaret, ty jag har inte därav kunnat utläsa någon negativ inställning till spörsmålet. Jag hemställer att herr statsrådet ville ytterligare fundera på saken.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4**Svar på interpellation ang. vissa svårigheter för saluförandet av svenskodlade gurkor**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**, som anförde:

Herr talman! Herr Rimås har i en interpellation frågat jordbruksministern vilka åtgärder han vill vidta för att inför kommande säsong underlätta saluförandet av svenska gurkor. Interpellanten har särskilt hänvisat till att betydande svårigheter för de svenska odlarna skulle ha uppkommit i följd på grund av konkurrerande import. Då importen av gurkor — liksom av trädgårdsnäringsens produkter i allmänhet — regleras av 1947 års kungörelse om allmänt importförbud, har interpellationen överlämnats till mig för besvarende.

Med anledning härav får jag meddela följande.

Importen av gurkor till Sverige är frilistad vid införsel från OEEC-området och det s. k. dollarområdet. Importen har så gott som uteslutande kommit från Nederländerna.

Tullskyddet för gurkor varierar under olika perioder av året på så sätt att det under tiden 15 mars—30 september, d. v. s. i 6½ månader, utgör 50 öre per kg och under resten av året 20 öre per kg. Tullsatserna är icke bundna genom internationella avtal. Utöver dessa för svenska förhållanden höga tullar — under skyddsperioden motsvarande ca 30 procent — åtnjuter den svenska gurkodlingen ett s. k. fraktskydd som — beroende på transportsättet — kan beräknas till i genomsnitt 20 à 25 öre per kg.

Den svenska trädgårdsnäringsens skydd mot utländsk konkurrens är främst en fråga om tullskyddets omfattning. Som framgått av vad jag nyss sagt måste nu gällande tull på gurkor efter svenska förhållanden anses hög. Denna uppfattning synes ha delats av tulltaxekommittén, som också föreslagit jämkningar i sänkande riktning. Jag kan under sådana förhållanden inte finna någon anledning att nu vidta särskilda åtgärder för att minska importkonkurrensen på

Svar på interpellation ang. vissa svårigheter för saluförandet av svenskodlade gurkor

detta område. Frågan om tullskyddet torde lämpligen böra bedömas först i samband med behandlingen av tulltaxekommitténs förslag i dess helhet.

Härpå yttrade:

Herr RIMÅS (fp):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret. När statsrådet säger att den svenska trädgårdsnäringsens skydd mot utländsk konkurrens främst är en fråga om tullskyddets omfattning, är detta naturligtvis alldeles riktigt, och det är också riktigt att den nuvarande omkring 30-procentiga tullen är jämförelsevis hög enligt svenska förhållanden. Men skyddets effekt är dock inte enbart beroende av tullens höjd utan också av hur tullen är utformad.

Den vara det här gäller är ju en färskvara och vidare är den en säsongvara — de svenska trädgårdsodlarna odlar inte gurkor året runt. Om vi i stället för den tullsats vi nu har av 50 öre per kg under tiden 15 mars—30 september plus 20 öre under den övriga delen av året hade en relativt hög tull från den 15 mars, då den svenska säsongen börjar, till den 30 juni — exempelvis 1 krona — så kunde man från den 1 juli till den 30 september, då odlingens intensitet börjar mattas, sänka tullen till låt oss säga 50 öre för att under den andra hälften av året inte ha någon tull alls. I så fall skulle resultatet faktiskt bli att man finge en lägre årsprocent av tullsatsen. Ur skyddssynpunkt är det meningslöst att ha en tull under den period av året, då ingen svensk odling förekommer. En sådan tull bidrar endast till att fördyra varan för konsumenterna men har ingen effekt ur skyddssynpunkt, vilket det ju här närmast är fråga om. Ett sådant arrangemang skulle alltså utgöra ett bättre skydd för producenterna och det skulle också vara gynnsamt för konsumenterna.

Hur fungerar nu det system som vi

har? Det finns rätt många importörer, och när det uppstår en bristsituation köper dessa importörer och därigenom förbytes helt hastigt bristsituationen i en överflödssituation. Om detta inträffar samtidigt med att de svenska producenterna får ut sin vara i marknaden — det är främst detta jag berört i min interpellation — då uppstår den situationen att det blir överflöd på varan. Den kan inte säljas tillräckligt snabbt — det är som sagt en färskvara — kvaliteten sjunker och så får man kasta bort vissa partier. Det kan inte heller vara någon mening med att importera en vara i sådana mängder att den senare delvis måste kastas bort. Vad jag här sagt om gurkor gäller också i viss utsträckning en annan av trädgårdsnäringsens stapelvaror, nämligen tomater.

Om jag också något skulle belysa hur systemet kan verka för enskilda odlare, så kan jag tala om vad en gurkodlare från stockholmstrakten, som jag talade med för inte länge sedan, rapporterade. Han berättade att 1945, då arbetslönen var 72 öre, fick han ut primörpriser på 6 à 7 kronor. Men 1956, då arbetslönen stigit till 3:54 plus semesterersättning, fick han inte ut mer än halva detta pris eller ungefär 3 kronor à 3:50 för primörerna, under det att medeltalet detta år låg vid 1:50 à 1:60 kronor, i den mån odlarna över huvud taget kunde sälja sin vara.

Jag kom först att tänka på detta problem i samband med proposition nr 53 om antidumping- och utjämningstullar. Denna sak har visserligen dumpingkaraktär, men det är inte dumping, och det var alltså inte möjligt att angripa problemet motionsvägen med anknytning till propositionen. Jag interpellade därför. Naturligtvis måste jag hålla med statsrådet om att det är lämpligast att ta upp denna sak vid behandlingen av tulltaxekommitténs förslag som helhet, och det är inte min mening att dra upp någon tulltaxediskussion i större skala. Jag vill bara uttala den

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

förhoppningen, att vi verkligen får frågan till behandling under nästa år. Det skulle ju ha skett i år, men en proposition är nu dock utlovad till nästa år. Jag hoppas att löftet kommer att infrias, så att inte det gamla ordspråket, att medan gräset växer dör kon, blir tillämpligt.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Såsom framgått av mitt interpellationssvar utgör det skydd, som gurkodlarna för närvarande åtnjuter, en tull under odlingsperioden på 50 öre plus vad skillnaden i fraktkostnader kan utgöra — 20 å 25 öre — d. v. s. odlarna åtnjuter ett skydd, som konsumenterna får betala, på 75 öre per kilo under odlingsperioden.

Det är för mig ganska intressant — och jag hoppas att kammarens ledamöter har observerat herr Rimås' yttrande — att höra en representant för folkpartiet så varmt tala för en ytterligare fördyring av denna vara, liksom av tomaterna. Jag vill att detta verkligen skall bli understruket i kammarens protokoll.

Herr **RIMÅS** (fp):

Herr talman! Jag vill bara svara, att den utformning av tullskyddet, som jag helt hastigt och förslagsvis skisserade, skulle resultera i en lägre tull i stället för i en högre tull när det gäller årsmedeltalet. Jag framhåller än en gång, att när man har en skyddstull på en vara under den tid varan inte produceras, medför detta en fördyring för konsumenterna. Det är det systemet vi nu har, herr talman.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Jag erinrar återigen om vad herr Rimås sade i sitt första anförande, att tullen från den 15 mars till den 1 juli skulle inte vara 50 öre utan 1 krona. Hur detta skulle kunna betyda,

att konsumenterna under den tiden skulle undgå prishöjningar återstår för herr Rimås att utreda för kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5**Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NÄSGÅRD**, som anförde:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Östlund frågat statsministern huruvida någon angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor hittills företagits samt angående de synpunkter i sak som kan ha anlagts på de olika frågorna under pågående inventeringsarbete.

Enär ifrågavarande inventering verkställs av en inom jordbruksdepartementet tillkallad utredningsman ankommer det närmast på mig att svara på de av herr Östlund framställda frågorna.

Efter hemställan av 1940 års riksdag om utredning angående åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran samt sedan en förberedande undersökning framlagts (SOU 1943: 39) tillsattes den 3 februari 1944 den s. k. norrlandskommittén.

I kommitténs principbetänkanden den 11 december 1948 (SOU 1949: 1, 2 och 3) med förteckning över olika utredningar m. m., som avgivits av kommittén, finnes de olika norrländska spörsmålen slutligt behandlade. Av de olika specialutredningarna må här endast erinras om betänkande angående ett rikssjukhus i Norrland (SOU 1949: 70) samt i anslutning härtill om 1951 års tandläkarkommittés betänkande angående ökad examination av tandläkare (SOU 1953: 36).

I motionen I: 14 till 1953 års riksdag hemställde dåvarande riksdagsmannen Helmer Sten, att riksdagen måtte hos

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

Kungl. Maj:t hemställa om sådana överväganden, utredningar, förslag och andra åtgärder, att kvarstående olösta norrlandsfrågor, vilka behandlats inom norrlandskommittén, kom till sin rätt. På förslag av första och andra kammarens allmänna beredningsutskott beslöt riksdagen i enlighet med motionärens hemställan (R.skr. 375).

Beredningsutskotten påpekade i sina utlåtanden, att norrlandsproblemen visserligen blev belysta genom norrlandskommitténs utredningar men att, även om åtskilliga av kommitténs förslag föranlett åtgärder, många norrländska problem likväl kvarstod olösta. Med hänsyn till den utveckling som försiggått syntes därför en förnyad inventering av norrlandsfrågorna vara motiverad. Därvid borde den större eller mindre angelägenhetsgraden av frågekomplexen fastställas och en plan för deras upptagande till närmare prövning och lösning upprättas. Utskotten fann önskvärt, att inventeringen företogs under medverkan av de speciella norrlandsorganen, samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen och norrlandsförbundet.

Under hänvisning till nämnda utlåtanden beslöt Kungl. Maj:t den 15 januari 1954 bemyndiga min företrädare i ämbetet att tillkalla en utredningsman med uppgift att verkställa en inventering av kvarstående olösta norrlandsfrågor, vilka behandlats inom norrlandskommittén. Till utredningsman utsågs f. d. generaldirektören E. F. L. Lindeberg.

Det är alltså med utgångspunkt främst från norrlandskommitténs verksamhet som inventeringen angående kvarstående olösta norrlandsfrågor verkställs. Det synes därför lämpligt att erinra något om innehållet i kommitténs slutbetänkanden samt om vissa andra problem, vilka berörts i övriga nu angivna betänkanden.

Norrlandskommittén diskuterar inledningsvis förutsättningarna för ett ut-

vecklat näringsliv i Norrland och orsakerna till Norrlands eftersläpning i vissa avseenden samt om målet för en statlig norrlandspolitik. Kommittén diskuterar därefter åtgärder för att främja den allmänna utvecklingen av näringslivet i Norrland och behandlar härvid bl. a. arbetskraftsbehov, yrkesutbildning, elektrifiering, trafikfrågor av olika slag, kommunalbeskattning och levnadskostnader i övrigt. Särskild uppmärksamhet ägnas Norrlands fyra stora naturtillgångar, nämligen åkerjorden, skogen, malmen och vattenkraften samt de stora och vidsträckta problem, som sammanhänger med dem. I det sammanhanget behandlas också den industriella verksamheten, såväl storindustri som småindustri och hantverk, företagarföreningarna och handeln, anslagspolitiken för olika ändamål, bank- och kreditverksamheten samt skyddstullarna. I samband med frågan om arbetskraften diskuteras befolkningsutvecklingen, bl. a. med tanke på de framtida förhållandena för såväl stadsnäringarna som de egentliga landsbygdsnäringarnas del. Såsom sociala och kulturella frågor m. m. har kommittén redovisat spörsmål angående bebyggelsens koncentrerings, angående sjuk- och tandvård, skolförhållanden, folkbildning samt högre utbildning och forskning.

Norrlandskommittén har även ägnat uppmärksamhet åt administrativa frågor, som har samband med möjligheten att låta speciellt norrländska synpunkter vinna beaktande inom rikspolitiken och den centrala administrationen även som med strävandena att nå effektiv samverkan mellan olika länsinstitutioner. Landstingens stora betydelse inom de norrländska länen betonas och en ändring av länsindelningen i norra Sverige anses böra övervägas.

Åtskilliga av de förslag, som norrlandskommittén framlagt, har föranlett väl befogade, för Norrland gynnsamma åtgärder. Det bör emellertid uppmärksammas, att den allmänna utvecklingen

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

sedan norrlandskommittén avslutade sitt arbete gått så fort, att betydelsefulla nya problem uppstått eller att gamla problem skärpts.

En del av dessa problem berör fortfarande i särskilt hög grad Norrland men framträder också som riksproblem. Jag vill här endast erinra om vissa förhållanden kring två viktiga aktuella näringsgrenar, nämligen jordbruket och skogsbruket. Där möter, särskilt genom de sista tio årens avflyttning av främst yngre arbetskraft, allt flera i olika avseenden skärpta problem. Samtidigt med avflyttningen har emellertid framkommit arbetsmetoder, som minskar behovet av manuell arbetskraft men ändå är produktionsökande. Användningen av dessa nya arbetsmetoder kräver dock ofta betydande kapitalinsatser i arbets- och andra maskiner, i byggnader samt vatten- och avloppsanläggningar, i elektrifierings- och teleanläggningar samt i väg- och brobyggnader m. m. Kapitalinvesteringarna avser såväl själva näringarna, jordbruket och skogsbruket som de bygder, där näringarna ifråga är lokaliserade. Både för näringarna och de samhällen, som byggts med dem som grund, utgör transportfrågan ett viktigt spörsmål. Ett otillfredsställande trafiknät, såväl kvantitativt som kvalitativt, kan bli en återhållande faktor i utvecklingen. För dessa två näringsgrenar har förhållandena sålunda ändrats sedan norrlandskommittén slutförde sitt arbete genom tillkomsten både av nya svårigheter på grund av avflyttningen m. m. och nya möjligheter till ökande av näringarnas framtida betydelse. De omfattande problem som därmed uppstått, kräver en ingående uppmärksamhet för att utvecklingens förlopp skall kunna bedömas rätt. Endast därigenom kan målmedvetna och riktiga åtgärder företagas. Ett effektivt handlingsprogram för det norrländska jordbruket och skogsbruket är därför av hög angelägenhetsgrad.

Tiden efter det norrlandskommittén

avslutade sitt arbete har utmärkts av en allmän livaktighet, då det gällt uppmärksammandet av ett flertal stora samhällsfrågor, icke minst sådana som har betydelse för Norrland. På olika håll pågår också eller har nyligen framlagts utredningar med nära sammanhang med nu aktuella norrlandsfrågor. Dyliga utredningar har verkställts av statliga kommittéer eller i andra sammanhang. Beträffande nu pågående statliga utredningar som berör norrlandsfrågorna torde jag få hänvisa till berättelsen till 1957 års riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit. Från ett flertal centrala ämbetsverk har också framlagts undersökningar av värde i föreliggande sammanhang. Samma gäller beträffande vissa lokala undersökningar och utredningar vare sig de avser ett helt län eller enstaka kommuner. I många fall har de tillkommit genom kommunala initiativ.

Vidare må erinras om de sammanträden, föredrag och diskussioner, som årligen hålles genom samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen och genom norrlandsförbundet. I samma syfte anordnades i februari 1955 i Vilhelmina med särskilt statligt stöd en s. k. Lappmarksriksdag under två dagar. I mars 1956 anordnades i Luleå en konferens under landshövdingens ledning av Norrbottens läns landstings näringskommitté och Föreningen Norrbottens Främjande. Konferensens syfte var att åstadkomma en prognos för hur länets största naturtillgångar — jorden, skogen, malmen, vattenkraften — kunde tänkas bli exploaterade under över-skådlig tid.

Vad som gjorts till föremål för diskussion under dessa möten liksom vid samarbetsdelegationens för de fyra nordligaste länen sammankomster återspeglar vad som betraktas som aktuella olösta norrlandsfrågor eller väsentliga norrlandsproblem.

Utredningsmannen har varit närvarande vid flertalet av dessa möten samt

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

deltagit i andra överläggningar berörande norrlandsproblemen, bl. a. i samband med en del pågående utredningar.

När inventeringsarbetet påbörjades gällde det såsom nämnts först och främst en genomgång i stora drag av norrlandskommitténs principbetänkande och i samband därmed redovisade frågor. Det visade sig emellertid liksom vid olika tillfällen senare, att vissa spörsmål krävde omedelbar uppmärksamhet. Ett sådant var den numera lösta frågan om ökad examination av tandläkare och om förläggningen av utbildningen till Umeå. Ett annat spörsmål som fortfarande är aktuellt avsåg kliniska utbildningsplatser för blivande läkare samt vissa andra hithörande spörsmål. Ytterligare ett annat aktuellt spörsmål gällde åtgärder för Tornedalens och Överkalixbygdens försörjning medelst där befintliga naturtillgångar och tillgänglig arbetskraft. I skrivelse den 21 april 1954 begärde riksdagen en snar och snabb utredning i frågan och Kungl. Maj:t (Socialdepartementet) uppdrog den 26 maj 1954 åt Länsstyrelsen i Norrbottens län att i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen företaga utredningen. Samråd borde äga rum med bl. a. utredningsmannen för inventering av olösta norrlandsfrågor.

När inventeringsarbetet började var utredningsmannen genom Kungl. Maj:ts förordnanden redan knuten till fyra aktuella norrlandsfrågor, nämligen kronolägenhetsutredningen, elkraftutredningen, Röbbäcksdalsutredningen, som ledde till tillkomsten av Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röbbäcksdalen, samt utredningen rörande frågan om avlösning av allmänningsskogar i Norrland och Dalarna.

Det hittills anförda har avsett att lämna interpellanten en uppfattning om hur inventeringsarbetet bedrivs och vilka problemställningar som därvid uppkommer. Sålunda kan helt allmänt konstateras, att många av hithörande frågor alltjämt äger aktualitet och att

de också i olika sammanhang ägnas uppmärksamhet. Att avgöra vilka frågor, som kan avföras som lösta är emellertid ingen lätt uppgift vid inventeringen. I samband med de stora förändringar, som utvecklingen fört med sig, har vissa frågor som nämnts också kunnat få ny aktualitet.

Även angelägenhetsgraderingen av de olösta norrlandsfrågorna är ett invecklat spörsmål. Sålunda kan det i vissa fall vara av vikt att åtgärder sättes in på håll, där de redan på kort sikt kan ge avkastning. I andra fall kan åtgärderna böra inriktas på områden, där resultaten kan tillmätas lång varaktighet. En annan angelägenhetsgruppering kan ske med utgångspunkt hos arbetskraftsläget inom Norrland eller dess största orter. Det är emellertid uppenbart att övervägandena bör ske från olika grunder. I dessa grunder ingår också ett bedömande av det allmänna utvecklingsläget beträffande samhällets och näringslivets investeringsmöjligheter liksom beträffande konsumtionens storlek och inriktning. I dylika överväganden ligger en väsentlig del av det utrednings- och bedömningsarbete som återstår.

Utredningsmannen räknar med att under år 1957 till närmare behandling kunna framlägga vissa synpunkter och förslag i de av interpellanten berörda spörsmålen.

Vidare yttrade:

Herr ÖSTLUND (h):

Herr talman! Först ett tack till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för det svar jag fått på min interpellation angående olösta norrlandsfrågor, vilken jag riktade till hans excellens herr statsministern. Jag var väl medveten om att den utredningsman, som handlägger dessa frågor, sorterar under jordbruksdepartementet, men jag riktade ändå interpellationen till statsministern därför att de frågor,

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

som det här gäller, inte är speciella för något visst departement.

I anledning av motion nr 14 i första kammaren vid 1953 års riksdag beslöt beredningsutskottet hemställa om en förnyad inventering av norrlandsfrågorna. I utskottets hemställan anfördes, att vid den föreslagna inventeringen »bör den större eller mindre angelägenhetsgraden av frågekomplexen kunna fastställas och en plan för deras upptagande till närmare prövning och lösning upprättas». Kamrarna beslöt i enlighet med motionärens och utskottets hemställan, och regeringen tillkallade så snart som den 15 januari 1954 f. d. generaldirektören Lindeberg att göra den ifrågavarande inventeringen. Såväl av det på kammarens bänkar utdelade interpellationssvaret som av beredningsutskottets utlåtande framgår, att inventeringen skulle grundas framför allt eller kanske endast på vad norrlandskommittén kommit fram till och att resultatet skulle kunna redovisas relativt snabbt. Det var således inte meningen att göra någon ny utredning av gamla utredningar, och inte heller att utreda nya invecklade frågeställningar.

Sedan tre år nu har gått kan man konstatera att utredningsmannens arbete inte blivit det avsedda. Resultatet är precis vad vi fruktat, nämligen att frågornas lösning fördröjts. Det borde ha varit möjligt att med utgångspunkt från norrlandskommitténs arbete redovisa kvarstående problem och med hänsyn till utvecklingen efter 1948 angelägenhetsgradera dem. Då hade vi fått en överblick av det hela och det hade varit lättare för regering och riksdag att gripa sig an med de mest angelägna problemen.

Nu säger jordbruksministern i sitt interpellationssvar att man bör uppmärksamma att den allmänna utvecklingen sedan norrlandskommittén avslutade sitt arbete gått så fort, att betydelsefulla nya problem uppstått eller att gamla problem skärpts. Enligt vad jag kan

förstå är inte detta något skäl för att ändra den ursprungliga avsikten med inventeringen, utan det utgör tvärtom ett motiv för att den begärda översikten borde ha framlagts så snabbt som möjligt. Att exempelvis de frågor som rör jordbruket och skogsbruket kan framstå som riksproblem, motsäger inte påståendet att förhållandena på detta område är speciella i Norrland.

Vad beträffar avfolkningen av landsbygden och övergången till kreaturslösa jordbruk, vet vi alla att utvecklingen gått mycket fort i dessa avseenden, särskilt i Norrland. De nya arbetsmetoder som framtingats genom denna utveckling är, såsom jordbruksministern säger, mycket kapitalkrävande. Men man kan fråga sig vad som har gjorts för att underlätta exempelvis jordbrukets kapitalförsörjning. Vi har ett skattesystem som torde kunna betecknas som kapitalförstörande i stället för kapitalbefrämjande. Jordbruket har blivit utlovat resultat- och förlustutjämning i skattehänseende, men någon sådan har inte skett. Nu har emellertid en utredningsman tillsatts med uppgift att utreda denna fråga, och jag hoppas att han skyndsamt skall fullfölja sin utredning. Alla känner till vad kvarlåtenskapsskatten betyder såsom kapitalskingrande faktor inom småföretagsamheten, dit även jordbruket hör. Samtidigt som regeringen tycks ha varit medveten om nödvändigheten av en förbättrad kapitalförsörjning för jordbrukets del har sålunda mycket litet gjorts för att eliminera t. ex. skattesystemets kapitalförstörande effekt.

Jag vill i detta sammanhang även erinra om den orättvisa kraftverksbeskattningen, som varit föremål för utredning under många år utan att något resultat ännu föreligger. Detta gör att det fortfarande årligen går stora kapital från Norrland till andra delar av landet. Det har ju i dessa dagar utsetts en särskild utredningsman för att denna utredning snabbt skall kunna fullföljas och frå-

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

gan lösas. Jag hälsar detta med stor tillfredsställelse och uttalar en förhoppning om att utredningsmannen måtte kunna fullgöra sin uppgift på det sätt som varit avsett.

Jordbruksministern talar i interpellationssvaret vidare om att ett otillfredsställande trafiknät, såväl kvantitativt som kvalitativt, kan bli en återhållande faktor i utvecklingen, och jag vill på det livligaste understryka detta. Men vad har gjorts för att rusta upp kommunikationslederna i Norrland? För varje år som går ökar behovet av förbättrade kommunikationer och för varje år som går blir eftersläpningen alltmer märkbar. Här tas för varje år ut stora belopp i form av trafikskatter, belopp som inte i sin helhet används till trafiknätet utan som fonderas. I stället för att bygga ut vägarna i erforderlig omfattning använder staten dessa pengar till andra ändamål. Här behövs följaktligen inte några speciella utredningar för att klargöra att det finns eftersatta behov utan endast att man sätter i gång och förbättrar kommunikationsnätet. I annat fall kan man räkna med att avfolkningen ökar och näringslivets svårigheter förvärras. Jag kan därför inte förstå jordbruksministerns yttrande i svaret, att dessa problem kräver en ingående uppmärksamhet för att utvecklingens förlopp skall kunna bedömas rätt. Ätminstone alla vi, som bor i Norrland, är fullt på det klara med att utvecklingen pekar åt fel håll.

I svaret framhålles vilka frågor som blivit lösta efter det norrlandskommittén avslutat sitt arbete. Jag vill uttrycka min stora tillfredsställelse över detta. Vidare erinras i svaret om diverse sammanträden, föredrag och diskussioner som årligen hålles genom samarbetsdelegationen och Norrlandsförbundet samt även andra konferenser som rör norrlandsfrågor. Jordbruksministern uttalar härefter, att »vad som gjorts till föremål för diskussion under dessa möten liksom vid samarbetsdelegationens för

de fyra nordligaste länens sammankomster, återspeglar vad som betraktas som aktuella olösta norrlandsfrågor eller väsentliga norrlandsproblem». Utredningsmannen har varit närvarande vid flertalet av dessa möten. Jag vill inte säga, att det är felaktigt att han varit närvarande och blivit informerad om de problem, som kan ha uppstått sedan 1948, men jag vill än en gång påminna om att detta betyder en utvidgning av riksdagens begäran och ett fördröjande av det resultat, som riksdagen efterlyst.

Att i alla norrlandsfrågor samråd nu skall äga rum med utredningsmannen tycks innebära, att vi har fått en permanent sakkunnig i norrlandsfrågor, vars uppgift inte så mycket är att få fram ett snabbt resultat som att vara expert i norrlandsfrågor över huvud taget.

Till slut framhåller jordbruksministern, att man för att bedöma angelägenhetsgrupperingen av de olösta norrlandsfrågorna bör ta hänsyn till det allmänna utvecklingsläget beträffande samhällets och näringslivets investeringsmöjligheter liksom beträffande konsumtionen storlek och inriktning. Om detta betyder att utredningsmannen nu de facto fått en helt annan uppgift än att snabbt få fram en inventering vill jag på det livligaste beklaga detta. Det kan väl ändå inte vara meningen, att långtidsutredningens teoretiska och osäkra spekulationer skall ligga till grund för norrlandsfrågornas lösning. I så fall kan vi nog i Norrland räkna med att även i fortsättningen ständigt vara föremål för utredningar och sedan nya utredningar för att utreda tidigare utredningar. Därigenom, herr talman, löser man inga problem. Man endast undviker att dra de praktiska konsekvenserna.

Chefen för jordbruksdepartementet,
herr statsrådet NÄSGÅRD:

Herr talman! Interpellanten efter-

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

lyste här i första hand en angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor. Jag tycker att efter den sammanfattande uppräknings, som utredningsmannen gjort av olösta frågor som återstår sedan ärendet senast behandlades i riksdagen, skulle herr Östlund själv kunna försöka sig på en angelägenhetsgradering. Han anser att regering och riksdag skall avgöra vilka frågor som i främsta rummet skall lösas, men vore det inte lämpligt att interpellanten gav åtminstone några antydningar om vilka frågor detta borde vara?

För övrigt föranleder herr Östlunds kommentarer mig inte att göra några ytterligare uttalanden än att jag måste säga att jag är något förvånad över att han klandrar det förhållandet, att utredningsmannen på vissa punkter tagit upp nya problem som inte berördes i riksdagsskrivelsen. Det borde väl i stället vara tacknämligt att man försöker anpassa utredningen efter den utveckling som ständigt pågår.

Slutligen vill jag framhålla att herr Östlund i sina kommentarer här gick långt utöver de speciella norrlandsfrågorna och i stor utsträckning sysslade med problem som visst inte är enbart norrländska utan som berör hela landet. I interpellationssvaret däremot berördes just de norrländska problem som herr Östlund talat om i sin interpellation.

Herr ÖSTLUND (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara erinra om att de direktiv utredningsmannen fick innebar att han skulle försöka åstadkomma en angelägenhetsgradering. Nu säger herr statsrådet att jag såsom interpellant borde ha försökt mig på en sådan angelägenhetsgradering på grundval av det interpellationssvar som jag fått. Jag kan inte förstå att det tillkommer mig att göra detta, eftersom utredningsmannen, som sagt, har fått i uppdrag att företa en angelägenhetsgradering.

Herr AGERBERG (h):

Herr talman! Jag vill till att börja med framhålla, att det givetvis är både värdefullt och glädjande att det görs inventeringar av de olösta norrlandsproblemen. Utredningsmannen har onekligen ett oerhört stort verksamhetsfält att arbeta på, innan han har inventerat alla hittills olösta norrlandsproblem. Det vore dock ännu mera glädjande, om också dessa inventeringar och utredningar kunde leda till något verkligt resultat. Det är möjligt att vi norrlänningar klagat litet för ofta, men jag tror att det i regel finns ganska gott fog för våra klagomål. Vi tycker, att de statliga myndigheterna — och för övrigt också riksdagen — ibland är litet kallsinniga inför de frågor, som vi lägger fram, och även beträffande sådana, där det faktiskt föreligger utredningar.

Jordbruksministern begärde i sitt sista anförande en konkretisering av debatten, alltså något exempel på frågor, som vi vill ge prioritet. Han vände sig visserligen till interpellanten, men det må tillåtas mig att ta upp ett par detaljer.

I höstas hade vi en debatt om åtgärder för att stimulera rekryteringen av kvalificerad arbetskraft i de fyra norrländska länen. Det framfördes då ifrån många olika håll drastiska exempel på de skriande brister på kvalificerad arbetskraft som förelåg i Norrland. Det gällde väl framför allt läkare, lärare och liknande akademiskt utbildad arbetskraft. Riksdagen var den gången ganska oförstående för våra önskemål. Kallsinnigheten motiverades bland annat med att om vi skulle få mera arbetskraft till Norrland, skulle det kanske betyda, att denna togs från övriga delar av riket, så att förhållandena där bleve sämre. Man ville inte dela med sig, så att bristen bleve rättvist spridd över hela landet. Inte ens en utredning av vad man möjligen skulle kunna göra på detta område ville riksdagen vid detta tillfälle gå med på.

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

Men så inträffade det underliga för att inte säga anmärkningsvärda, att när resultatet av förhandlingarna mellan statstjänarnas organisationer och civilministern om de nya statliga lönerna kom fram, visade det sig att man där hade lyckats åstadkomma icke föraktliga förbättringar för norrlandstjänstemännen. Det var ganska betecknande, att just organisationerna hade större förståelse för saken, trots att norrlänningarna väl inte är särskilt starkt företrädna i dessa. De förbättringar, som man då kom fram till, bland annat de förbättrade kallortstillägen, var ett steg i rätt riktning, och jag skulle gärna se att man fortsätter på den vägen.

En detalj, som i viss mån sammanhänger med bristen på arbetskraft, är också bristen på möjligheter till högre skolutbildning i Norrland. Nu skall vi visserligen få en norrländsk högskola. Det är mycket glädjande för oss, att vi redan har fått till stånd tandläkarutbildning i Umeå. Det är meningen att också läkarutbildning skall förläggas till Norrland. Detta kommer säkerligen att göra en hel del till för att minska bristen på sådan arbetskraft där uppe. Men samtidigt har vi i stora delar av Norrland alldeles för små möjligheter att ge våra barn en sådan grundläggande utbildning, att de kan utnyttja denna högre utbildning, som väl får betraktas som speciellt avsedd för norrlänningar. I till exempel Jämtlands län, som jag representerar, finns det för närvarande plats i gymnasiet bara för fyra procent av varje årskull av barn. Motsvarande siffra för hela landet är femton procent. Det är litet bättre ställt beträffande realskolorna, men också där är platsbristen mycket större än i riket i övrigt.

Nu är detta saker, som jordbruksministern inte har att syssla med, och det finns därför kanske inte anledning att vända sig till honom i denna fråga.

Jag vill emellertid också ta upp en liten detalj, som bör intressera jordbruksministern. För några år sedan

företog veterinärstyrelsen och styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt en utredning om möjligheterna att överflytta vissa arbetsuppgifter från statens veterinärmedicinska anstalt till hus-hållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier. Resultatet blev i sinom tid en proposition som också medförde en viss överflyttning av arbetsuppgifter. I den propositionen yttrade dåvarande jordbruksministern bland annat, att det kunde bli fråga om en ändring av antalet laboratorier, och han förutsatte att veterinärstyrelsen följde utvecklingen på området och, då så kunde anses påkallat, till behandling upptog frågan om i vad mån de nuvarande laboratoriernas antal kunde minskas eller nya sådana borde tillkomma. I sistnämnda hänseende syntes enligt departementschefens mening angeläget att uppmärksamhet ägnades inte minst de norrländska intressena.

Jordbruksutskottet underströk i sitt yttrande med anledning av propositionen departementschefens nyssnämnda uttalande och framhöll bland annat att med beaktande av att det inte finns några veterinärbakteriologiska laboratorier norr om Västerås, syntes det utskottet särskilt angeläget att veterinärstyrelsen komme att ägna speciell uppmärksamhet åt de norrländska intressena.

Med anledning av dessa uttalanden har veterinärstyrelsen gjort erforderliga utredningar och två år i följd kommit med förslag om inrättande av ett sådant laboratorium i Norrland. Det har också gjorts förberedande undersökningar och vissa åtgärder har vidtagits för att inrätta åtminstone ett sådant laboratorium. Men mera har det inte blivit. Jordbruksministern har inte velat lägga fram förslaget för riksdagen. När vi nu fått en jordbruksminister, som har sina rötter litet längre norr ut, kan vi kanske hoppas på en lösning på detta — låt vara i och för sig ganska obetydliga — olösta norrlandsproblem.

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Statsrådet har åtminstone på två ställen i sitt svar framhållit, att åtgärderna i Norrland bland annat måst ske med hänsyn till arbetsmarknadssynpunkter. Detta är också enligt min mening en riktig utgångspunkt. Den har varit vägledande för åtgärderna hittills och för de utredningar som har företagits. Framför allt i Norrbotten råder nämligen praktiskt taget ständigt en viss arbetslöshet, även under så kallad högkonjunktur. Årligen måste tusentals ungdomar lämna sin hembygd utslutande av den anledningen, att de inte kan få arbete där, i varje fall inte önskvärd sysselsättning. Särskilt svårt är det inom de områden, som statsrådet nämnde i sitt interpellationssvar, Tornedalen, Törebygden och Överkalix kommun. Dessa har samtliga av denna anledning blivit föremål för särskild utredning. Vad Töre beträffar har utredningsarbetet varit klart i många år. Utredningsmännen har delgivit regeringen sin mening om hur saken skall ordnas. Även Tornedalsutredningen har resulterat i ett konkret förslag, förslaget om en björkmassfabrik i Tornedalen, men även det utredningsresultatet har legat på regeringens bord i två år utan att något inträffat. Under tiden har olika myndigheter och korporationer i Norrbotten gjort upprepade påstötningar hos regeringen om att denna skall vidtaga konkreta åtgärder med anledning av det förslag som utredningen framlämnat, men ingenting har skett.

Nyligen har det efter en stor konferens i Norrbotten med representanter från de berörda delarna av länet samt landstingens näringsutredning, länsstyrelsens representanter m. fl. gjorts en ny framställning från länsstyrelsen, där man av regeringen begär vissa kompletterande undersökningar. Det gäller den föreslagna björkmassfabriken.

Beträffande Överkalix kommun finns — såvitt hittills blivit bekant — inte

något förslag hur man skall komma till rätta med denna bygds ytterligt svåra försörjningsproblem. Eftersom statsrådet gjort en direkt anmodan skall jag därför försöka ge ett par tips om i vilken ordning man bör gripa sig an med den långa raden av aktuella och olösta norrlandsproblem. Jag anser att de norrbottniska näringsfrågor rimligtvis borde komma först, om vilka det sedan flera år tillbaka finns utredningar klara och förslag till åtgärder färdiga. I varje fall borde de komma mycket långt fram på listan över nödvändiga åtgärder. Detta är viktigt inte minst därför att det just i dessa bygder — i Tornedalen, Överkalix och Töre — för närvarande och praktiskt taget ständigt finns en ganska omfattande arbetslöshet. I dagarna har det hållits åtskilliga konferenser och gjorts framställningar av olika slag just av denna anledning.

Jag skall därför be att få rikta en fråga till statsrådet i detta sammanhang. Svaret på den frågan kan bli en viss komplettering av hans interpellationssvar: Vill statsrådet medverka till att framställningen från länsstyrelsen som nyligen ingått till regeringen om kompletterande undersökningar — bland annat gällande skogsforskningsinstitutet — kommer att beaktas, för att så snabbt som möjligt få fram ett resultat beträffande den föreslagna björkmassfabriken i Tornedalen och därmed sammanhängande åtgärder, till fromma för Överkalix-bygden?

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NÄSGÅRD**:

Herr talman! De två senaste talarna var mera positiva än interpellanten, ty de har verkligen angivit olika önskemål, som de ville sätta i förgrunden.

Till herr Holmberg vill jag säga, att jag inte här på rak arm kan avge några löften om vilka förslag som kan framkomma.

Till herr Agerberg skulle jag vilja säga, att de frågor som han här fört

Svar på interpellation ang. angelägenhetsgradering av olösta norrlandsfrågor

fram har vi förut ofta sysslat med i riksdagen. Jag har alltid haft en positiv inställning till dem så långt det varit möjligt. Men, herr Agerberg, det finns någonting som heter kostnader. Det skulle vara mycket bra, herr Agerberg, om inte så stora fiktiva besparingslistor lades fram av herr Agerbergs parti varje år i riksdagen. Det skulle befordra möjligheterna att lösa även de norrlandsfrågor som herr Agerberg särskilt pekat på.

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Herr Östlund gjorde mig ganska förvånad i sitt tacktal efter interpellationssvaret. Han uttalade sin förhoppning om att kapitalförsörjningen för jordbruket i Norrland skulle tillgodoses bättre i fortsättningen än för närvarande. Jag blev häpen när jag hörde detta, ty när vi behandlade denna fråga i jordbruksutskottet stod herr Östlund som motionär för en sänkning av beloppet till lantbruksnämnderna. Där skulle väl herr Östlund ha passat på att begära en höjning och inte en sänkning. Det verkar som om herr Östlund inte läst sitt interpellationstack förrän han föredrog det här i kammaren.

Vi har visst en stor anledning till missnöje i skilda avseenden när det gäller norrlandsfrågorna. Vi skall dock komma ihåg, att flera betydelsefulla frågor står inför sin lösning. Jag syftar därvid på den norrländska vattenkraftsutredningen, vars betänkande torde föreligga till hösten. Om allt går efter beräkning kommer en proposition i ärendet till nästa års riksdag.

Sedan skall vi, herr Östlund — och detta gäller oss alla — inte glömma vad som har gjorts i Norrland på kulturlivets och den högre bildningens område under de sista åren. Jag syftar då speciellt på den på riksdagens bord liggande propositionen om läkarutbildningen i Norrland.

Till sist vill jag bara säga det, att jag

tror, att de återstående norrlandsfrågorna äro de mest komplicerade. Under sådana förhållanden är det kanske inte så underligt om det drar ut på tiden. Vi har anledning att klandra vissa myndigheter, men vi har också anledning att vara tacksamma för den senaste tidens händelser i Norrland.

Herr ÖSTLUND (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Jacobson i Vilhelmina var förvånad över att jag klandrade sättet att lösa jordbrukets kapitalspörsmål. Han erinrade om att vi framlagt en motion om en sänkning av anslaget till lantbruksnämnderna. Nu tror jag inte att den bästa vägen att skapa kapital för Norrlands behov är att anslå stora belopp till lantbruksnämnderna. Jag tror att man på andra vägar kan försöka ordna kapitalförsörjningen för det norrländska näringslivet.

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Det är tråkigt att dra upp en debatt i dessa frågor på detta sätt. Jag förstår inte riktigt varför herr Östlund drar upp frågan efter dessa riktlinjer och med denna breda uppläggning. Den skulle ha motiverat en allmänt betonad motion.

Jordbruksministerns svar innehöll många positiva saker för Norrlands vidkommande. Det innehöll en deklARATION om att jordbruksministern är intresserad av den kommande utvecklingen av näringslivets utbyggnad i Norrland. Vi har all anledning att känna glädje inför den, och det var länge sedan en sådan avgavs.

Vad som har betydelse för näringslivets utveckling i Norrland torde emellertid inte närmast vara dessa deklARATIONER, varken jordbruksministerns deklARATION eller den deklARATION herr Östlund här, som jag förstår på sitt partis vägnar, avgivit. Det hade kanske varit nödvändigare eller i varje fall mera glädjande om herr Östlund i sin deklARATION sagt, att man från högerpartiets

Vid remiss av propositioner

sida är beredd att med avseende på penningtillförseln till de företag, som finns inom Norrland och beträffande vilka staten har sina bestämda åtaganden, helt och fullt gått in för att stödja dessa statliga företag så att utbyggnaden av näringslivet kan ske i den takt som läget kräver. Om vi i dessa tider skall kunna bibehålla den fulla sysselsättningen uppe i Norrland — och jag tänker närmast på översta Norrland, Norrbotten, som jag bäst känner till — krävs det att näringslivet där får följa med i den allmänna rationaliseringsutveckling som pågår inom industrien exempelvis i mellersta och södra Sverige. Dessa industrier har tillgång till gamla kapitalbildningar, medan de statliga företagen i Norrbotten redan från början varit svältfödda. Vi har ju här i riksdagen haft debatter om kapitaltillförseln till eller emitteringen av aktier i NJA och ASSI, och frågan om ASSI:s kapitalförsörjning kommer på riksdagens bord under vårens lopp. Jag förväntar mig då att herr Östlund och hans parti eller i varje fall företrädare för den norrländska högern kommer att stödja ASSI:s yrkande att få nödiga medel för sin verksamhet. Jag förväntar också att högerpartiet, eftersom det väl är ute på fiskafänge redan nu, kommer att vara synnerligen intresserat av den kapitalbildning som behövs för en utbyggnad av det norrländska näringslivet.

Det är med vemod man lägger märke till huruvida de enskilda företagen undan för undan drar sig tillbaka från övre Norrland sedan de varit med om att ta de bästa bitarna under en tidigare period. Det skulle vara värdefullt om man på det håll, där man kan räkna med att den enskilda företagsamheten har ett lyhört öra, alltså på högerhåll, försökte inspirera enskilda företagare till kapitalinvesteringar i Norrlands rika naturtillgångar. Arbetskraftsproblemet tror jag inte är så svårt att lösa, det klarar vi nog upp. Penningfattigdomen har vi det däremot litet värre med,

eftersom de företag som har byggts upp i övre Norrland under årens lopp fått betala skatt till Stockholm, vad gäller aktiebolagen, och även de enskilda aktieägarna har ofta bott på Stockholms breddgrad. Vi har haft ont om pengar men goda naturtillgångar. Vi har gott om arbetskraft. Försök att göra detta klart för de enskilda kapitalägarna, så kanske vi kan räkna med att ett rikare näringsliv utbygges genom samverkan mellan statliga initiativ och enskild företagsamhet!

Herr JACOBSON i Vilhelmina (s):

Herr talman! Beträffande den motionsvis föreslagna prutningen på det belopp, som lantbruksnämnderna skulle få för att tillföra speciellt det mindre jordbruket i Norrland rörelsekapital, säger herr Östlund att man bör gå andra vägar för att tillgodose jordbrukets kapitalbehov. Varför har då inte herr Östlund som motionär med ett ord anvisat de vägar man skulle gå? Här föreligger klart och tydligt en begränsning av de norrländska lantbruksnämndernas möjligheter att tillföra det norrländska jordbruket kapitaltillskott.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Vid remiss av propositioner

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 95, med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution av skatt å bensin, som användes vid drift av skördetröskor; och

till behandling av lagutskottet propositionen nr 96, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering.

Vid härefter skedd föredragning av propositionen nr 97, med förslag till lag

Vid remiss av propositioner

om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick de tre författningsförslagen, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Härpå föredrogos var för sig och remitterades till

statsutskottet propositionerna:

nr 98, angående anordnande av en ny statlig vårdanstalt för alkoholmissbrukare m. m., och

nr 99, angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid de tekniska högskolorna, m. m.

Då härefter propositionen nr 100, angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m., föredrogs, lämnades på begäran ordet till

Herr HAGBERG (k), som anförde:

Herr talman! Proposition nr 100 avser att minska de allmänna bostadssubventionerna till statsbelånade hus liksom de generella subventionerna. Den vill höja räntan på egnahemmens tertiärlån från 3 till 4 procent och på sekundär- och primärlån med en halv procent. Vidare skall amorteringstiden för vissa bostadslån förkortas och hyreskontrollen i vissa fall avvecklas. Bostadsrabatter skall i någon mån motverka hyresstegringen för barnfamiljer.

Regeringens otillständiga kovändning i räntefrågan ledde omedelbart till dyrare bostäder. Den nya given permanentar den höga räntan och signalerar fortsatta räntestegringar, vilket är lika med ännu högre hyror. Hyresstegringen kan genom förslaget komma att uppgå till 15 procent. Läger man därtill att amorteringstiden på egnahemslån förkortas med upp till en fjärdedel, har det bryggets för ytterligare fördyring av bostaden. I fråga om nybyggen av bostäder kan man, såsom bostadsstyrelsen, räkna med en »chockartad höjning av bostadskostnaderna». En sänkt bostadsstandard blir konsekvensen — något

som bestyrks av socialministerns sud-diga filosoferande om att kvantiteten nu måste ges företräde. Man skall, för att tala med konjunkturinstitutet, »skärpa rådande missförhållanden på bostadsmarknaden». Det handlar, för att åter citera bostadsstyrelsen, om »en oklok och utvecklingshämmande åtgärd».

Bostadspolitiken försämras alltså utan att dess uppställda mål har nåtts. Bostadsbristen i tätorterna är större än någon gång tidigare, ett faktum som inte förnekas av någon. Våra bostäder är mindre än i andra västeuropeiska länder. 70 procent av våra lägenheter är små — 40 procent av dem har högst ett rum och kök. Barnfamiljer saknar bostad, och många familjetragedier utspelas som en följd av bostadsbristen. Fem år i bostadskö är ett minimum för ensamstående i Stockholm. Ungdomens största bekymmer är bristen på bostad. Med rätta påpekas i propositionen, att efterfrågan på grund av de stora ungdomskullarna blir ännu större under sextioalet. Men just under den akuta bostadsbristen skall, påpekar Landskommunernas förbund, det statliga bostadsstödet avvecklas.

Det ges inte i propositionen något övertygande svar på frågan: Varför denna nyorientering i bostadspolitiken i den riktning som högern och folkpartiet begär? Det är inget svar, att det tar lång tid att klara bostadsbristen, vilket är socialministerns tröst till våra bostadsköer. Det är ingen motivering, att i Stockholm 29 procent av hyresgästerna betalar mer än 20 procent av lönen för bostaden och att i allmänhet en femtedel av lönen skall åtgå till hyran. Det är inget svar, att bostadssubventionerna inte bör förevidas, eftersom dessa föranletts av statsmakternas fifflande med kronvärdet och räntan. Bostadsfrågan är fortfarande en primär social fråga, även om man nu skjuter de bostadssociala synpunkterna i bakgrunden till förmån för något som man kallar bostadspolitiska. Inga sak-

Vid remiss av propositioner

liga skäl talar för att bostadssociala synpunkter skall efterträdas av marknadsmässiga prisbildnings-, konkurrens- och profitsynpunkter.

Socialministern talar om att man står inför valet att befordra efterfrågan på bostäder genom statliga åtgärder eller att minska efterfrågan. Detta är avslöjande för hela innebörden i förslaget. Att minska efterfrågan genom att fördyra bostaden, att tvinga fram en minskad förbrukning genom att göra bostaden oöverkomlig för många svenskar — vilken seger för högertänkandet i frågan är inte detta! Vi kan inte godkänna en sådan problemlösning. Vi anser i motsats till regeringen, att uppgiften är att öka konsumtionen på förnödenhetsområdet för att kunna öka produktionen.

Socialministern talar om att barnfamiljer och åldringar nu måste skyddas. Men varför understryka något så självklart? Är det för att markera som en särskild nyhet, att ungdomens och andra bostadsbehövandes förhoppningar om bostad nu måste definitivt skrinläggas?

Den föreslagna nyorienteringen har, såsom Svenska Riksbyggen framhåller, föregåtts av två års planlöshet och osäkerhet på bostadspolitikens område. Det är alltså — det visar propositionen — inte bara ett resultat av den senaste tidens täta ombyten på socialministerposten.

Bostadsfrågan var en av de mest centrala i fjolårets valrörelse. Alla partier, inte minst regeringspartierna, gav frikostiga löften om kraftåtgärder för att lösa bostadsfrågan. Men vem kunde tänka sig att innebörden i dessa löften var en kraftig fördyring av bostäderna, en försämrad bostadsstandard och ett frångående av den sociala linjen i bostadspolitikens målsättning.

Just nu fastläses kollektivavtalen för arbetare och tjänstemän för två år. För flertalet löntagare betyder dessa avtal på grund av redan inträffade pris-

stegringar en standardsänkning. Prisstegringarna fortsätter samtidigt som finansministern säger att de måste förhindras! Om bostadspropositionen vinner riksdagens bifall, ges åt prisstegringen ytterligare en kraftig stimulans. Högern och folkpartiet bör känna sig nöjda. Den huvudansvarige för förslaget borde inte känna sig tröstad över raseringen av den Möllerska bostadslinjen, ens i AB Vin- & Spritcentralens direktions.

Jag vill på den kommunistiska riksdagsgruppens vägnar uttrycka vårt missnöje, och det gör jag också på löntagarnas och hyresgästernas vägnar. Jag vill uttala den förhoppningen att riksdagens flertal skall vägra i vändningen.

Jag vill med hänsyn till att förslag kommer att framläggas om förlängd motionstid bara uttala min anslutning till det förslaget. Jag hoppas att utskottet vid behandlingen av denna proposition skall ta hänsyn till den kritik, som jag här framfört och som framförts från många av de instanser som yttrat sig i frågan.

Vidare yttrades ej. Propositionen remitterades till statsutskottet, till vilket jämväl herr Hagbergs i anledning av densamma avgivna yttrande skulle överlämnas.

Slutligen föredrogs och hänvisades till statsutskottet propositionen nr 101, angående avstående i visst fall av allmänna arvsfonden tillfallen kvarlåtenskap.

§ 7

Föredrogs var efter annan följande å kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:
nr 513, av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Braconier*,
nr 514, av herr *Wachtmeister*,
nr 515, av herr *Hamrin* i Jönköping,

Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar

nr 516 och 517, av herr *Lundberg m. fl.*,

nr 518, av herr *Gezelius m. fl.*,

nr 519, av herr *Strandh m. fl.*,

nr 520, av herr *Ahlsten m. fl.*,

nr 521, av herr *Bengtsson* i Göteborg *m. fl.*,

nr 522 och 523, av herr *Sjölin m. fl.*,

nr 524, av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund, samt

nr 525, av herr *Nilsson* i Svalöv, *m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 526, av herr *Hamrin* i Jönköping *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 527, av herr *Blidfors m. fl.*,

nr 528, av herrar *Rubbestad* och *Onsjö*, samt

nr 529, av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Gustafsson* i Mem; samt

till statsutskottet motionen nr 530, av herr *Holmberg m. fl.*

§ 8

Föredrogs den av fröken *Wallerius* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhängan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående alkoholbeskattningen.

Kammaren biföll denna anhängan.

§ 9

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av skiljedomskonvention mellan Sverige och Grekland.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Utgifter under riksstatens elfte huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1957/58 till Inrikesdepartementet m. m., Överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Civilförsvaret, Brandväsendet och Diverse jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15***Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 156, s. 435—440) föreslagit riksdagen att dels godkänna föreslagen höjning av arvodet till landsfiskalselever m. fl. samt föreslagna grunder för återbetalningsskyldighet i vissa fall för del av detta arvode, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för landsfiskalerna m. fl., som föreslagits av departementschefen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58, dels ock till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 22 310 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz m. fl.* (I: 202) och den andra inom andra kammaren av herrar *Östlund* och *Edlund* (II: 221), hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 21 830 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag,

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1957 föreslagen

Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar

höjning av arvodet till landsfiskalselever m. fl. samt föreslagna grunder för återbetalningsskyldighet i vissa fall för del av detta arvode;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för landsfiskalerna m. fl. uppföra ytterligare 13 kontorsbiträdestjänster i Ca 8;

c) godkänna i utskottets hemställda intagen avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

d) till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 22 310 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* och *Doverstorp*, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag,

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1957 föreslagna grunder för återbetalningsskyldighet i vissa fall av arvode till landsfiskalselever m. fl.;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för landsfiskalerna m. fl. uppföra ytterligare 13 kontorsbiträdestjänster i Ca 8;

c) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

d) till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 21 830 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Vid punkten 15 finns fogad en reservation av herr Ragnar Bergh m. fl., som jag skall försöka närmare motivera.

År 1948 beslöt riksdagen, att de poj-

kar som ville utbilda sig för anställning i landsfiskalskåren skulle få ett arvode på 300 kronor i månaden — de hade tidigare inte haft något — för att man lättare skulle kunna rekrytera folk till landsfiskalsbanan. Arvodet skulle utgå inte bara när aspiranterna satt på landsfiskalskontor och kunde göra en viss nytta för pengarna, trots att de inte var utbildade, utan skulle utgå också under de tider då de låg och studerade vid högskolor och akademier. Studietiden beräknades till två år. De kom därmed i ett klart bättre läge än de flesta andra studerande vid de juridiska fakulteterna, i det att de åtnjöt ett arvode av 300 kronor per månad, medan andra studerande fick låna sig fram bäst de kunde, i den mån de inte kunde få statliga stipendier.

Arvodet har emellertid utgått, och man har på det sättet haft ett stöd vid rekryteringen. Men så har det inträffat någonting nytt, nämligen att regeringsrätten i ett utslag den 6 mars 1956 hittat på att denna inkomst skulle beskattas i vanlig ordning, och därigenom fick dessa studerande mindre att leva på än förut. Vidare har levnadskostnaderna givetvis stigit för dessa studerande liksom för alla andra. Detta möter departementschefen med att föreslå, att avlöningen till dessa pojkar skall höjas från 300 kronor till 450 kronor. Med 450 kronor skulle ju praktiskt taget hela kostnaden för deras uppehälle vid universitet eller högskola vara täckt, och de skulle alltså studera gratis i två år.

Nu har det förekommit — och det blir väl allt vanligare om arvodet höjs — att pojkar som egentligen inte alls vill bli landsfiskaler, utan som vill studera juridik så där i största allmänhet — kanske för att bli advokat eller söka sig in på domarbanan — anmäler sig till landsfiskalsstudier och därmed får två år av sin studiegång gratis. Det har redan visat sig vanligt att man avgår från landsfiskalsbanan sedan man har

Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar

åtnjutit denna ersättning under ett par år; inte mindre än 20 procent av dem som anmält sig vilja studera till landsfiskal har på det sättet lämnat banan, och sannolikt blir det allt fler.

Nu har man velat söka råda bot på denna avgång genom att säga, att de som har givit sig in på denna bana och fått åtnjuta arvode under sin studietid skall, om de inte brytt sig om att bli landsfiskal utan sökt sig till någon annan bana, betala tillbaka en del av vad de åtnjutit. Det är naturligtvis i och för sig riktigt, men även om återbetalningsskyldighet blir införd, är det givetvis en stor förmån att på detta sätt få statliga lån, som man annars inte skulle kunna få. Jag tror man är inne på en rätt farlig väg om man ger en viss grupp studenter alltför förmånliga villkor i förhållande till andra grupper.

Man svarar nu att det råder stor brist på personal inom detta område. Det må vara riktigt, men detsamma gäller en mängd andra studiegångar. Det råder brist på akademisk personal nästan över lag, men de som ämnar bli tandläkare, läkare, tekniker m. fl. får studera bäst de kan med åtnjutande av vanliga stipendier. Den här gruppen har kommit i en särställning, och jag tror det vore olyckligt att ytterligare accentuera den särställningen genom att höja ersättningarna på det sätt som departementschefen föreslagit, alltså från 300 till 450 kronor per månad. Jag anser att man bör stanna vid att sänka det anslag, som departementschefen har begärt för detta ändamål, med 230 000 kronor, så att det utgår med oförändrat belopp.

Detta är den ena sak som tas upp under punkt 15. Det tas upp en annan sak, som är värd uppmärksamhet.

Det anses råda en rätt markant brist på personal i befordringsgången för biträdande landsfiskaler och vikarier på landsfiskalsbanan. För den skull vill man ha mera folk där, och man har tillsatt en särskild utredningsman, som

skulle studera dessa problem och se hur arbetet på landsfiskalskontor bör organiseras och hur personalen där bör disponeras. Utredningsmannen är inte färdig med sitt betänkande. Han lär vara nästan färdig, men han har inte kunnat komma fram med något förslag att läggas till grund för proposition till årets riksdag. Då har departementschefen föreslagit att man skall höja anslaget för den biträdande personalen vid landsfiskalskontor med 250 000 kronor, trots att utredningen inte är färdig, och det har utskottet gått med på, — märkvärdigt nog — enligt min mening, ty så brukar man inte göra. Trots att det just pågår en utredning om organisationen av arbetet i denna sektion utökar man sektionens arbetskraft och skaffar mera folk. Så brukar vi inte förfara här i riksdagen, utan vi brukar vänta till dess utredningen blir färdig innan vi bygger ut en organisation, och det tror jag hade varit klokt att göra även i detta fall.

Jag vill, herr talman, ställa yrkande på denna punkt i enlighet med den reservation, som har avgivits av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att beträffande det första avsnittet i detta utskottsutlåtande, som berörts av herr Cassel, hänvisa till lämpliga delar av hans motivering och yrka bifall till utskottets förslag. Men här har nu beträffande arvodeshöjningen för dessa aspiranter herr Cassel ansett, att de motiv som anförts för höjningen inte är tillräckligt starka, och han tycker att det får lov att räcka med det tidigare anslaget. I sak har han själv lämnat den information, som leder fram till att ett bibehållande av detta skulle innebära en reell sänkning av arvodet för aspiranterna.

Vi har här böjt oss för resonemanget att om vi inte gör någonting åt detta,

Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar

så inverkar det menligt för rekryteringen på detta område. Det har ju också herr Cassel ansett vara det egentliga argumentet. Det sägs ju här från en antagningsnämnd, som också är inkopplad på denna fråga, att antalet sökande icke medger antagning i erforderlig omfattning, därest kvalitetskravet i fråga om aspiranter till åklagarbanan skall upprätthållas.

Dessutom är det väl ändå så att återbetalningsskyldigheten nu blir närmare reglerad, och det blir en successiv reduktion eller, om man vänder på det, höjning av det belopp som skall återbetalas. Det skall utformas så att den antagne förpliktar sig att återbetala viss del av det under utbildningstiden erhållna arvodet, därest han inom en tid av förslagsvis fem år efter utbildningens avslutande lämnar landsfiskalsbanan, och sedan är det en differentiering ytterligare, som kan innebära att han inte behöver betala igen det hela, om avgången icke sker inom fem år.

När det gällde den andra punkten sade herr Cassel att utskottet där hade gjort någonting som man inte brukade göra, och han menade nog att man inte skulle göra det. Det är rätt när herr Cassel säger att man inte är särskilt pigg på att säga ja till yrkanden om ökade anslag för ett område, som är föremål för utredning. Det är en allmän princip, men det innebär ju inte att det inte får lov att finnas undantag som bekräftar regeln, och då är detta en omdömesfråga. Står vi i en sådan situation att vi bör göra undantag från en allmän, god princip, så skall vi göra det. Utskottet säger då: »Med hänsyn till ökningen av landsfiskalernas arbetsbörda, främst genom trafikens stegring och den ökade brottsligheten, vill utskottet icke heller motsätta sig, att bi-trädesorganisationen, i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen, provisoriskt förstärkes.»

Med detta, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag hoppas att kammararens ledamöter iakttog att utskottets ärade talesman här inte gick in på två viktiga problem. Det ena är ju hur man här vill avgränsa mellan dessa studenter, som man vill avlöna med 450 kronor i månaden medan de går på sin högskola, och andra studenter, som man inte vill ge någonting alls utöver stipendiegivningen. Då säger man att det är så oerhört viktigt att få folk till detta. Ja det är det visst, det är utomordentligt betydelsefullt. Men det finns ju en hel rad saker i samhället som man mycket väl kan säga är lika betydelsefulla. Vill man då ta steget fullt ut och så fort det uppkommit en brist på folk inom något område betala dem som vill studera inom det området, då har man gett sig in på en utvecklingslinje, som man inte vet var den stoppar.

Det andra problemet, som herr Åkerström inte gick in på, är frågan, hur man skall göra för att gardera sig mot att juris studerande, som inte vill bli landsfiskal eller inte från början tänkt sig att bli landsfiskal, begagnar sig av denna möjlighet till fria studier för att studera vidare inom juridiska fakulteten och då får en förmån, som andra inte åtnjuter. Jag är medveten om att man infört återbetalningsskyldighet, och det anser jag riktigt, men även med återbetalningsskyldighet är det en mycket stor fördel att under de juridiska studierna få tjänstgöra vid landsfiskalskontoren mot arvode.

Vad beträffar resonemanget att man varit så pressad på landsfiskalskontoren, att det skulle vara nödvändigt att höja anslaget till den extra personalen med 250 000 kronor, vill jag säga att det möjligen är riktigt, men det vet vi inte, eftersom utredningen ännu inte är färdig. Den kommer med sitt förslag i år, och jag undrar, om man inte skulle göra klokt i att vänta med

Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar

anslagshöjningen till nästa år, när man sett vad utredningsmannen säger.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vet inte, hur det förhöll sig 1948, när den princip som herr Cassel talar om godtogs av riksdagen. Det är möjligt, att herr Cassel då inte var i tillfälle att här i kammaren opponera mot principen. Jag vet inte heller vilken ståndpunkt de hans partivänner som nu står bakom reservationen då intog. Jag nöjer mig emellertid med att säga, att principen, sådan den här föreligger, godkändes 1948, och den behöver vi sålunda inte diskutera i dag.

Sedan har jag sagt, att reservanternas yrkande skulle i sak innebära, att man vägrar kompensation för penningvärdeförsämringen. Med hänsyn härtill och till den av herr Cassel själv nämnda omständigheten, att man numera får skatta för beloppen, är det anledning att säga, att vad som här föreslås i stort sett inte innebär annat än att realvärdet av tidigare arvode höjs till vad som från början var avsett.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 15:o) i utskottets utlåtande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstade för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 16

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17**Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 158, s. 441—447) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statspolisintendenten m. fl., vilka föreslagits av departementschefen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statspolisintendenten m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58, dels ock till Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 964 000 kronor, därav 364 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 942 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde föresvarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1957 föreslagna ändringar i personalförteckningen för statspolisintendenten m. fl.;

b) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för statspolisin-

tendenten m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

c) till Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 964 000 kronor, därav 364 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statspolisintendenten m. fl., vilka föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1957 och reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för statspolisintendenten m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

c) till Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 942 000 kronor, därav 364 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Det är ju allmänt bekant, att statspolisen förfogar över en mycket stor bilpark. Runt om i landet finns det statspolisavdelningar, i allmänhet i residensstäderna, som är utrustade med bilar för olika ändamål.

Nu har man kommit på den idén, att denna bilpark borde skötas noggrannare för att man därigenom skulle kunna åstadkomma vissa besparingar, och då har man funderat på olika möjligheter att ordna en inspektion av statspolisens bilar. Bl. a. har man undersökt, om det skulle vara möjligt att an-

Statspolisintendenten m. fl.: Avlöningar

vända väg- och vattenbyggnadsverkets organisation i olika län eller anknypa till televerket och låta televerkets folk kontrollera även statspolisens bilar. Man har emellertid inte lyckats komma fram på någon av dessa vägar. Då har man kommit på den idén — statspolisintendenten har tagit upp den, och sedan har departementschefen lagt fram förslag i enlighet med den — att man skall skaffa sig en kvalificerad man, en tekniker, i statspolisens ledning som skulle ha ansvaret för skötseln av hela denna stora bilpark.

Det låter i och för sig kanske tilltalande, men om man ser, hur det kommer att utveckla sig i praktiken, måste man säga, att det är en tokig konstruktion. Den nye befattningshavaren skulle vara placerad i 27 lönegraden och sitta i Stockholm, och från Stockholm skulle han se till bilparkens handhavande och skötsel såväl i Malmöhus län som i Norrbottens län och runt om i hela riket. Det kan han uppenbarligen inte göra. Han kan möjligen skriva och skicka ut litet anvisningar om hur poliserna skall klara sina fordon. Men vilka skickar han anvisningarna till? Jo, till personer, som har ungefär lika mycket bilkunskaper som han själv. Vissa fordon är tilldelade statspolisen. Statspoliserna har undergått en mycket kvalificerad utbildning i fordonsskötsel, och de är fullt kapabla att utföra flygande besiktningar. De är utomordentligt skickliga chaufförer, — det vet var och en, som varit ute med statspolisen så mycket som jag har varit. Det är alltså högt kvalificerat folk, som klarar sina fordon väl så bra som någon annan.

Nu skaffar vi oss enligt departementschefens förslag en tjänsteman i 27 lönegraden med placering i Stockholm, men vi kommer nästa år eller året därpå att upptäcka, att han kan ingenting göra. Vi måste utrusta honom med biträden, resande inspektörer, som skall fara omkring i landet och titta på statspolisens bilar. Jag tror att vi här håller på att

Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m.

bygga upp en organisation, visserligen liten men en organisation som växer sig större, om det skall bli någon mening med den.

Då är det bättre att vi låter statspolisens avdelningar ute i bygderna sköta sina bilar själva. De är fullt kapabla härtill, och vill man ha biträde av utomstående för sakkunnig rådgivning, har man runt omkring i alla residensstäder bilinspektörerna med mycket höga kvalifikationer. Jag har inte sett eller hört i utskottet, att man ens undersökt möjligheten att koppla in bilinspektörerna som rådgivare till statspolisen.

Jag tror vi bygger upp en organisation som blir onödig och otjänstbar, om man bibehåller den i den ringa omfattning som nu föreslås. Vi måste bygga vidare, om vi skall få någon som helst nytta av denna organisation, och då tror jag vi får en organisation som kostar pengar och som vi har mindre nytta av än om man låter detta skötas lokalt.

Vi har här i landet en egendomlig förmåga att centralisera i stället för att låta saker handläggas på det lokala planet eller länsplanet. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till den vid punkt 17 fogade reservationen av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! När det gäller ett ärende som det nu förevarande är det naturligtvis svårt för ett utskott eller en utskottsavdelning att kunna bedöma det i alla avseenden sakkunnigt. Här är ett område, där det behövs en speciell teknisk sakkunskap.

Hur skötseln av statspolisens motorfordon skall ordnas, kan man naturligtvis ha delade meningar om. Emellertid upptäckte vi — och det har också herr Cassel gjort — att statens sakrevision funnit behovet av en särskild tjänst som förste byråingenjör fullt ådagalagt.

Vi är i sådana situationer hänvisade till att låta någon auktoritet fälla utsla-

get, och vi har faktiskt höjt oss för denna auktoritet. Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

*Punkten 18***Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 159, s. 447—450) föreslagit riksdagen att till Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 840 000 kronor, därav 669 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m. anvisa ett förslagsanslag av 365 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 840 000 kronor, därav 669 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m. anvisa ett reservationsanslag av 365 000

Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m.

kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Med herr talmannens tillstånd skulle jag vilja tala helt kort om punkterna 18, 19 och 20 i ett sammanhang. De berör allesammans statspolisens organisation, och egentligen skulle man börja med punkt 20, ty det är där man tar upp de principiella problemen.

Anledningen till att man vill bygga ut statspolisen är önskan att skärpa kampen mot trafikolyckorna, och det har befunnits att en skärpt och ofta förekommande trafikövervakning för kontroll av förare och fordon är av utomordentlig betydelse. Så långt ger jag departementschefen fullständigt rätt. Jag har precis samma uppfattning som han i denna fråga. Jag anser att det är inte minst ett bilismens och ett motormännens intresse av första ordningen att se till, att de besiktningar som äger rum ute på vägarna blir oftare förekommande än för närvarande. Den lojale bilfararen och motorcyklisten har oerhört mycket att vinna härpå.

Det är alltså riktigt, att härför behöver vi förstärka statspolisen. Vi behöver utrusta statspolisen med mera folk, och vi behöver i konsekvens härmed utrusta statspolisen med större anslag för underhålls-, drift- och expeditjonskostnader och för inköp av flera bilar. Allt detta är sant, men det är bara fråga om i vilken takt vi kan göra det, om vi kan bygga ut statspolisen omedelbart och få folk till denna. Det är detta som vi reservanter är tveksamma om, inte tveksamma utan vi är ganska säkra på att det inte går. Den personal som man kan få till statspolisen tvingas man i nuvarande stund att ta från den kommunala polisen. Vi har inte nog folk utifrån att få, utan vad vi gör, när vi förstärker statspolisen, är att vi minskar den kommunala polisen, framför allt städernas

polis, till förmån för statspolisen. Därmed gör vi inte någon egentlig nytta för vare sig trafikövervakningen eller något annat ändamål, utan vi bara plockar bort städernas personal och placerar den i stället inom statspolisorganisationen. Därför menar vi, att det måste bli någon liten respittid, någon liten stabiliseringsperiod, under vilken man hinner rekrytera ny personal till städerna och vidareutbilda denna, så att städerna har något att lämna ifrån sig till statspolisen.

Vi har på intet sätt velat vara negativa, när vi har gått emot anslagshöjningen på punkterna 18, 19 och 20 — det vill jag starkt betona — ty vi har inte något emot en förstärkning av statspolisen. Vårt ställningstagande betyder inte heller, att vi underskattar statspolisens betydelse i kampen mot trafikolyckor. Vi är tvärtom övertygade om att departementschefen på den punkten har rätt. Vad vi menar är endast, att man borde vänta något år, så att vi hinner konsolidera oss vad gäller tillgången på personal.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation av herr Ragnar Bergh m. fl. som fogats till punkten nr 18.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Det är rätt, som herr Cassel säger, att punkterna 18, 19 och 20 hänger samman. Motiveringen för vad som är föreslaget under punkten 20 kan man ju säga är, att man allmänt kräver en skärpt trafikövervakning, särskilt på rikshuvudvägarna, som ett led i kampen mot trafikolyckorna.

Herr Cassel har vissa bekymmer på den punkten, och dem har vi hört talas om förr. Jag vet att det lämnats uppgifter om att det alltså skulle finnas exempel av det slag herr Cassel anförde. I praktiken lär det väl ändå vara så, att man vid utbyggnaden av denna statspolisorganisation har tagit, jag höll på att säga full hänsyn till argumentet, att

Statspolisorganisationen: Underhålls-, drift- och expeditjonskostnader — Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten

man inte för snabbt bör plocka ut bra poliser från kommunerna och flytta över dem till statspoliskåren och på det sättet kanske få en sänkt standard för kommunerna. Det lär, som jag förut sade, inte vara på det sättet. Man har varit försiktig, speciellt beträffande de kommuner, där denna fråga skulle vara av betydelse. Nu har man kommit så långt, att statspolisorganisationen har kunnat tillgodose med personal. Det samma gäller också i kommunerna, där läget är bra för dagen. Allt stämmer således inte med den bild som herr Cassel sökte måla för oss här i dag.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten följande reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 19

Statspolisorganisationen: Underhålls-, drift- och expeditjonskostnader

Kungl. Maj:t hade (punkt 160, s. 450—453) föreslagit riksdagen att till Statspolisorganisationen: Underhålls-, drift- och expeditjonskostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 378 000 kronor, därav 1 637 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Statspolisorganisationen: Underhålls-, drift- och expeditjonskostnader anvisa ett förslagsanslag av 1 935 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna

I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Statspolisorganisationen: Underhålls-, drift- och expeditjonskostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 378 000 kronor, därav 1 637 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Statspolisorganisationen: Underhålls-, drift- och expeditjonskostnader anvisa ett förslagsanslag av 1 935 000 kronor, därav 1 637 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Under punkt 19 ber jag bara att med den motivering jag tidigare anført få yrka bifall till reservationen av herr Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten följande reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 20

Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten

Kungl. Maj:t hade (punkt 161, s. 453—463) föreslagit riksdagen att till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av

17 757 000 kronor, därav 11 225 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten anvisa ett förslagsanslag av 16 993 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag, till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 17 757 000 kronor, därav 11 225 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag, till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 16 993 000 kronor, därav 11 225 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Under punkt 20 ber jag att få yrka bifall till den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fo-

Statens polisskola: Avlöningar

gade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 21—25

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26

Statens polisskola: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 167, s. 472—479) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens polisskola vidtaga de ändringar, som föreslagits av departementschefen, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens polisskola, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58, dels ock till Statens polisskola: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 786 000 kronor, därav 103 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Statens polisskola: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 773 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens polisskola, som föreslagits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1957;

b) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för statens polisskola, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

c) till Statens polisskola: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 786 000 kronor, därav 103 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Statens polisskola: Avlöningar

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens polisskola, som föreslagits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1957;

b) godkänna av reservanterna föreslagen avlöningsstat för statens polisskola, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

c) till Statens polisskola: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 773 000 kronor, därav 103 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Med herr talmannens tillstånd skall jag vid behandlingen av punkt 26 säga några ord även om punkterna 27 och 34, eftersom de har ett inre sammanhang. De handlar alla om anordnande av kurser för trafikövervakning.

Man har tänkt sig att dessa kurser skulle förläggas till Stockholm och hållas i statens polisskolas regi. Meningen är att efter hand dra ihop alla polischefer i landet och en mycket stor del av den med trafikövervakning och liknande sysselsatta polispersonalen. Under innevarande budgetår har man tänkt sig att dra ihop inte mindre än 300 polischefer och 500 polismän till sådana utbildningskurser, vilka beräknas pågå tre dagar.

I och för sig är det fullt riktigt och välmotiverat att polischeferna och polismännen erhåller efterutbildning rörande trafikens övervakning och hand-

havande. Det är en mycket viktig sak. Men jag vänder mig emot att kurserna förläggas till Stockholm, eftersom jag tycker att det är en opraktisk form av kursverksamhet. Vi har polisföreningar i varje län — oftast med landsfogden eller landsfiskalen i spetsen — och där har man mycket god kontakt med hela länets trafikpolisår. Jag har själv talat om trafikövervakning och andra trafikspörsmål i sådana avdelningar av polisförbundet. Om kurserna förläggas länsvis, samlas deltagarna ihop mycket enkelt i vederbörande residensstad, och jag tror att man samtidigt kan göra väsentliga besparingar, jämfört med om kurserna förläggas till Stockholm. Man kan då också utarbeta en tryckt handledning, som dessa i hög grad läskunniga herrar kunde studera. På det sättet tror jag man skulle kunna uppnå samma effekt till betydligt lägre kostnader.

Om ifrågavarande kurser lägges på länsplanet, behöver man kanske inte heller låta personalen vara borta från sin tjänst tre dagar i sträck — eller fyra å fem dagar, om resdagarna inräknas — utan man kan då dela upp kurserna på en dag åt gången med ingående diskussioner i residensstaden. På det sättet tror jag som sagt att man kan nå samma resultat — och det är samma resultat vi vill nå — med mindre förbrukning av pengar och tid.

Det är här inte fråga om särskilt stora belopp. Under punkt 26 har vi emellertid yrkat på någon nedskärning, och under punkt 27 anser vi att man skulle kunna spara några 10 000-tals kronor på dessa kurser. I den stora posten vid punkt 34 — alltså den som rör anordnande av de stora kurserna i Stockholm — räknar vi emellertid med en möjlig nedskärning av anslaget på icke mindre än 100 000 kronor.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid punkt 26 avgivna reservationen av herr Ragnar Bergh m. fl.

Statens polisskola: Omkostnader — Anordnande av viss polisbevakning m. m.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Cassel talade om sättet för sammankallande av ifrågavarande kurser för polispersonalen, men det förslag som han därvid kom med är ingenting som ligger utanför innebörden i utskottets skrivning. Tvärtom går det som utskottet skrivit bra ihop med herr Cassels förslag.

Herr Cassel utgick ifrån att meningen var att dra ihop polispersonalen till kurser i Stockholm, men utskottet skriver i punkt 26 följande: »Utskottet som delar departementschefens uppfattning, att behovet av speciell utbildning i trafikövervakning på lämpligt sätt bör tillgodoses, kan i stort sett godtaga den föreslagna uppläggningsen av ifrågavarande kursverksamhet. Utskottet förutsätter dock, att undervisningen decentraliseras till länen i den utsträckning som är lämplig och möjlig.»

Herr talman! Med hänvisning till det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 27**Statens polisskola: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade (punkt 168, s. 479—481) föreslagit riksdagen att till Statens polisskola: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 288 000 kronor, därav 38 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Statens polisskola: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 258 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag, till Statens polisskola: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 288 000 kronor, därav 38 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag, till Statens polisskola: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 258 000 kronor, därav 38 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Under punkten 27 vill jag bara återopa vad jag tidigare anført i denna fråga, och jag hemställer om bifall till den reservation som avlämnats av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 28—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32**Anordnande av viss polisbevakning m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 173, s. 488) föreslagit riksdagen att till Anordnande

Anordnande av viss polisbevakning m. m.

av polisbevakning i annan än den i lagen om polisväsendet i riket stadgade ordning m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I:202 och II:221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Anordnande av polisbevakning i annan än den i lagen om polisväsendet i riket stadgade ordning m. m. anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:202 och II:221, i vad de berörde förevarande anslag, till Anordnande av polisbevakning i annan än den i lagen om polisväsendet i riket stadgade ordning m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I:202 och II:221, i vad de berörde förevarande anslag, till Anordnande av polisbevakning i annan än den i lagen om polisväsendet i riket stadgade ordning m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Punkterna 32 och 33 hör ihop. Den förstnämnda gäller Anordnande av polisbevakning i annan än den i lagen om polisväsendet i riket stadgade ordning m. m., och punkt 33 har rubriken Polisväsendets organisationsnämnd. På dessa två punkter sammanslagna har vi inom högerpartiet icke föreslagit några besparingar. I

punkt 32 har vi föreslagit ett belopp, som är 150 000 kronor större än departementschefens förslag — som utskottet har tillstyrkt — och i punkt 33 har vi velat skära ned anslaget lika mycket. Detta kan synas som en egendomlig lek med siffror, men det har sin förklaring.

Departementschefen har i propositionen velat flytta över pengarna från punkt 32 till punkt 33, och i samband därmed föreslås att extraordinariesätta en rad befattningar i polisväsendets organisationsnämnd. Det är detta vi har vänt oss emot. När vi nu ganska snart ställes inför polisväsendets förstatligande, med alla de komplicerade organisationsfrågor som därmed sammanhänges, har vi inte velat binda oss genom att fixera organisationsnämndens personalkader på här föreslaget sätt. Vi vill inte på det sättet skapa en grupp, som blir besvärlig att handskas med i de nya avtal som kan komma till efter förstatligandet. Därom vet vi emellertid ingenting nu, men vi anser att den frågan skall stå öppen. Vi tillstyrker sålunda det belopp, som departementschefen har föreslagit, men vi förordar att det anvisas under en annan titel, så att vi inte här binder oss för framtiden. Jag tror att det vore klokt att följa reservanternas på den punkten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som under punkt 32 har avgivits av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Cassel är nu inne på ungefär samma argumentation som tidigare — om man på ett område överväger en viss lösning, skall man undvika åtgärder, som kunde tänkas bli av mera permanent karaktär.

Sådana synpunkter prövas naturligtvis av utskottet i varje särskilt fall, och det kan uppkomma situationer, där utskottet säger, att denna synpunkt väger så tungt i sammanhanget, att vi bör

Polisväsendets organisationsnämnd — Ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m.

nog ta hänsyn till den. Nu har utskottet sagt ja till Kungl. Maj:ts förslag, och det har skett efter en bedömning, som går ut på att vi inte anser motionärernas betänkligheter väga tillräckligt tungt mot ett rent praktiskt behov som föreligger.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 33**Polisväsendets organisationsnämnd**

Kungl. Maj:t hade (punkt 174, s. 489—492) föreslagit riksdagen att dels fastställa föreslagen personalförteckning för polisväsendets organisationsnämnd, dels godkänna stat för polisväsendets organisationsnämnd, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58, dels ock till Polisväsendets organisationsnämnd för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 170 000 kronor.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln beträffande Polisväsendets organisationsnämnd besluta avslå Kungl. Maj:ts hemställan.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, a) fastställa av utskottet framlagd personalförteckning för polisväsendets organisationsnämnd;

b) godkänna av utskottet likaledes framlagd stat för polisväsendets organisationsnämnd, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

c) till Polisväsendets organisationsnämnd för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 170 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till Polisväsendets organisationsnämnd.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Under punkt 33 ber jag endast att få hänvisa till vad jag tidigare sagt och yrka bifall till den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 34**Ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 175, s. 493) föreslagit riksdagen att till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 800 000 kronor, därav 1 197 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga,

Främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt

att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 800 000 kronor, därav 1 197 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor, därav 1 197 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag har förut talat om punkt 34. Kurserna i trafikövervakning skulle i främsta rummet dras samman till Stockholm, och deltagarnas resor skulle komma att kosta 100 000 kronor. Det är det vi yrkat avslag på, och jag hemställer om bifall till den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fo-

gade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 35—37

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38

Främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt

Kungl. Maj:t hade (punkt 181, s. 495) föreslagit riksdagen att till Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor, därav 225 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln beträffande Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt besluta avslå Kungl. Maj:ts hemställan om ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor, därav 225 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 202 och II: 221, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Detta anslag hör — det måste jag säga — till dem som saklöst

Engångsanskaffning av materiel

kan strykas. Anslaget skall användas till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt, men det visar sig, att anslaget inte har någon betydelse — det tas inte i anspråk. Under föregående år förbrukades av anslaget 4 342 kronor, men likväl begär departementschefen att här skall anvisas 300 000 kronor, och det går avdelningen och därmed statsutskottet med på.

Jag kan inte finna att det finns den ringaste anledning att anvisa medel över huvud taget för ett ändamål, som visat sig inte ha någon aktualitet och för vilket det inte går att använda pengarna så som man en gång tänkt sig. Vi har väl gunås nog med ändamål, som ropar på anslag för olika syften, och att bevilja ett anslag på 300 000 kronor rakt ut i luften, om vilket ingen vet ifall det kommer att användas, finner jag skäligen onödigt. Jag tycker att vi bör befria huvudtiteln från denna utväxt, och därför yrkar jag bifall till den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Av utskottsutlåtandet framgår, att den låga belastningen under budgetåret 1955/56, 4 342 kronor, anses till övervägande del bero på att ansökningar om statsbidrag åt polisdistrikten ej inkommit i tid. Med hänsyn härtill och i avbiden på ytterligare erfarenheter av de rekryteringsfrämjande åtgärderna föreslår departementschefen att anslaget uppföres med ett belopp av 300 000 kronor. Detta har tillstyrkts av utskottet, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 39—46

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47

Engångsanskaffning av materiel

Kungl. Maj:t hade (punkt 190, s. 514—521) föreslagit riksdagen att till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 5 505 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels de under punkten 15 nämnda likalydande motionerna I: 202 och II: 221, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln till Civilförsvaret: Engångsanskaffning av materiel anvisa ett förslagsanslag av 5 005 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald m. fl.* (I: 256) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sjölin* och *Nelander* (II: 351), i vilka hemställts att riksdagen för budgetåret 1957/58 måtte under elfte huvudtiteln till Engångsanskaffning av materiel anvisa ett reservationsanslag av två miljoner kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 202 och II: 221, i vad de berörde förevarande anslag, ävensom med bifall till motionerna I: 256 och II: 351 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Gustaf Karlsson*, *Ivar Johansson*, *Erik Svedberg*, *Holmqvist*, *Lodenus*, *Åkerström*, *Svensson* i Alingsås, *Gustafsson* i Stockholm, *Andreasson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Svensson* i Kungälv, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 256 och II: 351 samt I: 202 och II: 221, sistnämnda bägge motioner i vad de berörde förevarande

Engångsanskaffning av materiel

anslag, till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 5 150 000 kronor;

b) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 256 och II: 351 samt I: 202 och II: 221, sistnämnda bägge motioner i vad de berörde förevarande anslag, till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 4 505 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HECKSCHER** (h):

Herr talman! Punkt 47 gäller engångsanskaffning av viss materiel för civilförsvaret, och här har statsutskottet stannat i tre olika meningar. Utskottets flertal — eller rättare sagt den hälft av utskottets ledamöter, som med lottens tillhjälp blivit majoritet — har gått på en mycket kraftig reduktion av det av Kungl. Maj:t förordade anslaget, högerreservanterna har gått på en något mindre kraftig reduktion, och en annan grupp reservanter har i huvudsak godtagit Kungl. Maj:ts förslag.

Låt mig i detta sammanhang först och främst, herr talman, få understryka, att det inom utskottet inte råder några som helst delade meningar om betydelsen av den verksamhet, som civilförsvaret bedriver. Inte minst under de moderna krigsförhållandena är civilförsvaret sannolikt ur många synpunkter en väl så viktig försvarsgren som någon annan. Ser man saken ur den vanlige medborgarens synpunkt är det kanske alldeles särskilt angeläget att just civilförsvaret blir väl utbyggt.

Å andra sidan förhåller det sig så, att civilförsvarets problem för närvarande ligger i stöpsleven. Hur det svenska civilförsvaret kommer att se ut under de närmaste åren börjar vi först nu att i någon mån kunna skönja. Riksdagens

beslut i höstas i anslutning till civilförsvarsutredningens första betänkande innebar en radikal omläggning av själva grunderna för civilförsvaret. Under sådana förhållanden är det uppenbart att många problem kvarstår att lösa, innan man kan ta definitivt ståndpunkt till civilförsvarets utformning.

Dessutom förhåller det sig så — vilket statsrådet och chefen för inrikesdepartementet icke försummar att vid så många tillfällen som möjligt framhålla — att civilförsvarsutredningen ännu inte har avslutat sitt arbete, att man har att förvänta ytterligare viktiga förslag från densamma, och så länge dessa inte lagts fram kan man inte heller säga något bestämt om civilförsvarets utformning på alla punkter. Nu förefaller det som om utredningen skulle komma att bli klar i varje fall under detta kalenderår, och om så blir fallet lär väl riksdagen nästa år ha möjlighet att ta ställning mera definitivt till alla de viktiga problem som här föreligger.

Vad nu detta speciella anslag beträffar avser det engångsanskaffning av vissa typer av materiel. Det är inte något nytt anslag, det har upptagits en följd av år, och där finns alltså mycket betydande reservationer. Enligt uppgifterna i propositionen uppgick reservationerna vid budgetårsskiftet till inte mindre än något över 16½ miljoner kronor. Därutöver fanns vissa andra belopp som inte var disponerade, varför icke bundna anslag för denna materiel uppgick till ett belopp av över 18½ miljoner kronor. Enligt vad som upplysts i utskottet var ännu vid kalenderårsskiftet, alltså vid slutet av år 1956, 15½ miljoner kronor obundna.

Under sådana förhållanden förefaller det överraskande att man nu anser det nödvändigt med en så betydande anslagsförstärkning som den som här föreslagits. Hur stor begränsningen skall vara, därom har man inom utskottet haft i viss mån delade meningar. Jag medger gärna att de upplysningar som

Engångsanskaffning av materiel

lämnats i propositionen inte ger någon nämnvärt fast grund för ett ståndpunktstagande i det hänseendet. I högerreservationen har man gått på den linjen, att man skulle först och främst underlåta att anvisa medel för vissa inköp av vagnar — det säges ju uttryckligen ifrån i propositionen, att därvidlag befinner man sig på experimentstadiet — och att man vidare, med hänsyn till föreliggande reservationsmedel, skulle minska anslaget med ytterligare 500 000 kronor.

Jag tycker att detta är en mycket blygsam reduktion. På grundval av de upplysningar som nu föreligger kan man verkligen med skäl ifrågasätta, om man inte bör gå ännu längre. Jag är emellertid beredd att i första hand stanna vid det förslag som finns i den av herrar Ragnar Bergh, Skoglund i Doverstorp och Gerhard Nilsson avgivna reservationen. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation, som innebär en reduktion av anslaget med sammanlagt 1 miljon kronor.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt att man, då det är fråga om att bevilja anslag av statsmedel till en verksamhet, bör ta hänsyn till vad som eventuellt finns odisponerat av tidigare års anslag. Jag vill också erkänna att det vid en ytlig granskning av civilförsvarets materielanslag kan förefalla en smula egendomligt, att pengarna inte kommit till användning. Därav kan man naturligtvis dra den förhastade slutsatsen att det kanske kan vara befogat med en nedskärning av anslaget. Den 1 juli 1956 uppgick nämligen reservationsmedlen till — såsom herr Heckscher nyss nämnde — inte mindre än drygt 18½ miljoner kronor.

Anledningen till att så förhållandevis

stora reservationsanslag tidigare har funnits har emellertid säkerligen sin förklaring. Den snabba tekniska utvecklingen på anfallsvapnens område har givetvis ställt ökade anspråk på försvarsmedlen och skyddsmedlen. Här har man haft att brottas med svårigheten att få fram ett tekniskt underlag, alltså provningar, uträkningar och sådant som måste finnas, innan man kan göra beställningarna. Inom civilförsvarsstyrelsen har man inte haft tillräckligt med arbetskraft för att snabbt få fram detta material och av den anledningen har anskaffningen måst dröja längre än vad som varit önskvärt. Nu har emellertid, enligt vad jag har hört, denna eftersläpning i stor utsträckning återhämtats, man har kommit ifatt med arbetskraften och därför kan under detta år de obundna medlen disponeras i huvudsaklig omfattning.

Det förefaller mig egendomligt att utskottet inte har gjort sig närmare underrättat om vad som hittills förbrukats av dessa medel fram till den tidpunkt i slutet av februari, då utskottet fattade sitt beslut. Det sägs i utlåtandet att reservationernas storlek inte nämnvärt förändrats fram till den 1 december 1957. I verkligheten förhåller det sig så, att vid denna tidpunkt hade man förbrukat något över 3 miljoner, och under tiden fram till den sista februari i år hade ytterligare 5 miljoner kronor disponerats. Läger man därtill att det inom civilförsvarsstyrelsen beräknas ett under tiden mars—juni ytterligare 5 miljoner kronor kommer att tas i anspråk, får man en helt annan utgångspunkt för att bedöma vad som kan vara skäligt i fråga om anslag för det kommande budgetåret. Av de ungefär 18,5 miljonerna kronor skulle alltså ungefär 5,5 miljoner återstå den 30 juni i år, och om man jämför denna siffra med motsvarande siffra för den 30 juni 1956, finner man att ungefär $\frac{2}{3}$ av medlen har tagits i anspråk. Om nu utskottsmajoritetens förslag om en nedprutning

Engångsanskaffning av materiel

av det i propositionen begärda anslaget från 5,5 till 2 miljoner kronor skulle bli riksdagens beslut, skulle alltså civilförsvarsstyrelsen få till sitt förfogande något över 7,5 miljoner kronor under kommande budgetår, alltså ett belopp som motsvarar något mer än hälften av de med all säkerhet riktigt beräknade verkliga utgifterna på 13 miljoner kronor innevarande år.

Kan riksdagen verkligen ta på sitt ansvar att i den ovissa tid, vari vi nu lever, i så hög grad beskära anslaget till civilförsvaret? Riksdagen för ju inte gärna samma resonemang när det gäller det militära försvaret; och väl är det. Jag tycker att vi vid det här laget borde vara helt på det klara med att civilförsvaret är en precis lika nödvändig försvarsgren som det militära försvaret. En minskning av budgetanslaget för nästa budgetår skulle bland annat inverka på möjligheterna att inköpa radiainstrument, beträffande vilka man är hänvisad till import. En eventuell skärpning av det utrikespolitiska läget kan medföra inte bara försämrade utan också helt uteblivna möjligheter att inköpa sådana instrument. Tillgången på dem är emellertid av livsviktig betydelse med hänsyn till möjligheterna att rädda civilbefolkningen vid en radioaktiv beläggning. Även brandmaterielen lär, efter vad jag inhämtat från sakkunnigt håll, vara otillräcklig och i vissa fall olämplig och behäftad med oroande brister.

Alltid finns det utredningar att hänvisa till, då man vill beskära anslag, inte minst när det gäller civilförsvaret. När det emellertid är fråga om resurser för att skaffa hjälpmedel i syfte att skydda människorna tycker jag att det är alltför vådligt att utan närmare preciserade och godtagbara skäl göra en så — jag vågar säga det — omotiverad nedskärning av anslaget som utskottsmajoriteten här gjort, när man vill pruta ned anslaget med 3,5 miljoner kronor. Vi skall ändå komma ihåg att inrikes-

ministern har tidigare prutat 4,2 miljoner kronor på det totala anslagsäskandet för civilförsvaret.

Ingen av statsutskottets ledamöter har reserverat sig till förmån för propositionen, vilket jag helst skulle ha sett. I detta läge ber jag, herr talman, att med hänvisning till vad jag anfört få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Gustaf Karlsson m. fl. och vilken innebär en reducering av anslaget med 355 000 kronor.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle ha kunnat nöja mig med att instämma i det yrkande som framställdes av fröken Wetterström, eftersom mitt namn ju återfinnes under den reservation, till vilken hon här yrkade bifall. Jag vill emellertid säga några ord såsom en kommentar eller kanske ett svar på det påstående eller den fråga som den ärade talarinnan gjorde då hon uttryckte sin förvåning över att statsutskottet inte inhämtat några uppgifter om läget beträffande reservationsmedlen vid den tidpunkt, då vi på utskottets tredje avdelning hade att ta ställning till detta ärende. Vi hade nog införskaffat sådana uppgifter, även om de inte återgivits i utlåtandet. Jag skall inte heller här läsa in alla dessa siffror i protokollet, men jag vill anföra några av dem.

Den 1 juni 1957 alltså just som man fått till förfogande de medel som riksdagen beviljat, skulle reservationsmedlen utgöra 21,9 miljoner kronor, medan de den 1 januari 1957 uppgick till 15,5 miljoner kronor. Dessa uppgifter stämmer inte riktigt med de siffror som fröken Wetterström anfört, men den siffra, som jag först nämnde, är ju en uppskattad siffra och jag förutsätter att fröken Wetterströms uppgifter är färskare och därför kan vara riktigare.

Jag vill inte ytterligare kommentera dessa siffror, eftersom det kanske skulle väcka en viss uppmärksamhet. Vi är

Engångsanskaffning av materiel

ju också överens, eftersom den ärade talarinnan själv kommer till den slutsatsen att den prutning, som gjorts i reservation nr 13, närmast överensstämmer med vad hon i sin egenskap av sakkunnig i dessa frågor kan biträda. Men det kan ändå ha sitt intresse att erinra om att civilförvarsstyrelsen begärde ett anslag på 8 153 000 kronor. Kungl. Maj:t prutade ned detta belopp till 5,5 miljoner kronor eller med drygt 2,5 miljoner kronor. I civilförvarsstyrelsen fanns emellertid en ledamot — han heter Thapper och tillhör denna kammare — som tyckte att civilförvarsstyrelsen inte borde ha begärt mer än 5 153 000 kronor. Vi som står för reservationen med herr Gustaf Karlsson som första namn har nära anslutit oss till civilförvarsstyrelseledamoten herr Thappers uppfattning och bara avrundat summan uppåt med 2 000 kronor.

Jag har bl. a. i statsutskottet framhållit, att jag för egen del har lättare att lägga min röst till förmån för en åtgärd som är av utpräglat humanitär natur. Vi skall tänka på att vårt militära försvar och vårt civilförsvar huvudsakligen skall vara rustade att fungera i händelse av krig, och i den situationen är det väl ingen som kan bevisa motsatsen, när jag hävdar att civilförsvaret har den avgjort humanitära uppgiften att rädda människoliv. Man kan inte säga detsamma om det militära försvaret. Detta kanske förklarar en del av vad jag nyss anförde såsom min personliga ståndpunkt.

Herr Heckscher garanterade, att alla i statsutskottet var fullständigt eniga om civilförsvarets betydelsefulla uppgift. Jag tror, att herr Heckscher i första hand borde svara bara för sig själv. Jag vet mycket väl hur det är ställt med uppfattningen om civilförsvaret i vår svenska riksdag. Jag har talat med alltför många ledamöter av denna för att kunna instämma med herr Heckscher. När de hör ordet civilförsvar, tänker många ledamöter av denna kammare

på svabben, hinken och mer eller mindre misslyckade instruktörer och säger: »Civilförsvaret är det väl inte så mycket med.» Att detta förhållande avspeglar sig i utlåtandet kan herr Heckscher skriva upp.

Jag tillhör nu utredningen om det svenska civilförsvaret, och jag vill framhålla, att när denna yttrar sig över petita kan man av vad som sagts dra den slutsatsen, att utredningen som sådan inte hade något emot att civilförvarsstyrelsen hade fått alla de åtta miljoner kronorna. För egen del gav jag uttryck åt den uppfattning, som nu framlägges i reservationen nr 13.

Jag förstår herr Heckscher på det sättet, att han har mera principiella motiveringar rörande frågan om hur mycket reservationsmedelssummorna skall få växa, särskilt för vissa sorters anslag men även för anslag över huvud taget, och att han inte tycker om att vi tillåter dem att bli för stora. Vi hade på sin tid inom vårt militära försvar mycket stora reservationsbelopp. Det var under krigets slutskede, då vi var uppe i över 3 miljarder kronor. Men, herr Heckscher, när det gäller det militära området har man uppfunnit något som gör att varken herr Heckscher eller jag eller någon annan ledamot av kammaren kan vara riktigt på det klara med hur det hela ligger till. Personligen har jag den åsikten, att arrangemanget med beställningsbemyndigande leder till att kammarens ledamöter vet mindre om saken än med denna anordning, då man ändå får siffrorna på bordet och ibland kan hämta in dem färskt dagen innan debatten skall föras i kamrarna. Jag är trots allt bättre upplyst med nuvarande ordning. Man kan utan vidare ansluta sig till principen att reservationsmedelsbeloppen inte bör få växa hur som helst, men när man går att pruta, skall man nog ta det litet förståndigt. Jag undrar, om inte herr Heckscher har en smula kännedom om psykologiska verkningar och om det inte

Engångsanskaffning av materiel

vore lämpligt, att han nu går upp och förklarar: »Jag nöjer mig med den prutning, som föreslås i reservationen av herr Gustaf Karlsson m. fl.» Till denna, herr talman, ber jag också att få yrka bifall.

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Åkerström, att jag inte kan inse att det är något fel när möjlighet finns därtill att man presenterar färska siffror. Det jag beklagade var att utskottet ej haft tillgång till fullständigare uppgifter beträffande medelsförbrukningen än dem som legat till grund för dess ställningstagande.

Sedan var jag emellertid inte riktigt med i det sifferresonemang, som herr Åkerström förde. Det skall jag inte heller uppta kammarens tid med. Det fanns emellertid ca 18,5 miljoner kronor den 1 juli förra året i obundna medel, och av dem hade den sista december tagits i anspråk 15,5 miljoner kronor. Då var alltså 3 miljoner kronor oförbrukade. Om man nu ser, att det bara under två månaders tid i år har använts 5 miljoner kronor ytterligare, får man — det kan inte hjälpas — en annan bild än den som förmodligen utskottet och speciellt avdelningen har fått.

Herr Åkerström gick sedan in på det misstroende, som ibland från olika håll, även här i riksdagen, visas mot civilförsvaret och de ansvariga myndigheterna. Så är tyvärr förhållandet emellanåt. Jag kan inte underlåta att till sist säga, att det i så fall är vars och ens av oss skyldighet att försöka rätta till saken. Om, såsom herr Åkerström säger, diskussionen om civilförsvaret skulle begränsa sig till att man resonerar om svabben och dess användning, ja, då vittnar det sannernligen om en kolossal okunnighet om alla de frågor, som hör samman med ett modernt civilförsvaret i dagens samhälle.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! När jag begärt ordet vid denna punkt är det därför att det sedan jag föregående år uttalade kritik mot civilförsvaret inte har inträffat någonting som kan öka förtroendet för civilförsvarets ledning. Det hade varit lämpligt att i dagens situation spara och se i denna fråga för att vi med utgångspunkt från den utredning, som försiggår, verkligen skulle kunna åstadkomma de förändringar, inte minst i högsta ledningen, som är nödvändiga för att vi skall få förtroende för civilförsvaret igen.

Herr Åkerström talade om att ingen har något emot att lägga sin röst för en humanitär åtgärd med uppgift att rädda människoliv, men, herr Åkerström, man skall akta sig för att bara bygga på tro när det gäller militära saker, ty det kan bli en tragedi, ja en katastrof om någonting skulle inträffa och hela den stora apparat, som skall vara till skydd för land och folk, icke fungerar. Då hjälper det inte med tro. Tro i militära ting kan man ha i fredstider men inte i orostider, om civilförsvaret skulle behövas.

Därför har jag den uppfattningen, att det vore lämpligare att nu stanna vid ett symboliskt anslag, låt oss säga på en hundralapp eller ett par. Jag tror inte att någon katastrof inträffar för att vi gör det. Det sker praktiskt taget ingen förändring med undantag av att vi kanhända slipper en del utbildningskurser och bestämningar, som inte har någon som helst praktisk betydelse.

När man sitter i en brandstyrelse och får ta del av utbildningsprogrammen för de civilförsvarskurser, som brandpersonalen kallas till, frågar man sig om det inte vore vettigare att ge pengarna till brandkårerna. Det är väl inte herr Åkerström obekant, att vi för närvarande har en kvot på ungefär fem miljoner till brandstationer. Om herr Åkerström visste hur svårt det är att klara en effektiv brandkårs uppgifter

Engångsanskaffning av materiel

under nuvarande förhållanden och tillika bl. a. ha hand om materiel för civilförsvarets räkning, skulle han inse att om några behöver pengar i detta sammanhang är det kommunerna. Vi skulle göra en Gudi behaglig gärning, om vi i stället för att offra så många miljoner på civilförvarsstyrelsen, dess ledning, kanske särskilt dess högsta ledning, för att denna skall vidta åtgärder, som är mer eller mindre diskutabla, gav pengarna till kommunerna eller de lokala brandkårerna i tätorterna och på landsbygden.

Då jag är på det klara med att det är omöjligt att få gehör för ett symboliskt anslag på 100 kronor, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Vad prutmånen beträffar skulle jag vilja säga till herr Åkerström, att om vi verkligen är intresserade för en försvarsberedskap här i landet för civilbefolkningens vidkommande, kan vi använda dessa miljoner kronor för en upprustning av våra sjukhus, icke minst med tanke på värden av brännskador och andra skador, som det blir fråga om i krig. Jag hälsar med tillfredsställelse denna prutning men hade velat gå längre.

Jag skulle också till statsutskottets ärade ledamöter vilja säga att Ni står inför förslag från inrikesministern i fråga om läkartjänster, sjukvård o. s. v. Försök att överföra de här friställda miljonerna till att ge oss t. ex. flera läkartjänster, som vi verkligen behöver! Då skall jag lova att följa statsutskottets förslag. När nu statsutskottets majoritet har kommit till denna prutmån, är detta en förständig bedömning och jag hoppas att herr Åkerström, som på något underligt sätt har kommit på villovägar, skall försöka svälja förtretet över den förlust han såsom jag hoppas lider i dagens votering, och försöka tänka om och då tänka på just de grupper som här har talats om.

Det talas om misstro. Endast civil-

försvarets styrelse och ledning har möjlighet att undanröja misstron. Så länge som vi i det praktiska arbetet ser att misstron är berättigad, så länge bibehålles också misstron.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Fröken ELMÉN (fp):

Herr talman! Jag håller med herr Heckscher om att vi alla är överens om att vi vill ha ett effektivt civilförvar. Att det inte är bra som det är, det tror jag de flesta av oss inser. Det är väl därför vi har en pågående utredning, som vi väntar ett förslag från under detta år. Vi vet inte någonting om civilförsvarets gestaltning i framtiden och vi vet inte vad som kommer att krävas i det ena eller andra fallet.

Under de sista åren har reservationsanslag samlats här, och de har ökat från 15 miljoner till 16 miljoner kronor. När utskottet begärde att från departementet få klarhet i hur det låg till med reservationerna — man begärde att få färskva uppgifter — fick man den redovisningen, att reservationerna den 31/12 1956 inte hade minskat nämnvärt. De hade minskat med ungefär 1 miljon.

Från utskottet förutsätter man att man ålägger sig restriktioner när det gäller engångsanskaffning av material eftersom en utredning arbetar och man inte är klar över utformningen av civilförsvaret. Fröken Wetterström sade, att reservationsmedlen uppstått genom att man måste göra vissa experiment. Den tekniska utvecklingen går så kolossalt snabbt framåt, och man kommer efterhand på helt nya saker som skall anskaffas. Ja, den tekniska utvecklingen fortsätter med stor snabbhet. Jag tycker därför att man just nu skall vara mycket återhållsam när det gäller engångsanskaffningen av material och när även en utredning pågår. Detta är också utskottets uppfattning. Med hän-

Engångsanskaffning av materiel

syn till de ökade reservationsmedlen anser man det vara principiellt olämpligt att på detta sätt undan för undan konservera reservationer av denna storleksordning. Utskottet har gått in för ett minskat anslag. Det har skurit ner Kungl. Maj:ts förslag till 2 miljoner kronor.

Jag håller med herr Lundberg som säger, att i det nuvarande läget då vi har så stora reservationer och då en utredning arbetar borde man kanske ha gått in för ett rent formellt anslag. Så brukar man göra under sådana förhållanden. Skulle läget bli allvarligare, har man en beredskapsstat på 50 miljoner kronor, och skulle det utrikespolitiska läget förändras, så har Kungl. Maj:t all rätt att komma tillbaka och begära ökade anslag.

I utskottet gäller det avvägningsproblem. Man kan säga — och det framhölls också i utskottet — att det gäller att rädda liv. Vi har i många fall att ta ställning till anslag, där det gäller att rädda människor. Jag tänker på olika människovårdande frågor, där vi inte kan ge de anslag som krävs, eftersom vi inte har några medel. I denna situation tycker jag inte att det är rätt att vi ytterligare ökar på reservationsmedlen.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HECKSCHER (h):

Herr talman! Jag får med glädje konstatera, att statsrådet och chefen för inrikesdepartementet kunnat komma loss från första kammaren och infinna sig här. Jag beklagar att statsrådet inte var närvarande när herr Lundberg talade. Jag tror att det hade varit mycket värdefullt, om statsrådet hört det anförandet.

Jag måste säga att det var med stor häpnad jag hörde herr Lundberg tala i detta sammanhang. Jag hade inte trott att han skulle ge sig in på något så

enkelt som att angripa ett ämbetsverk som inte kan försvara sig i kammaren. Civilförsvarets högsta ledning är ju — från riksdagens synpunkt — icke civilförsvarsstyrelsen utan Kungl. Maj:t. Det är föredragande statsrådet som är ansvarig för vad som sker. Om herr Lundberg saknar förtroende för civilförsvarets högsta ledning så får han framlägga sina klagomål mot statsrådet och chefen för inrikesdepartementet.

Får jag sedan gå över till ett par andra frågor, som jag berört tidigare. Herr Akerström gjorde jämförelse med reservationerna för militära ändamål. Dessa reservationer, herr Akerström, kritiserades under kriget från ganska många håll — även från högerhåll. Jag erinrar mig att sedermera statsrådet Andrén på sin tid mycket skarpt kritiserade reservationerna på fjärde huvudtiteln i statsutskottet. Man vill veta vad pengarna kommer att användas till. Det är hela problemet. Om man sedan följer systemet med beställningsbemyndiganden eller reservationer kan vara av mindre betydelse. Huvudsaken är att man får en klar och ordentlig redovisning för vad som är förbrukat och vad som är bundet.

När det gäller de psykologiska verkningarna tvivlar jag på, herr talman, att de psykologiska verkningarna på det svenska folket skulle bli så särskilt stora, vare sig vårt beslut går i den ena eller andra riktningen. Men vi kanske kan hoppas på vissa psykologiska verkningar i kanslihuset, så att man där får klart för sig, att det är nödvändigt att motivera sina förslag till riksdagen litet mera utförligt än vad som här skett.

Nu har fröken Wetterström i herr statsrådets frånvaro talat för propositionen. Jag skall ta upp en del av vad hon sade. Fröken Wetterström sade sig vara förvånad över att utskottet inte gjort sig underrättat om dessa saker. Men det är väl ändå på det sättet, att det i första hand är Kungl. Maj:t som skall underrätta riksdagen om hur sa-

ker och ting förhåller sig. Ett utskott skall kunna räkna med att vad som står i propositionen, och vad som i övrigt från Kungl. Maj:ts sida kommer till utskottets kännedom, skall kunna utgöra tillräcklig grundval för beslut i ärendet. Jag tycker också att det är litet konstigt att säga, att man inte skall »utan närmare preciserade och godtagbara skäl» göra den här minskningen. Vårt bekymmer i utskottet har just varit, att man icke funnit preciserade och godtagbara skäl för att bevilja anslaget; saken har inte varit redovisad på ett sådant sätt att detta varit möjligt.

Nu lämnar fröken Wetterström en del nya siffror som inte varit uppe i diskussionen förrän i dag. De går ut på att man under januari och februari har bundit ytterligare 5 miljoner kronor och att man räknar med att under tiden mars—juni binda ytterligare 5 miljoner kronor. Det skulle betyda att det vid budgetårets slut skulle stå kvar obundna reservationer på ytterligare åtminstone 6,6 miljoner kronor. Det betyder att man enligt det förslag, som innefattas i herr Berghs reservation, under nästa budgetår kommer att disponera 11 miljoner kronor för engångsanskaffning av materiel. Om man går på utskottsmajoritetens förslag, kommer man för samma ändamål att disponera 8,5 miljoner kronor. Även om man utgår från att fröken Wetterströms siffror är riktiga — hon sade själv att de med all sannolikhet är riktiga — förefaller det som om det föreligger en mycket otillräcklig redovisning för vad man avsett att göra med de medel som kommer att stå till förfogande, vare sig det nu blir 8,5 miljoner kronor enligt utskottsmajoritetens förslag eller 11 miljoner kronor enligt högerreservationen. Påståendet att den siffran skulle vara så oerhört låg och att det inte skulle räcka med ett belopp av den storleken finns det ingen motivering för här.

Jag har i utskottet i första hand gått på den linje, som är uttryckt i Ragnar

Engångsanskaffning av materiel

Berghs reservation, men när den blev utslagen i voteringen om kontraproposition anslöt jag mig till utskottsmajoritetens förslag. Jag skulle vilja följa samma linje här, men jag ber i första hand att få yrka bifall till den av herr Bergh m. fl. avgivna reservationen.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag påpekade detta om ämbetsverket, gjorde jag det i den känslan, att om man över huvud taget från riksdagens sida skall kunna få en ändring i vissa förhållanden, så måste vi peka på de punkter, där vi anser det vara nödvändigt att göra ändringar, för att vi skall åstadkomma ett resultat som överensstämmer med vad vi önskar. Jag är också medveten om att ett statsråd inte har möjligheter att följa ämbetsverkens praktiska tillämpning ute i bygderna. Men det är riksdagsmännens rätt och skyldighet att göra de uttalanden, som är erforderliga för att statsrådet skall ges möjlighet att ta initiativ till en rättelse.

Till herr Heckscher vill jag också säga, att därest det skulle göras något otillbörligt angrepp gentemot en ämbetsman eller ett ämbetsverk, så finns det här i kammaren en person som övervakar att sådant inte sker. Jag anser att en riksdagsman bör utnyttja den lilla möjlighet han har att göra påtalanden i frågor av vikt. Jag vill säga detta, även om jag löper risken att en statsvetare kommer och gör invändningar. Men statsvetenskapen är ju som allting annat en fråga om omdöme och tillämpning, och det är självklart, att man även i det här fallet skall göra ett påtalande med den takt som herr Heckscher förutsätter. Men man skall inte göra det så taktfullt att effekten uteblir.

Fröken WETTERSTRÖM (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Heckscher beträffande de siffror jag presenterade, att jag inte har någon som

Engångsanskaffning av materiel

helst anledning att tvivla på dem. Jag har fått dem utlämnade och specificerade av två tjänstemän i civilförsvarsstyrelsen, den ene i chefsställning. De grundar sig på direkta fakturor på de beställningar man gjort. Under sådana förhållanden tycker jag inte att man har någon anledning att tvivla på dem.

Godtar man alltså siffrorna och baserar man sina beräkningar på vad som antages vara disponibelt av anslaget den 30 juni i år och därtill lägger de 2 miljoner, som utskottsmajoriteten vill begränsa det nya anslaget till, kommer man fram till att, som jag tidigare sade, civilförsvarsstyrelsen kommer att ha ungefär 7,5 miljoner kronor till sitt förfogande under det kommande budgetåret. Den siffran skall alltså jämföras med de beräknade faktiska kostnaderna på cirka 13 miljoner kronor under detta år. Beloppet för nästa budgetår uppgår alltså endast till drygt hälften.

Utskottets talesman, fröken Elmén, utgick från vad jag tidigare anknöt till när jag sökte förklara varför det kunde dröja länge innan materielanskaffningar gjordes inom civilförsvarsstyrelsen. Jag vill då framhålla, att om man drar ut konsekvenserna av fröken Elméns resonemang, att den tekniska utvecklingen går mycket snabbt och att man därför bör vara återhållsam ifråga om inköp, skulle det innebära att ju snabbare den tekniska utvecklingen är, desto större anledning funnes det att inte göra något alls. Detta måste ju vara en oriktig slutsats.

Fröken Elmén sade också, att om det utrikespolitiska läget skulle skärpas, så har Kungl. Maj:t möjligheten att bevilja ytterligare anslag. Ja, det är gott och väl att ha den möjligheten att lita till, men det finns mycket som vi i en kritisk situation inte kan anskaffa, speciellt gäller detta de beställningar vi måste göra från utlandet.

Herr **HECKSCHER** (h) kort genmäle:
Herr talman! Jag vill bara säga till

herr Lundberg att jag är alldeles övertygad om att han med sin långvariga riksdagserfarenhet håller sig inom den ram, där han inte riskerar att råka ut för talmannens klubba. Jag tror därför att herr Lundberg ur statsvetenskaplig synpunkt varit helt tillfredsställande. Min uppfattning är däremot den, att han brister i takt och omdöme.

Herr **LUNDBERG** (s) kort genmäle:
Herr talman! Med anledning av herr Heckschers senaste yttrande vill jag säga, att om vi har ett civilförsvär, som någon ledamot av denna kammare anser ha enbart psykologisk kraft och inte reell kraft, och denne riksdagsman under sådana förhållanden skulle underlåta att göra ett påpekande härom, då skulle den riksdagsmannen så att säga brista i takt och omdöme mot svenska folket, och den bristen är allvarligare än om vi eventuellt skulle få lov att säga ett sanningens ord beträffande ett ämbetsverk.

Fröken **ELMÉN** (fp) kort genmäle:
Herr talman! Endast ett par ord till fröken Wetterström.

På grund av den pågående utredningen och även den snabba utvecklingen blir det kanske så, att vad vi lägger ut beställningar på i dag sedermera befinnes vara inaktuellt med hänsyn till det resultat utredningen kommer till. Det är av den anledningen jag menar att man måste ålägga sig mycket stor restriktivitet, och det är egendomligt att civilförsvarsstyrelsen har så stora reservationer ett föregående år och så på en eller ett par månader gör av med större delen av de tillgängliga medlen.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! Inledningsvis ber jag att få uttala min tillfredsställelse över den behandling, som elfte huvudtiteln i de delar som i dag är aktuella, har fått under utskottsarbetet. Jag undantar

Engångsanskaffning av materiel

då naturligtvis den punkt vi nu diskuterar, nämligen punkten 47 i utskottsutlåtandet. Där har ju utskottet företagit en väsentligt prutning. Kungl. Maj:t har begärt ungefär 5,5 miljoner kronor för inköp av materiel till civilförsvaret. Utskottsmajoriteten har — efter vad som upplysts med lottens hjälp — kommit att stanna för ett belopp av 2 miljoner kronor. Det är alltså en prutning från 5,5 till 2 miljoner kronor, som företagits efter den hårda prutning, som civilförsvaret har varit utsatt för under stafförslagets behandling i Kungl. Maj:ts kansli. Civilförsvarsstyrelsen hade hemställt om 42 miljoner kronor för det kommande budgetåret. Efter alla prutningar och jämkningar på olika punkter kom vi fram till ett belopp på 31 miljoner kronor. Det är 4 miljoner kronor mindre än i fjol och 10 miljoner kronor mindre än för tre år sedan. Om man går tillbaka till början av 1950 talet kan man säga att det är en våldsam minskning. Den uppgår till 20 miljoner kronor, vilket motsvarar 40 procent, och det utan att man tagit hänsyn till de kostnadsfördyringar som inträtt på grund av penningvärdets fall. Om dessa beaktats skulle jag tro att den reella nedskärningen utgör ungefär 50 procent.

Inom parentes vill jag säga att meningarna inom civilförsvarsstyrelsen gick något isär när styrelsen tog ställning till anslagsbehovet för stundande budgetår. Ledamoten herr Thapper hade ett lägre anslagskrav än styrelsen i övrigt. I departementet har vi prutat så att vi har kommit en aning under herr Thappers linje. När utskottsmajoriteten nu vill göra en mycket betydande nedskärning ovanpå den tidigare i departementet gjorda prutningen, anför man, såsom framgått bland annat av debatten här i dag, huvudsakligen två skäl. Det pågår en utredning, och under tiden skall man ta det ganska varligt med nyanskaffningarna. Det är riktigt att man bör ta hänsyn till

utredningarna, men det har vi också gjort, bl. a. genom att civilförsvarsstyrelsens krav på 42 miljoner kronor underställts den pågående utredningen. Denna tillstyrker de 42 miljonerna. Det förslag man ämnar komma med därifrån blir sådant, att man behöver hela beloppet. Trots det har vi gått ned till 31 miljoner.

När den pågående utredningen, sammansatt av representanter för de fyra demokratiska partierna, anser, att det belopp som civilförsvarsstyrelsen äskar, kommer att erfordras inom den ram utredningen avser att uppdra, tycker jag nog att argumentet med de pågående utredningarna inte får anses vara särskilt starkt.

Sedan har man på något håll fäst sig vid att det i fråga om en viss typ av materiel bedrivs en undersökning, som inte är slutförd, och det anses att riksdagen därför inte kan ta ställning till saken i dag. Det gäller motorfordonsberedskapen, närmare bestämt inköp av en viss Volkswagentyp för sjuktransportändamål. Här pågår det utredning, och det är ännu osäkert om vi kan köpa in denna typ. Men av den anledningen har vi prutat ned beloppet för motorfordonsberedskapen så, att det som begärs ej överstiger ramen för andra utgifter än för dessa Volkswagenbilar.

Ett argument som man har tryckt hårt på är förefintligheten av betydande reservationer. Dessa var mycket stora vid innevarande budgetårs ingång, det är inte tu tal om den saken: de utgjorde 28 miljoner, och lägger man till anslaget för innevarande budgetår är man uppe i 31,6 miljoner. Av detta belopp är emellertid drygt en tredjedel bundet. De obundna medlen utgjorde, inklusive årets anslag, 20,5 miljoner kronor. Sedan innevarande budgetårs början har emellertid reservationernas totalbelopp nedgått till 23,7 miljoner den 1 mars, och härav var 13,2 miljoner bundna genom beställningar, medan de

Engångsanskaffning av materiel

obundna, eller såsom utskottet uttrycker saken, de disponibla medlen, utgjorde 10,5 miljoner. Det är alltså en nedgång med 10 miljoner kronor under de sista åtta månaderna, låt vara att en del har bundits under senare tid. Även de obundna medlen kommer emellertid väsentligen att tas i anspråk inom en ganska snar framtid för det ändamål för vilket de är anslagna. Det gäller cirka 6 miljoner kronor, som har beräknats för sjukvårdsändamål. Inanspråkstagandet av det beloppet är till en del beroende av Kungl. Maj:ts ställningstagande till en av sakrevisionen väckt fråga om utredning, huruvida viss äldre materiel kan komma till användning i detta sammanhang. Frågan har delvis utretts och har föranlett besparingar på 375 000 kronor, men för återstoden av dessa 6 miljoner lär man ha att vänta beslut inom en nära framtid. Då återstår sålunda 4,5 miljoner obundna, och även de pengarna lär komma att bindas rätt snart.

Man kan naturligtvis säga att det vore bättre att lämna beställningsbemyndiganden än att hoppa reservationer på detta sätt. Nu går det ju till så, att civilförsvaret gör beställningar inom ramen för den summa som är anslagen; längre får den inte gå. Man måste ju se till att man har pengar, så att man kan betala gjorda beställningar den dag betalningen skall ske och riksdagen inte ställs inför fullbordat faktum.

Om man nu endast beviljar det lägre beloppet, så kan civilförsvaret inte göra upphandlingar i den ordning man tänkt sig; det blir mindre materiellinköp. Det är rätt viktiga förnödenheter det är fråga om här. Det är alarmerings- och signalmateriel t. ex. för 800 000 kronor till s. k. ledningscentraler, ofta insprängda i berg. Vidare har en större post, 1,5 miljoner, begärts till s. k. radiakinstrument, med vars hjälp man kan konstatera huruvida efter ett atom-bombanfall radioaktivt stoff finns i en omfattning som är människovädlig.

Även om detta anslag beviljas, ärade kammarledamöter, så täcks inte behovet av sådana instrument vare sig för civilförsvarets aktiva personal eller för de särskilt utsatta bland civilbefolkningen. Det skall också köpas in brandmateriel, och här har civilförsvarsstyrelsen uppskattat behovet under tio år till ett mycket högt belopp, 55 miljoner kronor, vilket skulle bli 5,5 miljoner per år. Vi har stannat vid 1,5 miljoner för att inte eftersläpningen skall bli alltför betydande. Lägre har vi inte kunnat komma.

Slutligen har man beräknat ett belopp på 870 000 kronor till inventarier och utrustning i vissa skyddsrumsanläggningar. Här gäller precis detsamma som jag sade nyss om ledningscentralerna. Har man kostat på skyddsrum genom sprängning i berg eller andra dyrbara åtgärder, så är det väl mycket oförnuftigt att inte förse dessa anläggningar med de reningsaggregat och allt vad som kan behövas för att man skall kunna utnyttja anläggningarna.

Det är klart, att man kan säga som någon av kammarens ledamöter sade nyss, att i ett skärpt utrikespolitiskt läge går det att komma tillbaka till riksdagen, och då är riksdagen säkerligen mycket mer villig. Ja, men vem vet om vi då har tid på oss att köpa in detta? För man det resonemanget konsekvent, skulle man börja bygga upp först den dag det börjar se hotfullt ut, och det tror jag ändå inte någon är beredd till. Vi vet inte hur lång respitid vi kan få vid ett sådant tillfälle, och därför bygger vi successivt upp ett civilförsvaret, som utgör en nödvändig del av vårt totalförsvaret.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja säga, att hänvisningen till pågående utredning väl ändå inte bör väga så tungt, eftersom just denna utredning, sammansatt av representanter för de fyra demokratiska partierna, har ansett att i det förslag man kommer med blir den nu ifrågakvarande materielen behövlig.

Vad sedan angår de stora reservationerna så är det mesta i dag bundet, och mera kommer att bindas undan för undan. Skulle riksdagen besluta det av utskottet förordade låga beloppet, två miljoner kronor, så innebär det att civilförsvarets möjligheter att inköpa livsviktig materiel blir avsevärt begränsade.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen, som nu återtagit ledningen av förhandlingarna, gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Gustaf Karlsson m. fl. vid punkten fogade reservationen; samt 3:o) bifall till den reservation herr Ragnar Bergh m. fl. avgivit vid denna punkt; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den med 2:o) betecknade hava flertalets mening för sig. I fråga om kontrapositionen begärde herr Heckscher dock votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 47:o) i statsutskottets utlåtande nr 40 antager det förslag, som innefattas i den av herr Gustaf Karlsson m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

Engångsanskaffning av materiel

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Heckscher begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 99 ja och 91 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 47:o) i utskottets utlåtande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen av herr Gustaf Karlsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 84 ja och 104 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den av herr Gustaf Karlsson m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 48—75

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ändring i förordningen om automobilskatt

§ 11

Föredros vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under tullverkets förvaltning stående fastigheter i Haparanda stad,

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1957/58,

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m., och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag avseende justitiedepartementets verksamhetsområde; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande tulltaxa.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 12

Ändring i förordningen om automobilskatt

Föredros bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckta motioner om ändring i förordningen om automobilskatt.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 137 av herr *Mannerskantz m. fl.* och II: 170 av herr *Lothigius m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen måtte antaga ett i motionerna framlagt förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om

automobilskatt, innebärande att fordonsskatten å lastbilar, bussar och släpvagnar skulle sänkas till de skattesatser, som gällde före den av 1954 års riksdag beslutade höjningen av fordonsskatten,

2) de likalydande motionerna I: 210 av herrar *Lindblom* och *Lundström* samt II: 255 av herrar *Sjölin* och *Nelander*, vari hemställdes, »att riksdagen måtte besluta sänka fordonsskatten för lastbil, släpvagn och omnibus till de skattesatser, som gällde före den av 1954 års riksdag beslutade höjningen, att träda i kraft den 1 januari 1958 samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext».

Utskottet hemställde

1) att de likalydande motionerna I: 137 av herr *Mannerskantz m. fl.* och II: 170 av herr *Lothigius m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 210 av herrar *Lindblom* och *Lundström* samt II: 255 av herrar *Sjölin* och *Nelander* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg*, *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg*, *Nilsson* i Svalöv, *Gustafson* i Göteborg och *Persson* i Svensköp, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till ovannämnda motioner, antaga ett i reservationen intaget förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, att träda i kraft den 1 januari 1958.

Utskottets hemställan föredros; och yttrade därvid:

Herr **KOLLBERG** (fp):

Herr talman! Då det av talarlistan framgår, att en av motionärerna kommer att belysa denna fråga, skall jag fatta mig kort, men jag vill inte underlåta att här understryka det välgrun-

Ändring i förordningen om automobilskatt

dade i utskottsreservanternas inställning.

Det bör vara riktigt, att man för bussarna, lastbilarna och släpvnagnarna, alltså för den direkta nyttotrafiken, låter fordonsskatten återgå till vad den var före 1954. Utskottet gör i sitt betänkande den riktiga anmärkningen, att 1954 års beslut i automobilskattefrågan närmast tog sikte på att täcka utgifterna för vägväsendet under budgetåret 1954/55 men därjämte även åsyftade att möjliggöra en fortlöpande upprustning av vägarna. Därvid avsåg man i huvudsak att erhålla täckning för de anslag till vägväsendet under femårsperioden 1955—1959 — i den del de avräknas mot automobilskattemedel — som enligt gjorda beräkningar kunde betraktas som minimianslag för att skapa bättre betingelser för ekonomiskt gynnsamma landsvägstransporter.

Nu är ju förhållandet det, att det har saknats vissa förutsättningar för att i verkligheten genomföra den åsyftade upprustningen av vägarna. Tills vidare har man ju endast delvis kunnat följa de riktlinjer, som skymtade vid beslutet 1954. De influtna skattemedlen har sålunda inte helt kommit till den avsedda användningen att skapa bättre betingelser för ekonomiskt gynnsamma landsvägstransporter. I stället fortgår ju en tillväxt av fonden, som numer växt till niosiffriga tal, men det var ju en fortlöpande upprustning av vägarna under femårsperioden 1955—1959, som man ville åstadkomma, icke en fondering för mer eller mindre avlägsna framtida behov. Erfarenheten visar alltså, att här saknas en betydande del av vad som förutsattes i motiveringen till 1954 års beslut om skatteskärpning, och man måste då fråga sig, om det kan vara riktigt och rimligt, att den höjda fordonsskatten fortfarande består för den direkta nyttotrafiken.

I utskottsbetänkandet sägs vidare, att skattebeslutet sålunda innebär en provisorisk reglering, avsedd att framdeles

avlösas av en beskattning, grundad på resultatet av erforderliga ytterligare utredningar. Detta utredningsarbete, som ju bland annat baseras på en översiktlig vägplanering på längre sikt, bedrivs ju inom ramen för 1953 års trafikutredning. I detta uttalande av utskottet ligger emellertid ingenting, som talar mot att nyttotrafikens utgifter i möjligaste mån bör hållas nere, så länge den pågående utredningen inte lagt fram resultatet av sitt arbete. Utredningen bör ju visa, att det finns allsidiga förutsättningar för en vägupprustning i större skala och att ett skärpt skattetryck är nödvändigt härför.

Rent principiellt kan ju hänsyn till pågående utredning inte vara ett skäl mot att medge den lindring som påyrkas i de föreliggande motionerna. 1953 års trafikutredning arbetade 1954, då detta beslut om skärpning fattades, lika väl som den arbetar i dag, och kunde riksdagen genomföra en provisorisk skärpning då, trots att utredningen arbetade, är ju konsekvensen att man kan genomföra en provisorisk lindring i dag, när starka sakskaletalar för en sådan.

I synnerhet bussarna har under de senaste åren fått sitt trafikunderlag starkt reducerat till följd av ansvällningen av antalet personbilar. Busstrafiken inom stora områden på landsbygden är helt enkelt hotad. Att under sådana förhållanden behålla den nuvarande hårda fordonsskattningen för bussar är inte befogat.

För hela nyttotrafikens vidkommande har stigande drivmedelspriser och ökade allmänna omkostnader skapat ett ekonomiskt läge, som betydligt skiljer sig från förhållandena 1954. Den fortlöpande kostnadsstegringen gör också, att man inte kan sätta likhetstecken mellan situationen i dag och den från 1955 och 1956, då riksdagen behandlade motioner liknande de nu föreliggande.

Man får inte glömma att nyttotrafiken

Ändring i förordningen om automobilskatt

är en angelägenhet inte bara för de närmast berörda företagen utan också för hela samhället. Man må uttrycka hur varma förhoppningar som helst om att inte fordonsskatten skall slå igenom i trafikföretagens taxor, men till sist finns ju inte någon annan utväg än den, om nyttotrafiken skall hållas i gång.

Den utgiftspost som fordonsskatten utgör bör inte bagatelliseras. Även om beloppet utslaget exempelvis per buss kan förefalla vara av mindre betydelse, så måste i dagens läge varje onödig utgiftspost motarbetas.

Herr talman! Jag ber att med hänvisning till vad jag nu sagt få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen av herr Hagberg m. fl.

Häruti instämde herr Nilsson i Svalöv (h).

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Herr talman! Jag skall be att i allt väsentligt få instämma i vad den ärade ledamoten av denna kammare herr Kollberg anført. De motioner, som ligger till grund för bevillningsutskottets förevarande betänkande, är en höger- och en folkpartimotion, och de överensstämmer i stort sett med varandra.

Frågan om ändring i förordningen om automobilskatt har ju varit uppe i riksdagen varje år, sedan den nya skattepålagen på den tunga trafiken kom till 1954. Att vi nu tagit upp frågan igen, beror på det läge som den tyngre trafiken befinner sig i. Som skäl för skattehöjningen 1954 anfördes, att pengarna var nödvändiga för upprustning av vägarna, och då måste framför allt den tunga trafiken betala sin andel, eftersom den sliter vägarna speciellt hårt. När beslutet fattades 1954, reserverade sig oppositionspartierna, och från bondeförbundshåll sades det ifrån, att förutsättningen för att man där skulle vara med på den högre beskattningen — vilken utan tvekan mycket

starkt drabbar landsbygden och dess persontrafik — var att pengarna helt gick till upprustning av vägarna. En del socialdemokratiska talesmän var också inne på den tanken. Men vad är det som hänt sedan dess? Jo, en tredjedel av bilismens pengar har undantagits och tillförts den allmänna budgeten. Den delen kommer sålunda inte välgarna till godo. Det löfte, som gavs 1954, gäller sålunda inte längre, och grunden för skatteuttaget existerar därför inte heller. Det borde emellertid vara ett renlighetskrav att regeringen som en ursäkt till våra lastbils- och omnibussägare åtminstone skapar den lilla lättnad, som man föreslagit i här ifrågasvarande motioner.

Nu vet jag vad man kommer att andraga från majoritetens sida. Man kommer att hänvisa till 1953 års utredningskommitté, som inte var färdig 1954 och som föregicks av den enmanskommitté, som vi alla känner till. Även om man inte direkt kan säga, att medan gräset gror dör kon, kan man i alla fall med fog påstå, att medan utredningen arbetar får den tyngre trafiken allt svårare här i landet.

Låt mig här med några ord beröra det läge, som den tyngre trafiken i dag befinner sig i, speciellt busstrafiken. Den skattehöjning som företogs 1954 resulterade i att just de tyngre fordonen kom i ett speciellt ogynnsamt läge. Fordonsskatten höjdes då med i genomsnitt 17 procent för lastbilar och bussar, och i vissa fall fick man vidkännas ända upp till 40 procents höjning. Därtill höjde man skatten på brännolja ganska väsentligt. När utskottet 1954 sade att de nya skattesatserna inte kunde befaras i någon mera väsentlig grad påverka driftkostnaderna inom gods- och persontrafiken, så måste detta på längre sikt vara fullständigt felaktigt. I varje fall har det starkt påverkat räntabiliteten hos de berörda, i allmänhet små, företagen. Detta har gång på gång påpekats av vederbörande fackorgani-

Ändring i förordningen om automobilskatt

sationer på bilismens område. Den som i likhet med mig nästan dagligen sammanträffar med dessa mindre åkeriägare, har icke kunnat undgå att se hur företagen ställes inför allt större svårigheter. Rëntabiliteten har sjunkit skulderna har stigit och investeringsvärigheter har uppstått genom bankernas restriktivitet. Kontantinsatsen vid inköp av nya bilar har också ökat. Allt detta betyder att man måste köra längre med de gamla bilarna, och detta i sin tur ökar omkostnaderna och fördyrar driften. Läger vi därtill att vägarna försämras och att större fordringar ur rationaliseringssynpunkt ställes på åkeriägarna, i synnerhet på landsbygden, där sådana förnödenheter som t. ex. timmer och lantbruksprodukter måste hämtas så nära avverkningsstället och produktionsplatsen som möjligt, så förstår man dessa företagens belägenhet.

I den allmänna debatten om flykten från landsbygden framhålles med rätta den stora betydelsen av goda kommunikationer och den betydelse de har för att motverka avflyttningen från glesbygden. Den indragning som nu sker av busslinjerna på landsbygden, och som beror på höga omkostnader och konkurrens från privatbilismen, försämrar den goda kommunikationsstandard, som är en förutsättning för en levande landsbygd.

Det är givet att en skattesänkning av det slag vi här talar om inte löser svårigheterna helt, men enligt vår mening är den bara en etapp på vägen, och den ger i varje fall en uppmuntran till alla dem som driver trafikrörelse.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till den avgivna reservationen.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Motiveringen för de motioner som här väckts har varit, att man velat lätta nyttotrafikens bördor.

Det skall ske genom att man återför automobilskatterna till 1954 års nivå. Man syftar därvid i första hand på bussarna. Jag skulle därför vilja börja med att säga några ord om dem.

Jag är av samma mening som den siste ärade talaren, nämligen att busstrafiken befinner sig i en svår situation. Bussföretagen är emellertid enligt min mening knappast hjälpta med det förslag, som här framlägges och som endast innebär en obetydlig lättnad. Jag råkar ha en viss erfarenhet av busstrafik i egenskap av ordförande i ett ganska betydande bussbolag och har där inhämtat, att frekvensen på bussrörelsen har varit i stadigt sjunkande sedan 1952 och torde komma att sjunka ytterligare. Jag kan nämna, att om man på skattevägen verkligen skulle hjälpa dessa bussföretag, skulle det förmodligen bli nödvändigt att befria en hel del bussföretag från all beskattning, såväl på motorfordon som på brännolja. Men var och en inser att det på grund av det skattesystem vi har för motorfordonen i allmänhet är omöjligt att på den vägen hjälpa busstrafiken; det skulle säkerligen komma att medföra protester från den andra delen av motorfordonsägare.

Jag är för min del på det klara med att det är en angelägenhet av första ordningen, att man grundligt undersöker förutsättningarna för busstrafiken, framför allt på landsbygden, och jag välkomnar en utredning på den punkten. Jag tror nämligen inte att det går att tillämpa de metoder som föreslås i motionerna, vilka är tillyxade fullkomligt på måfå. Det finns bussföretag, som bär sig mycket bra, och det finns bussföretag, som inte berörs av den ökade personbilstrafiken. Det går därför inte att skära alla bussföretagen över en kam. Vill man verkligen göra något för busstrafiken på landsbygden, vilken jag tror har mycket stor betydelse ur kulturell synpunkt, får man angripa problemet från helt andra ut-

Ändring i förordningen om automobilskatt

gångspunkter än vad man föreslår i motionerna.

Sedan skall jag övergå till motionärernas verkliga motivering. Man påstår att kostnadsläget för motortrafiken, lastbilstrafiken etc. skulle väsentligt sjunka, om man vidtog dessa åtgärder. Bevillningsutskottet intog föregående år den ståndpunkten, att det ansåg det högst osannolikt att kostnadsläget skulle väsentligt rubbas genom ett bifall till motionerna. Om detta var riktigt, när beskattningen nyss hade genomförts, är det alldeles uppenbart, att det finns ännu mindre utsikter till att ett bifall i dag på något sätt skulle resultera i billigare taxor.

Det herr Lothigius anförde om att en stor del av bilskattemedlen går till den allmänna budgeten måste bero på ett misstag, därför att hittills har det ju varit så, att endast omsättningsskatten på bilar gått till den allmänna budgeten; de övriga pengarna har gått till vägväsendet.

Nu säger man, att bilskattefonden skulle ha nått sådan storlek, att det inte skulle finnas behov av att öka den. Ja, det är klart att beloppen synes väldiga. Det redovisas i budgeten ett överskott på bilskattefonden 1957 av 280 miljoner kronor, och därtill kommer självfallet en del reservationer med ett kanske lika stort belopp. Men märk väl att så snart arbetskraftssituationen medger det, föreligger det en plan för vägväsendets upprustning, som under en tioårsperiod skulle behöva en summa av icke mindre än 6 miljarder kronor. Det vi möjligen kan samla i ladorna intill dess vi får möjligheter att upprusta vägarna är sålunda obetydliga belopp jämfört med vad som verkligen krävs, om detta stora och säkerligen nödvändiga projekt skall kunna genomföras.

Därtill vill jag bara säga, att 1953 års trafikutredning är sysselsatt med att utreda de trafikpolitiska synpunkterna på denna fråga. Jag tror det är olämpligt att föregripa denna utredning, ty

därigenom kan man komma att begå misstag, som blir svåra att rätta till i framtiden. Utskottet har därför ansett, att intill dess klarhet har nåtts om hur det förhåller sig med de trafikpolitiska synpunkterna, och intill dess det blivit klart hur den allmänna upprustningen av vägarna skall ordnas, är det klokast att inte handla. Utskottet har därför, synes det mig, haft fullgoda skäl att avstyrka de ifrågavarande motionerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! Herr Sundström erkände att resandefrekvensen i busstrafiken på landsbygden befinner sig i stadig sjunkande. Givetvis finns det vissa företag, där frekvensen fortfarande uppehålls, men på de flesta håll går passagerarantalet tillbaka. Den saken hjälper vi dock inte upp med att sänka fordonsskatten, säger herr Sundström, ty den gör så litet till eller från. Ja, men det är ju fordonsskatten vi här diskuterar. Vi resonerar inte här om vad vi i övrigt kan göra för att hjälpa upp busstrafiken på landsbygden. Det är nödvändigt att hela denna fråga tagas upp till behandling av 1953 års trafikutredning, och att man där mycket snabbt kommer med förslag. Men just i dag, när vi ändå diskuterar en utgiftspost rörande bussarna, bör vi ta hänsyn till bussföretagens beträngda läge. Det är alldeles felaktigt, att en utgiftspost som denna inte har betydelse. Bussföretagen måste i dagens läge så kraftigt som möjligt pressa varje utgift de har, och då bör de få möjlighet att även pressa skatteposten.

Ökningen av fordonsskattningen kom till 1954 med den motiveringen, att vägarna skulle upprustas under en femårsperiod. Den upprustningen har inte ägt rum, och nu hänvisar man bara till pågående utredning. När utredning-

Ändring i förordningen om automobilskatt

ens förslag kommer får vi väl bedöma fordonsskattens framtida storlek med hänsyn till den möjlighet som då finnes att genomföra en upprustning av vägarna. Jag är säker på att med de besparingar, som kan ernås genom ett bättre vägbestånd, skall företagen också kunna lämna sitt bidrag. Men att nu som herr Sundström säger **samla i ladorna** för framtida behov är, med de stora fonder som finns, icke befogat. Som vi alla vet är det de bristande anslagen till vägbyggandet som är anledningen till att den upprustning av vägarna, som var förutsättningen för höjningen av fordonsskatten, inte kommit till stånd.

Herr LOTHIGIUS (h):

Herr talman! Herr Sundström gör gällande, att reservanternas förslag inte har så stor inverkan på lösningen av problemen för här ifrågavarande näring. Det är nog riktigt, men det är väl alldeles klart också, att en sänkning av omkostnaderna med en tusenlapp eller ett par har ganska stor betydelse, i synnerhet som man bland dessa lastbilsåkerier rör sig med marginaler. Förslaget är inte tillyxat på måfå — vore så fallet, skulle ju det förslag, som tillkom 1954, i lika hög grad vara tillyxat på måfå. 1954 års beslut siktade ju närmast till en täckning av utgifterna för vägväsendet under budgetåret 1954/55 men därjämte även till en täckning av vägväsendets omkostnader, som enligt upprättad investeringsplan avseende en femårsperiod beräknades till cirka 4,3 miljarder.

Från högern och folkpartiet hävdades vid detta tillfälle, att en höjning av fordonsskatten icke var nödvändig för att klara en sådan investering. Man måste också erkänna, att utvecklingen sedan dess blivit mera gynnsam än vad som beräknades tack vare det hastigt stegrade antalet motorfordon. De beräkningar, som väg- och vattenbygg-

nadsstyrelsen gjort för investeringar till stamvägnätet under tiden 1956—1965 med 6 miljarder, eller 600 miljoner kronor per år, utgör ändå bara hälften av den bilskatt, som vi kommer att få så småningom. Dessutom säger tyvärr den långtidsutredning, som avlämnade sitt betänkande 1956, att vägbyggnadsverksamheten, i avvägning mot andra angelägna investeringsobjekt, fram till 1960 endast kan beredas ett utrymme, som innebär en begränsad ökning i förhållande till nuläget.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Gentemot herr Kollberg vill jag genmäla, att bussföretagen inte kan skäras över en kam. Jag sade att det fanns busslinjer som bar sig och detta medgav herr Kollberg. Man kan sålunda inte generellt skjuta fram bussarna som motiv för att sänka skatten över hela linjen. Detta vore för bussföretagen en mycket oförmånlig situation, ty då får detta tjäna såsom motiv för en sänkning även för andra företag, för vilka en sänkning icke är nödvändig eller befogat.

Om man ständigt och jämt skall sammankoppla bussföretagen med motortrafiken i dess helhet kommer bussarna aldrig att kunna få den grundliga hjälp, som vi efter en utredning säkerligen måste överväga. Jag tror därför att det är olyckligt för bussföretagen att de på detta sätt blir sammankopplade med andra fordonskategorier.

Herr Lothigius medgav nu, att detta förslag inte löser några problem och det ber jag livligt att få instämna i, alldeles särskilt beträffande bussarna. Den metod som man här vill tillämpa är inte på något sätt tillfredsställande.

Till sist vill jag framhålla, att det där talet om att vägarna befinner sig i ett bedrövligt skick och inte underhålles är med förlov sagt en stor överdrift. Vi måste i sanningens namn medge, att det under de senaste åren har

Beskattningen av skogsinkomster i samband med vissa markupplåtelse

gjorts betydande förbättringar av det svenska vägväsendet, och jag tror att man med rätta kan påstå att det väl hävdar sig i jämförelse med andra länders.

Herr **LOTHIGIUS** (h):

Jag medgav ingenting. Lastbilsåkerierna kommer genom vårt förslag att få vissa förbättringar. Det är utan tvekan på det sättet, att skatten i synnerhet för sådana mindre åkerier, som endast har en eller två bilar, har mycket stor betydelse.

När det gäller vägarna, herr Sundström, vet vi att den ena länsstyrelsen efter den andra har som önskemål för sina respektive läns vidkommande en upprustning av vägarna, som i många fall är undermåliga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kollberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kollberg begärde dock rösträkning, vadan

votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 88 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner angående bestämmelser om investeringsfonder för elektriska distributionsföreningar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Beskattningen av skogsinkomster i samband med vissa markupplåtelse

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner om ändrade regler för beskattning av skogsinkomster i samband med vissa markupplåtelse.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! De motioner som i detta utskottsutlåtande är föremål för riksdagens behandling avser att tillrättalägga ett missförhållande vid avyttring av skog i samband med överlåtelse av dispositionsrätten till mark, alltså då det inte är fråga om försäljning av själva marken. Det gäller exempelvis vid framdragande av kraftledning. Har växande skog avyttrats i samband med försäljning av mark kan avdrag få göras för den mot det ingående virkesförrådet svarande delen av köpeskillingen. När skog försålts under innehavet utan avyttring av marken bestäms avdraget i förhållande till skogsvärdet vid inköpet. Vid försäljning av skogsmark behöves beskattning icke ske för annan värdestegring än den, som hänförs till nettotillväxten under inneha-

Beskattningen av skogsinkomster i samband med vissa markupplåtelse

vet. Det kan inte anses rättvist, att en jordägare t. ex. på grund av ett beslut om framdragande av kraftledning skall beskattas hårdare, därför att icke formell överlåtelse av marken förekommer, än den som i vanlig ordning säljer sin mark och därpå växande skog. Alla synes väl nu också vara ense om att det här föreligger en orättvisa.

I motionen nr 100 i denna kammare finns ett lagförslag, som avser att lösa detta problem. Därför skulle hinder nu inte möta mot att bifalla denna motion. Därmed skulle frågan vara löst. Inom finansdepartementet har det emellertid utarbetats en promemoria med förslag till ändrade bestämmelser på ifrågakvarande område. Denna promemoria har varit ute på remiss och är nu överlämnad till skattelagssakkunniga. Det har upplysts, att denna utredning fortskridit så långt, att förslag kan föreligga redan under innevarande år. Enligt praxis brukar ju utskotten inte biträda motioner i frågor som är föremål för utredning. Jag har för min del böjt mig för denna uppfattning och har icke krävt ett bifall till den föreliggande motionen utan inskränkt mig till en blank reservation. Jag tror att jag på det sättet bäst har bidragit till att denna fråga så snart som möjligt skall kunna lösas, och det är därför, herr talman, som jag för min del kan yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Tvärålund (bf):

Herr talman! Föreliggande fråga är av särskilt brådskande natur på grund av den snabba utbyggnad av vattenkraften i Norrland, som för närvarande pågår. Just till följd därav har också lagstiftningen på detta område kommit på efterkälken. Som lagbestämmelserna nu är avfattade kan rena slumpen avgöra om inkomstskatt skall utgå eller inte på skog, som avverkas på mark som så småningom skall bli överdämd. Det är orimligt, att den som tvångsvis av-

händes sin skog på grund av att den säljes i samband med att nyttjanderätt till marken upplåtes för all framtid, kommer i sämre beskattningssläge än den, som frivilligt säljer sin skog i samband med marken. Riksdagen behandlade denna sak redan år 1954 och uttalade då, att en utredning var nödvändig. En sådan kom också omgående i gång inom finansdepartementet och utmynnade ganska snart i ett förslag, vilket skulle undanröja de olägenheter, som de rådande beskattningsreglerna medför. Alla remissinstanser vitsordade även att nuvarande beskattningsregler är mycket otillfredsställande. De flesta tillstyrkte oreserverat det förslag, som utredningen hade kommit till, medan en del hade smärre justeringar att föreslå. Något positivt resultat av detta förslag kom dock icke till stånd. Någon proposition framlades icke för riksdagen. När man har läst alla remissinstansers yttranden tycker man, att det hade bort gå att bygga en proposition på förslaget, så positivt som det omgående har behandlats. Förklaringen till att det inte kom någon proposition var kanske att det just i detta sammanhang blev ett byte på finansministerposten. En uppvaktning för den nuvarande finansministern, som skedde den 21 oktober, understryker den uppfattning, som man kan få av hur behandlingen av detta ärende har fortlupit.

Utskottet har pekat på problem, som det anser outhärliga. Utredningsmannen, kammarrättsrådet Lindquist, har emellertid gjort ingående och noggranna undersökningar och även kommit fram till enligt mitt förmenande ganska goda förslag. Remissinstanserna har också berört hithörande frågor mycket ingående. De problem utskottet pekat på gäller om den skattskyldige själv eller med lejd arbetskraft skulle avverka skogen eller om han skulle sälja skogen på rot. Det är alldeles givet, att här måste bli en beskattning av skogens på-

Beskattningen av skogsinkomster i samband med vissa markupplåtelse

rot-värde även vid leveransförsäljning. Då det gäller jämförelse mellan köpeskillingarna, i detta fall för skog, som avverkas där marken är upplåten för all framtid, och för skog, där marken säljes i samband med skogen, har det redan länge funnits regler för uppskattning av rotstående skog, och dessa regler har hittills befunnits vara ganska tillförlitliga. Mot bakgrunden av vad som hänt i denna fråga tror jag inte att motionärerna velat underskatta det intrikata i frågans natur — på den punkten har nog inte utskottet rätt. Jag tror att motionärerna gjort allvarliga försök att sätta sig in i såväl frågans intrikata natur som andra omständigheter som kan ha inflytande i detta sammanhang.

Jag vill erinra om att ärendet två gånger tidigare varit föremål för utredning. Det har nämligen också skett en utredning, bakom vilken står Västerbottens södra skogsägarförening. Resultatet av denna utredning har sänts på remiss till ungefär samma instanser som erhållit del av det av kammarrättsrådet Lindquist utarbetade förslaget. Båge förslagen är också ganska lika, och remissutlåtandena är i båda fallen mycket positiva.

I min motion har jag tagit upp frågan om en femårig retroaktiv verkan för de nya beskattningsreglerna. Dessa skulle då komma att gälla för en femårig period i likhet med vad som är fallet vid efterbeskattningen. Jag vet mycket väl att det inte är smakligt med retroaktiva skatteregler, men jag tror att det kan vara motiverat att man i detta fall gör ett försök i den riktningen. De skattskyldiga som det här gäller har ju på grund av tvång kommit i detta orättvisa skatteläge. Det är orimligt att just dessa personer skall i skatteavseende behandlas hårdare än de som frivilligt försålt sina fastigheter.

Vidare har de skattskyldiga tidigare blivit oriktigt upplysta om hur deras skattefråga skulle behandlas. Det har

rätt ovisshet därom hos skattemyndigheterna, vilket tagit sig uttryck däri, att experterna ända upp till regeringsrätten haft olika uppfattningar om saken, tills för någon tid sedan regeringsrätten avkunnade dom i ett fall som är prejudicerande.

De skattelagssakkunniga har nu lovat komma med ett förslag redan under denna vår, och jag hälsar detta med stor tillfredsställelse eftersom frågan är mycket brådskande. Jag vill nämna att bara inom Arjeplogs socken väntar inte mindre än 400 sakägare på att frågan skall lösas och inom Storuman är det inte mindre än 1 500 hektar skogsmark och ett mycket stort antal sakägare som kommer att beröras därav. Det innebär att om frågans lösning ytterligare fördröjes, kommer det att ske ännu fler orättvisor än hittills, och kraftverksutbyggnader kommer att fördröjas, vilket väl inte kan vara något samhällsintresse.

I det läge vari frågan i dag är förutsätter jag att utredningen bedrivs så snabbt att riksdagen redan i år kan ges tillfälle att fatta beslut. Jag hoppas också att de synpunkter, som nu motionsvis anförts i ärendet, därvid skall beaktas.

Eftersom frågan alltså synes vara på väg att lösas i, såsom vi väl får hoppas, positiv riktning har jag inte, herr talman, något särskilt yrkande.

I detta yttrande instämde herrar *Jönsson* i Jämtlands Sikås (fp) och *Andersson* i Långviksmon (fp).

Herr **ÖSTLUND** (h):

Herr talman! Jag vill understryka vad som här sagts om att denna fråga är av utomordentligt stor betydelse särskilt för de delar av Norrland som måste avstå stora områden av skogsmark för kraftverksbyggen och dylikt. Det sker och har även tidigare skett mycket stora orättvisor i beskattningshänseende. Om en person säljer ett skogs-

Beskattningen av skogsinkomster i samband med vissa markkupplätelser

skifte, alltså både skogen och skogsmarken, behöver han bara betala skatt för den del av köpeskillingen som kommer på virkestillväxten under hans innehav. Men om han behåller skogsmarken och säljer skogen, får han dessutom betala skatt för värdestegringen på virke som han haft redan då han förvärvade skogen. På det sättet blir det en mycket hårdare beskattning.

Nu kan det inträffa att en skogsägare får betala skatt efter den ogynnsamma metoden, även om han faktiskt gör sig av med dispositionsrätten till skogsmarken. Jag tänker på sådana fall då man överlåter marken mot servitut, t. ex. för att en uppdamning skall ske i samband med ett kraftverksbygge eller för att en kraftledning skall dras fram eller en väg byggas. För skogsägaren blir i sådana fall de framtida förhållandena likadana som om han sålt skogen och skogsmarken. Men för kraftföretagets del kan det ju vara bekvämare att slippa undan lantmäteriförrättning och allt annat som följer med en avstyckning, eftersom det alltid blir fråga om flera skogsägare. Därför är det ganska vanligt att företagen bara skaffar sig dispositionsrätt och inte äganderätt till marken. Man kunde ju tycka att denna formella omständighet inte borde påverka beskattningen, men så sker faktiskt enligt nuvarande beskattningsregler.

Vi är några ledamöter av denna kammare och även av första kammaren som tagit upp frågan i en motion. Bevillningsutskottet har i förevarande betänkande behandlat denna motion och avstyrkt densamma, bland annat med hänvisning till att skattelagssakkunniga håller på att utreda frågan och att resultatet av deras utredning kan väntas föreligga redan i vår. Jag har för min del accepterat denna motivering och tänker därför inte ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Jag skulle också ha kunnat avstå

från att i detta ärende ta kammarens tid i anspråk, om inte bevillningsutskottet satt i fråga huruvida vi motionärer riktigt begripit hur »intrikat» saken är, såsom utskottet uttrycker sig. Man framhåller att beskattningsfrågan måste påverkas av om den skattskyldige avverkat skogen eller om den försålts på rot. Utskottet pekar särskilt på det fallet att den skattskyldige avverkat skogen med hjälp av lejd arbetskraft. I själva verket är det just då som man lättast får fram rotvärdet, något som tycks ha undgått utskottet. Men även om skogsägaren med egen arbetskraft avverkat skogen, lär det inte möta särskilt stora svårigheter att få fram rotnettot.

Utskottet kan ju erinras om att det här inte är fråga om någonting alldeles nytt i svensk skattelagstiftning. Till och med 1948 hade vi en kompletterande objektskatt på skogsfastigheter, den så kallade skogsaccisen. Där gällde det att få fram rotnettot oavsett om man sålt virket eller tillgodogjort sig virket för egen del och oavsett om man använt lejd arbetskraft eller själv skött om avverkningen. Det blir inte besvärligare med den lagstiftning vi motionärer föreslagit än det var beträffande skogsaccisen. Totalt sett blir besväret naturligtvis mycket mindre, eftersom det nu inte blir fråga om så många fall.

Jag har, herr talman, uppriktigt sagt svårt att förstå vad utskottet syftar till med sitt skrivsätt. Möjligen kan meningen ha varit att locka upp oss motionärer till debatt i kammaren och det har man ju också lyckats med.

Herrar *Agerberg* (h) och *Jacobson* i Vilhelmina (s) instämde häri.

Överläggningen var härmed slutad. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckta motioner om översyn av normerna för

Beräkningen av skatt för ackumulerad inkomst

värdering av naturaförmåner vid taxering för inkomstskatt.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16

Beräkningen av skatt för ackumulerad inkomst

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckta motioner om ändring av förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr NORDQVIST (h):

Herr talman! Eftersom jag är motionär i den fråga som behandlats i bevillningsutskottets betänkande nr 21 ber jag att få säga några ord.

Frågan gäller vissa ersättningar för rökskador från skifferverket i Kvarntorp. Dessa skador regleras av praktiska skäl endast vart tredje eller fjärde år och går till ganska betydande belopp.

Vi motionärer anser att det här rör sig om ett typiskt fall av ackumulerad inkomst för dem, som får dessa ersättningar, och att ersättningarna skattemässigt borde behandlas på samma sätt som sådana inkomster som omfattas av 1951 års förordning om ackumulerad inkomst. Både chefen för finansdepartementet, som yttrat sig i denna fråga i svar på en interpellation, och utskottet tycks också vara av den uppfattningen att det är en ackumulerad inkomst. Om förordningen om sådan inkomst skall vara tillämplig i detta fall anser sig inte utskottet ha någon anledning att ta ställning till. Detta kan man kanske förstå. Med hänsyn till konsekvenserna vill man inte heller tänka sig en ändring av begreppet ackumulerad inkomst i förordningen, vilket vi motionärer föreslagit.

Utskottet hänvisar till departements-

chefens uttalande att omfattande ändringar i förordningen om ackumulerad inkomst kan bli aktuella i samband med en framtida lagstiftning om resultatutjämnning. Utskottet förutsätter också att i samband med den nyligen tilltagna utredningen i detta ämne frågor av liithörande art blir föremål för övervägande.

Vad särskilt angår ersättningarna från Kvarntorp så erinrar utskottet vidare om att departementschefen i sitt interpellationssvar lämnade upplysning om att ersättningarna i framtiden inte torde komma att medföra några större problem i beskattningshänseende. Kvarntorpsbolaget strävar nämligen — enligt vad departementschefen upplyser om — i samråd med sakägarna efter att ersättningar skall utbetalas varje eller vartannat år.

Om saken löses på det sätt som departementschefen och utskottet anger, då har jag, herr talman, ingen anledning att i detta sammanhang ställa något yrkande.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Det är här fråga om på vilket sätt beskattningen av viss ersättning för rökskador skall ske. Av begripliga skäl har utskottet inte velat ta ställning till den saken. Utskottet har dock pekat på att finansministern i ett interpellationssvar sagt, att utbetalningen av dessa ersättningar för rökskadorna från Kvarntorp i framtiden kommer att ske under varje eller vartannat år. Därmed faller, såvitt jag förstår, just den fråga som motionären var inne på. Då kommer den eventuella beskattningen av dessa inkomster att ske på samma sätt som beskattningen av övriga inkomster.

Med dessa ord vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Beskattningen av priser vid lotteribetonade tävlingar

§ 17

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering till skatt i vissa fall åtnjuta avdrag för avslutningsavgift till elektriska distributionsföretag.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18

Beskattningen av priser vid lotteribetonade tävlingar

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner om utredning rörande beskattningen av priser vid vissa lotteribetonade tävlingar.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag kommer inte att ställa något yrkande i denna fråga, då jag finner detta helt meningslöst gentemot ett enhälligt bevillningsutskott. Som framgår av såväl motionen som utskottsutlåtandet råder stor oklarhet huruvida vinster av lotteribetonade tävlingar skall beskattas enligt lotteriförordningen såsom gåva eller såsom inkomst från tillfällig förvärvsverksamhet eller helt vara skattefria. I det enskilda fallet är det praktiskt taget omöjligt att med nuvarande skattelagstiftning bedöma hur skatten skall utgå eller om det alls skall utgå någon skatt. Det är därför vi genom denna motion velat få till stånd en utredning i syfte att få fram en lagstiftning med generella bestämmelser, så att man får dessa problem lösta. Det är väsentligt, både för den som anordnar en dylik tävling och för den som är vinnare, att från början veta vad denne har att erlagga i skatt eller om han behöver erlagga något alls. Låt oss säga att en person vinner en flygresa till Los Angeles och företar denna resa helt ovetande om

skattefrågan och att han efteråt kommer att få erlagga ett betydande belopp i skatt för den. Denna skatt har han kanske inte ekonomiska möjligheter att betala. Vi har velat aktualisera detta spörsmål för att man snabbt skall få fram generella regler som här bringar klarhet.

Utskottet är ju helt positivt till förslaget, men anser trots detta att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Man hänvisar till ett skattemål som ligger i högsta instans för prövning och till att skattelagssakkunniga kommer att ta upp ärendet.

Jag ville ändå ha understrukt frågans betydelse för att påskynda att den löses. Skall skattelagssakkunniga, såsom utskottet synes förutsätta, först komma med förslag, torde det nämligen med tanke på alla de andra stora och komplicerade frågor, som de sakkunniga har att behandla, dröja avsevärd tid innan frågan blir löst. Jag vill därför vädja till regeringen att komma med förslag i ärendet, så att klarhet snabbt vinnes.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Motionen har tagit upp en mycket besvärlig fråga. När det å ena sidan gäller ren lotterivinst, är saken ganska klar. Men hur skall man bete sig när det gäller till exempel en televisionstävlan? Där är det inte fråga om vinst i vanlig mening. När det gäller dylika tävlingar måste man fråga sig om vinsten är en ersättning för den prestation, som vinnaren utfört. Det ligger i sakens natur, att detta är en mycket svårbedömbare sak. Emellan de båda ytterligheterna ligger ett helt register av olika slags tävlingar. Det är mycket rimligt, att, som utskottet föreslår, i avvaktan på utgången av liknande mål, som nu ligger i högsta instans, inte göra någonting i frågan. Vidare har utskottet mycket riktigt pekat på att en del av de problem, som motionärerna

Upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

tagit upp, sannolikt även kommer att behandlas vid den systematiska genomgång av bestämmelserna i kommunal-skattelagstiftningen, som förutsättes ske av skattelagssakkunniga.

Herr talman! Med det anförda ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckt motion om vidgad rätt till avskrivning av kostnader för ekonomibyggnader å jordbruksfastighet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20

Upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner angående upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 374 av herr *Sundelin m. fl.* och II: 454 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta

1) att som ett led i avvecklingen av den nu utgående omsättningsskatten på motorfordon denna reduceras med 50 procent och att denna sänkning skall träda i kraft snarast efter riksdagens beslut;

2) att ur omsättningsskatten på motorfordon härflytande medel med ingången av budgetåret 1957/58 skall redovisas å automobilskattemedlens specialbudget och därigenom reserveras för vägändamål;

3) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författ-

ning i anslutning till yrkandet under 1) ovan»; samt

II) motionen II: 461 av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Königson*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att avskaffa omsättningsskatten på motorfordon och att detta beslut skall träda i kraft snarast möjligt efter riksdagens ställningstagande».

Utskottet hemställde

1) att motionen II: 461 av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Königson* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 374 av herr *Sundelin m. fl.* och II: 454 av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt motionerna avsåge sänkning av omsättningsskatten å motorfordon, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att de likalydande motionerna I: 374 av herr *Sundelin m. fl.* och II: 454 av herr *Ohlin m. fl.*, i vad motionerna ej behandlats under punkt 2), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz, Söderquist, Strandh, Stenberg* och *Rydén*, vilka ansett

dels att utskottet under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 374 av herr *Sundelin m. fl.* och II: 454 av herr *Ohlin m. fl.* bort under punkten 2) hemställa, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

förordning angående ändring av förordningen den 23 november 1956 (nr 545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall

Härmed förordnas att 4 § förordningen angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall skall erhålla följande ändrade lydelse.

4 §.

Omsättningsskatten utgår för *personbilar* och *lastbilar* med det antal kronor, som motsvarar 45 procent av det

Upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

tal, vilket anger fordonets tjänstevikt uttryckt i kilogram. För bilar med högre tjänstevikt än 1 600 kilogram skall därjämte tillägg göras med 60 kronor för varje fullt femtiotal kilogram, varmed tjänstevikten överskjuter 1 600 kilogram. Skatten avrundas i förekommande fall till närmast lägre helt tiotal kronor.

För *motorcyklar* utgör skatten 90 kronor därest fordonets tjänstevikt ej överstiger 75 kilogram, 120 kronor därest tjänstevikten är högre men ej överstiger 160 kilogram samt eljest 180 kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1957.

I samband med ikraftträdandet av denna förordning skall följande iakttagas.

För motorfordon, vilka finnas i lager vid tidpunkten för denna förordnings ikraftträdande och för vilka omsättningsskatt erlagts enligt förordningens förutvarande lydelse, äger kontrollstyrelsen, efter ansökan, återbetala halva beloppet av den erlagda skatten. Till ledning för sådan återbetalning skall den skattskyldige till kontrollstyrelsen lämna en på tro och heder upprättad deklaration angående sitt lager av skattepliktiga fordon klockan 12 natten mellan den 31 mars och den 1 april 1957.

dels att sista stycket i utskottets yttrande bort ha annan, i reservationen angiven lydelse,

dels ock att utskottet under punkten 3) bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 374 och II: 454 måtte uttala att intäkterna av omsättningsskatten å motorfordon skulle tillföras automobilskatte-medlens specialbudget;

II) av herrar *Gustaf Elofsson, Bengtsson* och *Vigelsbo*, i fråga om motive-ringen;

III) av herrar *Hagberg* och *Nilsson* i Svalöv, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställen föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **STENBERG** (fp):

Herr talman! De frågor, som kammaren nu har att ta ställning till, är ju gamla bekanta. I en partimotion har vi för det första föreslagit att som ett led i avvecklingen av den nu utgående omsättningsskatten på motorfordon denna reduceras med 50 procent. För det andra har vi yrkat att de medel, som härflyter ur omsättningsskatten på motorfordon, skulle från och med ingången av budgetåret 1957/58 redovisas å automobilskatte-medlens specialbudget och inte, som höstriksdagen beslutat, direkt tillföras statskassan.

Beträffande den första punkten finns det kanske inte mycket nytt att andraga utöver vad vi hade anledning att framhålla när frågan behandlades i november månad förra året. Vi anser emellertid att de då anförda argumenten alljämt äger giltighet, och vi har därför tagit oss friheten att i år motionera i samma riktning. Vi finner det inte motiverat att skatten på motorfordon låses fast på det sätt man nu vill göra och så att säga permanentas för en lång tid framåt. Vi anser detta vara en beskattning av bilismen, som är orättvis och som därför bör avvecklas. När denna omsättningsskatt infördes kunde den enligt vårt bedömande vara berättigad så till vida, att man i dåvarande läge ville åstadkomma en viss begränsning av nyanskaffningen och nyinköpen av bilar. Numera anser vi att det föreligger en viss återhållsamhet med anledning av de rådande hårda kreditrestriktionerna, alltså den allmänna kreditstramningen, som givetvis gör sig gällande även på detta område. Också de s. k. frivilliga avtal, som träffats med bilhandelns företrädare, verkar återhållande på en utökad försäljning av bilar.

Vi anser vidare att omsättningsskatten utgör en särskilt allvarlig pålaga på landsbygdsbefolkningen, speciellt då i

Upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

glesbygderna, där man är i stort behov av att använda bilen som trafikmedel. Denna befolkning bör enligt vår mening icke extrabeskattas genom att den bilaccis man tidigare haft permanentas i form av en omsättningsskatt. Vi tycker också att alla de yrkesutövare, som behöver bilen i sitt arbete, inte skall be- tungas med denna extra pålaga, och detsamma gäller alla de många, som måste använda bilen för färd mellan hemmet och arbetsplatsen.

Vi kan emellertid ha en viss förstå- else för att man i dagens läge kanske inte helt och hållet kan avskaffa denna omsättningsskatt. Det kan vara nödvän- digt att ta hänsyn till det statsfinan- siella läget och andra ting, och vi har därför sagt oss att man måhända skulle kunna tänka sig att avveckla denna skatt etappvis. Genom ett sådant för- faringssätt vinner man också det syftet, att omsättningsskatten verkar i viss mån återhållande på inköpen. Om den näm- ligen reduceras med 50 procent i år kan man ju spekulera i att bilköparna tar hänsyn till detta och räknar med att det verkligen ligger något i riksdag- ens vid bilaccisens införande gjorda uttalande, att den skulle vara av kort- varig natur. Om det konstateras att man nu är på väg att avveckla denna skatt, måste detta påverka återhållsamheten i fråga om bilköp. Av dessa skäl har vi i år velat föreslå att omsättningsskatten på bilar avvecklas etappvis och att den nu reduceras med 50 procent. I vår vid bevillningsutskottets betänkande fogade reservation har föreslagits att detta skulle ske från och med den 1 april i år.

Den andra frågan gäller hur de ur omsättningsskatten på motorfordon här- flytande medlen skall redovisas. Av principiella och traditionella skäl har ju statsmakterna tidigare alltid accepterat att inkomsterna av beskattningen på bilismen hänfördes till en specialbud- get för att stå till förfogande för ut- byggnaden av vägarna och för vägun-

derhållet. Vi har ansett detta vara en riktig princip och vill alltså vidhålla denna ståndpunkt. Därför har vi i andra delen av vår motion yrkat på att så också skulle ske från och med ingången av budgetåret 1957/58.

När denna fråga behandlades vid höstriksdagen hade vi avgivit en reser- vation, kring vilken både bondeförbun- det och högern fann anledning att sluta upp. Inom de tre borgerliga partierna var man alltså på samma linje och an- såg att den särskilda omsättningsskat- ten på bilar skulle redovisas på denna specialbudget och inte direkt tillföras statskassan. I dag är vi ensamma om reservationen. Bondeförbundet har för sitt vidkommande kommit med en egen reservation som jag, herr talman, måste få ta tillfället i akt att beröra med ett par ord. Jag tycker att den förefaller ganska egendomlig. Jag vet inte om bondeförbundet på något sätt känner ansvar för regeringskoalitionen, men i början av reservationen säges det, att motorfordonen inte kan påräkna en pri- vilegerad ställning gentemot andra va- ror i fråga om uttagandet av omsätt- ningsskatt. Litet längre ner i reser- vationen görs det gällande att det är mer eller mindre orimligt att riksdagen nu, endast några månader efter det beslut fattats i denna fråga, skall riva upp detta beslut. Men sedan säger man i sista meningen av reservationen: »Ut- skottet vill emellertid fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på betydelsen av att ytterligare medel ställes till vägvä- sendets förfogande och att sålunda även omsättningsskatten på motorfordon till- føres automobilskattemedlens special- budget.»

Det måste väl vara tillåtet att säga, att detta är en av de mest förunderliga reservationer som man kunnat läsa i ett utskottsutlåtande. Jag vet inte vad bondeförbundet egentligen menar. Man menar väl, att man å ena sidan bör fin- na sig i vad höga vederbörande före- slagit, medan det å andra sidan kan vara

Upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

roligt att ha en sådan där liten sista rad att falla tillbaka på, när man kommer ut för att propagera i glesbygder, där det är dåliga vägar.

Inte heller högerns representanter i utskottet har ansett sig ha anledning att ansluta sig till reservationen. De har i stället fogat en blank reservation till betänkandet. Jag vet inte alls vad de menar med den, men det får vi kanske höra här.

Jag vill med det sagda yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade, med I) betecknade reservationen av herr Spetz m. fl.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Den omsättningsskatt på bilar, som vi beslutade i höstas och som motionärerna nu vill att riksdagen skall avskaffa, är ett komplement till investeringsavgiften. Så länge man har en investeringsavgift, skulle det vara ganska egendomligt, om det inte vore någon som helst avgift på motorfordon. Detta har alltid ansetts vara två ting som hör ihop med varandra.

Nu har emellertid investeringsavgiften på motorfordon ändrat karaktär genom det beslut, som fattades av höstrikdagen; den har förvandlats till en omsättningsskatt. I sak är det naturligtvis precis detsamma. Den enda skillnaden är ju, som herr Stenberg påpekade, att omsättningsskatten på bilar liksom alla andra omsättningsskatter tillförs den allmänna budgeten.

Varför denna omläggning skedde, motiverades ganska utförligt, när vi övergick till den nya ordningen. Jag skall därför hänvisa till de argument, som i det sammanhanget anfördes; de äger sin fulla giltighet än i dag. Det vore fullkomligt orimligt, om vi skulle börja bestämma, hur de medel, som inflyter genom vissa omsättningsskatter skall användas, medan de andra omsättningsskatterna skall ingå i den allmänna budgeten och disponeras på samma sätt

som alla andra statsinkomster. Här måste ovillkorligen en enhetlighet vara motiverad.

Herr Stenberg talade också för att man skulle försöka avveckla denna omsättningsskatt; den borde sänkas till hälften. Då kan man ju fråga sig, om det är rimligt, att vi, så länge vi har den högre investeringsavgiften, skall sänka omsättningsskatten på bilar till hälften. Varför skulle vi göra det? Om det över huvud taget vore möjligt att genomföra någon ändring i den riktningen, vore det kanske mera berättigat att investeringsavgiften komme i första hand. Men alldeles fränsett detta, så skulle en omsättningsskatt på bilar på 6 procent få en ganska svagt återhållande verkan på bilparkens ansvällning. Detta är också ett argument, som det finns anledning att beakta när man tar ställning i denna fråga. Avsikten med denna omsättningsskatt är nämligen att den skall ha en återhållande effekt på bilköpen.

Nu påstår herr Stenberg, att det har visats återhållsamhet. Jag ber då att få anföra en del siffror beträffande motortrafikens utveckling. 1954 inregistrerades 126 000 bilar, 1955 127 000 och 1956 131 000. Om man skulle göra någon anmärkning på storleken av denna omsättningsskatt, så vore det snarare att den är för låg för att hålla bilparkens ansvällning inom rimliga gränser.

Jag vill dessutom erinra om att en omsättningsskatt på 6 procent nästan skulle bli den lägsta i Europa, trots att vi har den största biltätheten. I Finland t. ex. är omsättningsskatten 14 procent, i Frankrike 30 procent och i England $33\frac{1}{3}$ procent. I Norge har man, såvitt jag vet, både kvotering och omsättningsskatt. Till och med Västtyskland, som har en relativt liten biltäthet, har en omsättningsskatt på 5 procent. Jag tycker, att en sådan jämförelse visar, att den svenska bilismen är synnerligen moderat behandlad.

Det har också under denna vinter in-

Upphävande av omsättningsskatten å motorfordon m. m.

träffat någonting, som bör ge oss någon liten tankeställare när det gäller denna fråga. Det är oljekrisen. Det är ett faktum att vi är i den situationen att det inte är önskvärt att oljekonsumtionen ytterligare ökar. OEEC har gjort en uträkning som visar att Sverige är till 40 procent beroende av oljan för täckning av sitt energibehov. Det visar om något att vi här har anledning att gå varligt fram.

Det är ju alldeles klart att man kan säga som herr Stenberg, att det är önskvärt att bilen får användas i större utsträckning, att det är nyttigt och bra att den som har långt till arbetsplatsen åker bil. Allt detta är saker som vi är fullkomligt eniga om. Vi som fortfarande håller på denna omsättningsskatt på bilar missunnar ingen enda att ha bil, och vi önskar också att det skall vara möjligt att ytterligare öka biltätheten. Men jag tror att det är angeläget att man inte går alltför hastigt fram. Då kan det hända att det blir ett mycket obehagligt bakslag för hela biltrafiken.

På grund av detta ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Till utskottets betänkande har herr Hagberg i Malmö och jag fogat en blank reservation, och jag vill med endast ett par ord motivera denna.

Principiellt har herr Hagberg i Malmö och jag precis samma inställning till omsättningsskatten på bilar som högerrepresentanterna gav till känna i utskottet förra hösten, då denna fråga senast behandlades. Från högerhåll sades då, att denna omsättningsskatt var olycklig. Den är huvudsakligast en extraskatt på näringslivet. Bilen är nämligen i dag för de flesta näringsutövare en nödvändig sak, och för många är den rent livsviktig, exempelvis för alla som tjänar sitt uppehälle på trafikro-

relse av olika slag. Denna omsättningsskatt drabbar vårt jordbruk, vårt hantverk — framför allt på landsbygden — den drabbar vår handel och vår industri. Den fördyrar kostnaderna för alla de nu nämnda näringsgrenarna, och kostnadsfördyringen är inflationsdrivande. Denna extra punktskatt borde därför bort — jag ger folkpartireservanterna rätt häri.

Dessa synpunkter anlägger, som jag sade, vi som representerat högern i utskottet. Att vi dock inte i år har tillstyrkt bifall till den motion som här behandlas beror på att det inom det stora komplex av tyngande skatteförordningar som drabbar vårt näringsliv finns andra skatter som borde sänkas först. Vi anser även att en allmän skattelättnad bör få prioritet, och det är detta som har gjort att vi på högerhåll ansett oss nödsakade att i år endast avgiva en blank reservation.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav först propositioner i avseende å *punkten 1*) i utskottets hemställan, och biföll kammaren densamma.

Beträffande *punkten 2*) framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Spetz m. fl. i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stenberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 2) i utskottets betänkande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservatio-

nen av herr Spetz m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Stenberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 116 ja och 61 nej, varjämte 34 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Slutligen gav herr talmannen, i fråga om *punkten 3*), propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Spetz m. fl. i nu förevarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stenberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 3) i utskottets betänkande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herr Spetz m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propo-

sitionen. Herr Stenberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 75 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

§ 21

Upphävande av elskatteförordningen

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner om upphävande av elskatteförordningen.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! I likhet med vad som gäller för omsättningsskatten på bilar är elskatten en skatt, som vi från högerhåll anser bör avskaffas snarast möjligt. Även denna skatt fördyrar produktionen, inte minst för jordbruket, och den är för hela vårt näringsliv en stor kostnadsfördyrande faktor, som verkar inflationsdrivande. Från högerhåll anser vi dock att bolagsskatten och skatten på ekonomiska föreningar måste komma i första hand då det gäller lättnader i beskattningen på näringslivets område. Uppmjukningar i varulagervärderingen och avskrivningsreglerna är också saker som bör gå före, likaså avskaffandet av investeringsavgiften.

Detta är högerns syn på dessa frågor, och det är detta som gjort att vi högermän fogat en blank reservation till utskottsutlåtandet.

Herr MAGNUSSON i Tumhult (h):

Herr talman! Eftersom jag jämte några partikamrater i motion hemställt, att riksdagen måtte upphäva förordningen om skatt på elektrisk kraft med utgången av nästkommande juni månad, tillåter jag mig säga några ord.

Upphävande av elskatteförordningen

Vid genomförandet av elskatten för sex år sedan förutsattes, att densamma skulle vara av tillfällig natur. Ehuru vissa lättnader i denna beskattning måste göras redan ett år efter det elskatten genomförts, står den i huvudsak kvar och belastar vissa industrier och utgör hinder för dessas produktionsökning. Jag tänker särskilt på exportindustrier, såsom järn- och stålverk, pappersmassefabriker och pappersbruk samt ett flertal sågverk.

Det är ju självklart, att skatten utgör en icke obetydligt kostnadsfördyrande faktor på den färdigställda exportvaran och på så sätt försvårar vår konkurrenskraft med utlandet.

Jag vill erinra om vad bevillningsutskottet i november månad 1950 skrev i ett betänkande rörande de indirekta skatterna. Utskottet anförde bl. a., att vid nya skärpningar på den indirekta beskattningens område är det ävenledes nödvändigt att beakta de enskilda näringsutövarnas intresse av att snedvridningar och icke önskvärda strukturförändringar inom industri och handel hindras.

Trots detta har utskottet ännu inte funnit tiden vara inne för ett avskaffande av denna indirekta skatt, som dock en gång avsetts vara av tillfällig art. Man understryker nu i stället kravet på en aktiv finanspolitik för upprätthållande av samhällsekonomisk balans som ett av motiven för skattens bibehållande.

Även om detta kan vara ett skäl för att skatten inte omedelbart slopas, anser jag mig likväl ha anledning att på denna punkt instämma i vad som i denna kammare framhölls i debatten om elskatteförordningen år 1951, nämligen att man inte kunde tänka sig att samhällsekonomien vilade på så lös grund, att det hela skulle komma att hänga på om finansministern fick in dessa pengar. Jag tror också att, om riksdagen vill vara mera sparsam, så gäller samma tankegång allttjämt. För

vår produktion och för näringslivets fortsatta utveckling och rationalisering finner jag det vara högst angeläget, att vi skapar förutsättningar för så billiga elektrisk energi som möjligt, vilket för övrigt är så mycket mera nödvändigt som vi i vårt land icke äger naturtillgångar i form av kol och olja, åtminstone inte i någon nämnvärd utsträckning. Elskatten är till sin uppläggning högst ovanlig, i det att den industriidkare, som icke har en årsförbrukning av 40 000 kilowattimmar, går helt fri från denna beskattning, medan den som endast förbrukar en obetydlighet över denna gräns får betala skatt för hela förbrukningen.

Bevillningsutskottet framhåller till sist såsom ett argument för elskattens bibehållande, att den verkat återhållande på den kraftigt ökade förbrukningen av elektrisk energi under de senare åren. I det hänseendet vill jag endast erinra om Vattenfallsstyrelsens yttrande över 1951 års förslag till elskatteförordning. Däri kunde man bland annat läsa följande: »En sådan — d. v. s. elskatt — kommer att avsevärt begränsa utnyttjandet av den inhemska vattenkraften för produktionsökning och standardhöjning, därvid till stor del verkande på sådan förbrukning som icke kräver investeringar.»

Herr talman! Ehuru jag finner starka skäl föreligga för ett bifall till motionen skall jag, eftersom endast en blank reservation fogats till utlåtandet och herr Nilsson i Svalöv, som deltagit i ärendets behandling i utskottet, här hävdad att vissa andra skattelättnader bör komma i förgrunden, icke nu framställa något yrkande. Jag vill dock, herr talman, uttrycka den förhoppningen att regeringen och riksdagen fortast möjligt skall skapa förutsättningar för ett slopande av den produktionshämmande skatt som det här är fråga om.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 22

Föredrogs vart för sig

bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående dels pension åt korrekturläsaren hos riksdagen Folke Danielsson dels ock pension åt förste stenografen hos första kammaren Erik Elfner; och

första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ändrad lagstiftning angående s. k. billån.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 23

Fartbegränsning för motorfordon

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om viss fartbegränsning för motorfordon.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 222 i första kammaren av herr *Johansson, Theodor, m. fl.* samt nr 269 i andra kammaren av herr *Andersson* i Björkäng.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag av innebörd att motorfordon ej får framföras med högre hastighet än 90 km/tim».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 222 och II: 269, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Nilsson* i Göteborg, utan angivet yrkande;

2) av herr *Carlsson* i Bakeröd, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 222 och II: 269, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag av innebörd att motorfordon ej finge framföras med högre hastighet än 90 km/tim.

Fartbegränsning för motorfordon

Utskottets hemställen föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *CARLSSON* i Bakeröd (bf):

Herr talman! Frågan om fartbegränsning för motorfordon är inte ny, och de av kammarens ledamöter som läst andra lagutskottets utlåtande har kanhända uppmärksammat att historiken sträcker sig ett halvt sekel tillbaka eller till 1907. Redan då infördes bestämmelser om maximihastighet för motorfordon, och hastighetsgränsen har sedan höjts vid olika tillfällen, för att helt försvinna 1930 i fråga om personbilar och motorcyklar. Med den tidens trafik var en sådan åtgärd utan tvivel försvarbar, men förhållandena på trafikens område har sedan ändrats på ett sätt som knappast kunde förutses 1930.

1953 års trafiksäkerhetsutredning ägnade frågan om fartbegränsning en mycket stor uppmärksamhet. Efter en mycket utförlig motivering föreslog utredningen en hastighetsgräns av 80 km i timmen utanför tätbebyggt område. När frågan om ändring av vägtrafikförordningen behandlades 1955, konstaterade andra lagutskottet, att Kungl. Maj:t icke upptagit trafiksäkerhetsutredningens förslag om allmän hastighetsbegränsning på vägar utanför tätbebyggt område. Utskottet ansåg inte heller att tillräckligt tungt vägande skäl förelåg för en sådan åtgärd, men förklarade dock att man vid sitt ställningstagande inte förbisåg, att åtgärder redan då var erforderliga för att nedbringa antalet av de trafikolyckor, där hastigheten var en medverkande olycksfaktor. Man hoppades att en förbättrad trafikövervakning skulle skapa förutsättning för en rätt anpassning av hastigheten.

När frågan nu aktualiserats genom motioner, där motionärerna föreslagit en hastighetsbegränsning till 90 km per timme, har utskottsmajoriteten anført, att motorfordonen konstrueras att användas också vid högre hastigheter.

Fartbegränsning för motorfordon

Detta är ju alldeles riktigt, men motorfordonens möjlighet att åstadkomma en viss högre maximihastighet är ur trafik säkerhetssynpunkt ingen bärande garanti.

Vidare säger utskottet att våra vägar anpassas i växande omfattning så, att våra huvudvägar projekteras för hastigheter över 100 km i timmen och att, när den tekniska utvecklingen sålunda möjliggör högre hastigheter med bibehållen trafik säkerhet, det kan te sig som ett steg tillbaka att förbjuda fri hastighet. Gent emot detta skulle jag nog vilja säga, att våra vägar, varken i dag eller inom den närmaste framtiden, är avpassade för någon trafik utan fartbegränsning. Detta gäller såväl riksvägar som länsvägar och övriga vägar. Jag kan nämna att för Bohusläns vidkommande — och jag misstänker att liknande förhållanden råder i de flesta län — är eftersläpningen i fråga om de planerade vägbyggnaderna och vägomläggningarna sådan, att man räknar med att först fram på 1960-talet få anslag till nya välbehövliga vägar. Vi kan således inte räkna med att trafik säkerheten i nämnvärd utsträckning skall ökas under de närmaste åren som en följd av bättre vägar.

Utskottet understryker som ett obestriddigt faktum, att en för hög hastighet är en ofta förekommande orsak till uppkomsten av trafikolyckor men anser dock, att olycksfallsrisken inte för den sakens skull blir särskilt stor på goda vägar. Vi måste väl ändå räkna med de vägar som vi har här i landet, och vare sig man anser dem vara goda eller anser dem mindre goda, så är det ett faktum, att bortåt 1 000 människor varje år dödas i trafiken, att omkring 20 000 människor blir skadade, och att materialvärden för 100 000-tals kronor varje år går till spillo genom trafikolyckor. Det är, enligt min uppfattning, ganska skrämmande siffror, som visar att något måste göras för att nedbringa trafikolyckornas antal. Det är ju också ett

faktum, att trots de av helt naturliga skäl större trafikriskerna i städer och tätbebyggda samhällen, mer än hälften av trafikolyckorna sker utanför dessa, alltså på landsbygden. Man bör inte helt se bort ifrån detta, då man bedömer frågan om den fria hastigheten på våra landsvägar.

Utskottet skriver att ett »allvarligt argument mot den föreslagna bestämmelsen om hastighetsbegränsning är farhågan för att densamma inte kommer att efterlevas i sådan omfattning, att den kan sägas fullfölja sitt syfte att minska körtempot på vägarna». Jag tror för min del, att efterlevnaden av bestämmelserna i 1955 års trafikförordning dessbättre har gett helt andra erfarenheter. Om jag som exempel nämner skyldigheten att stanna, innan man kör ut på huvudväg, så tror jag, att den bestämmelsen efterlevs i det närmaste hundraprocentigt. Samma är förhållandet beträffande fartbegränsningen genom tätbebyggda samhällen. Varje motorförare vet, att hans fart kan kontrolleras, inte bara av eventuellt förekommande polisbevakning utan också av medtrafikanter. Det är ingen konst, att i ett framförvarande eller ett efterföljande motorfordon kontrollera ett visst fordonens hastighet. Jag är för min del ganska övertygad om att en hastighetsgräns som inte får överskridas skulle komma att respekteras. Och då man dessutom i en rad andra länder, där man har betydligt bättre vägar än vi, har infört hastighetsbegränsning för att nedbringa antalet trafikolyckor, så anser jag det vara rimligt att begränsa körhastigheten till 90 km i timmen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Motionärernas förslag har inte vunnit så stor anslutning i andra lagutskottet, och därför är det kanske meningslöst att närmare redo-

Fartbegränsning för motorfordon

göra för de skäl som talar för en hastighetsbegränsning. Det skulle ha varit intressant att ta upp en diskussion om utskottsmajoritetens motivering för avslag, men jag skall ändå inte göra det.

Principiellt föreligger det inga delade meningar mellan mig och herr Carlsson i Bakeröd. I motionerna har man föreslagit en hastighetsbegränsning till 90 km i timmen, men då detta kilometerantal inte har förekommit i förarbetena i lagstiftningen, har jag vidhållit den mening som jag anförde i en reservation, när vi år 1955 behandlade förslaget om ändring av vägtrafikförordningen. När riksdagen den gången behandlade propositionen var frågan om en begränsning av hastigheterna också aktuell, och där hade 1953 års trafiksäkerhetsutredning föreslagit en begränsning till 80 km i timmen utanför tätbebyggt område. Vi var den gången tre reservanter i andra lagutskottet, men riksdagen anslöt sig till departementschefens förslag.

I dagens läge har jag icke några förhoppningar om att riksdagen skall ändra sin ståndpunkt från 1955, utan jag har endast med dessa ord och med min blanka reservation velat poängtera att jag nu vidhåller min ståndpunkt. Samtidigt menar jag att herr Carlssons i Bakeröd och min ståndpunkt i denna fråga bör vara ett varsel till motorismen och bilisterna, att frågan om en hastighetsbegränsning för att avvärja trafikdöden ute på gator och vägar kan bli aktuell framdeles, när förhållandena kanske mera markant än i dag gör en ändring härutinnan aktuell.

Herr talman! Jag har icke något yrkande, utan jag har endast velat erinra om vad den blanka reservation innebär, som jag har avgivit vid utskottets utlåtande.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Reservanternas talesmän, herrar Carlsson i Bakeröd och Nilsson i Göteborg, har naturligtvis rätt

i att frågan om trafiksäkerheten på vägarna är en av våra viktigaste frågor. Den är sannerligen inte ett ärende som skall viftas bort med billiga argument!

När man i andra lagutskottets majoritet emellertid nu för andra gången i princip har tagit ställning för fri hastighet på våra vägar — med de begränsningar som gäller i lagen beträffande tätorterna — så har detta sina alldeles speciella skäl, vilka också måste respekteras.

Vi har sett saken så att problemet om trafiksäkerhet och olycksriskerna på vägarna inte bara är en fråga om hastighet. Det är visserligen sant att olycksrisken ökas, om man har hög fart, men det är väl å andra sidan uppenbart att även många andra omständigheter spelar in. Man skulle kunna uttrycka det så, att trafikolyckorna i långt större utsträckning är en fråga om anpassning av hastigheten till föreliggande omständigheter. Det finns nämligen omständigheter, under vilka en relativt hög hastighet är inte bara tillätlig utan helt enkelt lämplig och där en alltför snäv gräns rent av skulle innebära ett faromoment. Å andra sidan finns det naturligtvis omständigheter, där även en relativt låg hastighet — t. ex. 20—30 km/tim. — är för mycket. Man måste hela tiden hålla i minnet att det här är fråga om gott omdöme, om en trafikultur, där man anpassar farten efter omständigheterna. Sedan är det ännu en sak, som vi väl får tillfälle att återkomma till när vi skall behandla lagstiftningen rörande trafiknykterheten och det är det tillstånd i vilket föraren befinner sig.

Nu har vi i alla fall under de senaste åren infört ett par goda, nya moment i trafiklagstiftningen, vilka jag hälsar med stor tillfredsställelse. Ett av dessa moment var fartbegränsning i tätorterna, som uppenbart var ett framsteg. Herr Carlsson i Bakeröd anförde det som skäl för att man också skulle kunna tänka sig, att en generell fartbegräns-

Fartbegränsning för motorfordon

ning på alla våra vägar skulle komma att respekteras och leda till en ny ordning.

Jag vill i det sammanhanget erinra om att det här i alla fall gäller korta sträckor och tillfälliga inbromsningar. Det är ingen tvekan om — det visar också statistiken — att den bestämmelsen i lagstiftningen har nedbringt olycksfallsrisken. Vi måste likaså med glädje konstatera, att den nya regeln om att stanna vid uppfart till huvudväg har varit en framgång. Men jag anser i likhet med den majoritet i utskottet, som har intagit denna ståndpunkt, att vi bör låta oss nöja med detta och inte inkräkta på den fria farten på våra vägar, vilken dels är betingad av den tekniska utvecklingen och dels bör kunna regleras med ett gott omdöme. Jag tror även i detta fall, herr talman, på en frihet som är underbyggd av gott omdöme. Det skulle nog vara olyckligt, om vi stadgade en maximigräns på 80 eller 90 km — jag anser det är lika illa med bådadera. Jag röstade förra gången mot 80-kilometersfart, och jag röstar i dag mot 90 km. Årets förslag innebär inte någon förbättring av tidigare förslag om fartbegränsning utan snarare, att olycksriskerna skulle bli större.

Till sist, herr talman, är det, som utskottet har påpekat, också fråga om risk vid omkörning. Det är helt klart att vid sådan många olyckor kommer att ske. Nu kan man visserligen säga, att det också vid uppbromsning av farten i tätorterna kommer att bildas grupper av bilar — man måste ju då hålla sig ordentligt i kön — men så fort man kommer ut från tätorterna, upplöses ju dessa köbildningar tack vare den fria farten. Jag skulle tro, att om vi nu hade en fastställd maximihastighet på alla våra vägar, skulle det leda till en — som utskottet uttrycker det — karavanliknande anhopning av motorfordon och stora svårigheter vid omkörning.

Jag vill med denna motivering, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf):

Herr talman! Herr Carlsson i Bake-röd har ju rätt ingående berört de förhållanden, som jag skulle vilja peka på. Det är bara ett par synpunkter som jag skulle vilja komplettera med.

Man säger i utskottet, att kärnpunkten i problemet är, som tidigare i olika sammanhang framhållits, inte en fråga om hastighetsbegränsning utan en fråga om hastighetsanpassning. Den synpunkten framfördes inte, när vi fick denna bestämmelse om begränsning av hastigheten till 50 kilometer i tätbebyggda samhällen. Det är väl ingen som tror att varje bilist vid särskilt svåra vägförhållanden nödvändigt tycker att han bör bibehålla 50 kilometers hastighet, när han passerar genom tätbebyggda samhällen. Är det så, att det är halt väglag eller någon annan dylik omständighet föreligger, sätter han ned hastigheten. Jag menar, att även om man inför en fartbegränsning på 90 km, är inte bilisterna tvungna att vid alla tillfällen hålla den gränsen, utan det kommer att göra dem ännu mer känsliga för att när de skall passera vägar, där sikten är dålig och där vägförhållandena innebär fara, minska ner farten i anslutning till de 90 km, som man får använda, när det är klar sikt och fin vägsträcka.

När man sedan säger, att risken vid omkörning ökar, om man nu begränsar farten till 90 km, får jag för min del säga, att risken är inte större att köra om en bil som håller 80 kilometers fart med den efter fartbegränsningen vedertagna hastigheten av 90 km än att med 130 kilometers fart köra om en annan bil som kör med 120 kilometers hastighet. Riskerna kommer alltså att vara ungefär lika stora.

Sedan tror jag — och det var för mig det viktigaste, när jag skrev under motionen — att den uppfattningen inte bör bibringas bilisterna, att de alltid skall få hålla fri hastighet på vägarna. Det är viktigt att bilisterna liksom känner

Interpellation ang. ökning av utbildningskapaciteten av slöjdlärarinnor

på sig, att om de inte i tid vill besinna sitt ansvar, kan riksdagen komma att besluta en fartbegränsning. Denna motion skulle alltså, herr talman, utgöra ett varningens ord och en påminnelse för bilisterna — deras organisationer och dessas enskilda företrädare — att de måtte verka för besinningsfull och lugn körning.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 2) av herr Carlsson i Bakeröd; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 24

Föredrogos vart efter annat

andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om sänkning i vissa fall av åldersgränsen för avläggande av prov för körkort till bil; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående utredning rörande förutsättningarna för rätt att utan licensavgift innehava radiomottagningsapparat, och nr 5, i anledning av väckta motioner om utredning rörande samordning och effektivisering av information utomlands rörande Sverige och svenska förhållanden.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 25

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 97 och 100 måtte med hänsyn till

ärendenas omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionernas avlämnande.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 26

Interpellation ang. ökning av utbildningskapaciteten av slöjdlärarinnor

Fröken **KARLSSON** (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Kurser för utbildning av lärarinnor i kvinnlig slöjd anordnas för närvarande vid seminariet i Umeå, vid handarbetsseminariet vid Nordenfeltska skolan i Göteborg, vid Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm och vid fackskolan i Uppsala. Efter den utökning av utbildningskapaciteten som under senare år genomförts beräknas den årliga intagningen nu till 80—90 elever. Denna produktion av slöjdlärarinnor är dock icke tillräcklig för att fylla behovet, vilket enligt skolöverstyrelsens beräkningar uppgår till minst 140 lärarinnor per år. Härtill kommer, att även om försöksverksamheten icke skulle komma att få större omfattning än den nuvarande, behovet av slöjdlärare ändå ökas genom den förlängda skoltiden. Det är sålunda uppenbart att med nuvarande utbildningskapacitet tillgången på väl utbildade och pedagogiskt skolade lärarkrafter är långt ifrån tillräcklig.

Att den nuvarande situationen icke är tillfredsställande visar också det förhållandet, att en mycket stor del av slöjdläraryrketjänsterna uppehålls av icke behöriga lärarkrafter utan någon som helst pedagogisk utbildning och att detta även sker i försöksdistrikten för enhetsskolan. Situationen ter sig ännu mörkare för framtiden, särskilt som antalet barn och ungdomar de närmaste åren blir större och större och beräknas nå sin kulmen år 1960.

Tillströmningen av sökande till de

Interpellation ang. ökning av utbildningskapaciteten av slöjdlärarinnor

nuvarande utbildningsanstalterna är mycket stor, och ett större antal kvalificerade sökande måste avvisas på grund av platsbrist. Som exempel härpå kan nämnas, att vid Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium hösten 1956 109 sökande fyllde de av Kungl. Maj:t fastställda inträdesfordringarna medan endast 28 av dessa kunde antagas. Liknande siffror föreligger från andra utbildningsanstalter.

Enligt vad jag erfarit kommer 1953 års lärarinneutbildningskommitté att under våren avlämna sitt betänkande. Proposition i anledning av betänkandet torde kunna föreläggas riksdagen tidigast våren 1958 och en utökning av utbildningskapaciteten sålunda komma till stånd tidigast hösten samma år. Optimistiskt räknat kommer tillgången på examinerade slöjdlärarinnor följaktligen att öka först år 1960 eller 1961. Under tiden kommer bristen på kvalificerade slöjdlärarinnor att vara katastrofal. Redan nu bör därför provisoriska åtgärder vidtas för att utöka utbildningskapaciteten, vilket torde kunna ske utan att föregripa utredningen.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att föreslå provisoriska åtgärder för att öka utbildningskapaciteten av slöjdlärarinnor intill dess beslut i anledning av 1953 års lärarinneutbildningskommittés förslag hunnit ge full effekt?

Denna anhållan bordlades.

§ 27

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 94, angående ekonomiska villkor för rusdrycksutskänkningsen, m. m.,

nr 102, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter,

nr 103, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58, och

nr 104, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 28

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 531, av herr *Nestrup*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 83, med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 § 1 mom. B. värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967), och

nr 532, av herrar *Sehlstedt* och *Andersson* i Ronneby, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 86, angående omläggning av den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen.

Dessa motioner bordlades.

§ 29

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.37.

In fidem
Gunnar Britth